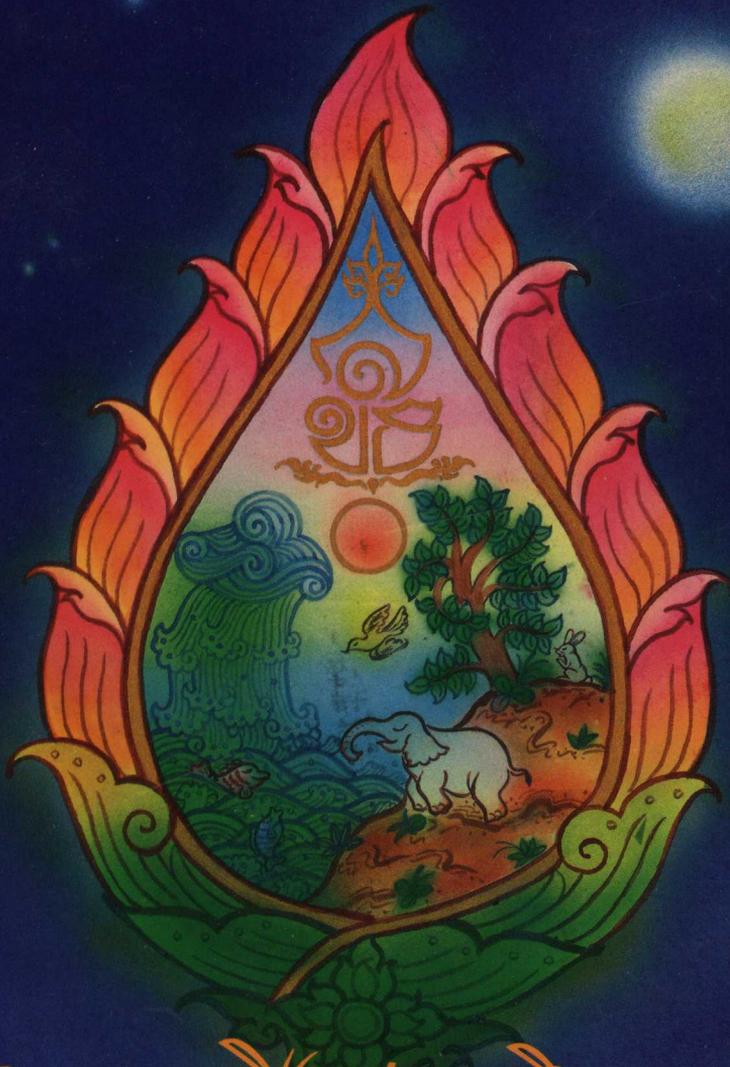

ถนนหนังสือ

เสาชิงช้า

ฉบับที่ ๑๑ ปีที่ ๒ เดือนพฤษภาคม มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕

สื่องฉบับนี้แห่งเสาชิงช้า

สารบัญ

ถนนวนหนังสือ ฉบับ เสขียธรรม

ฉบับที่ ๑๑ ปีที่ ๒ เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕

๔	สาราใหม่โรง	
๕	จดหมายจากสหายธรรม	
	หน้าแรก	
๗	■ จริยธรรมกับการอดอาหารประท้วง	ชัยวัฒน์ สถาอานันท์
	เรื่องจากปก	
๑๑	■ สองขวบปีแห่งเสขียธรรม	ปรีดา เรื่องวิชาการ
๑๖	บทนำ	
	ปาฐกถาธรรม	
๑๘	■ คุณค่าของน้ำ	พระมหาสมชัย กุศลจิตฺโต
	ประยุกต์ธรรมเพื่อสังคม	
๒๔	■ ความสุขในปัจจุบัน	พระมหาประจวบ ปัญญาทีโป
	อนุทินเสขียธรรม	
๒๖	■ การอบรมพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ครั้งที่ ๓	นุชรี ศรีวิโรจน์
๓๒	■ เปิดป้ายมูลนิธิพิพิธประชานาถ	ปรีดา เรื่องวิชาการ
	กระแสใหม่	
๓๔	■ สวีเดนที่ไปเห็นมา	พระไพศาล วิสาโล
	พระดีศรีสยาม	
๔๐	■ ตำนานแห่งพระอนุรักษ์: พระมหาจันทร์ คุณวฑฺฒโฒ	พิภพ อุดมอิทธิพงศ์
๔๗	มองลอดหน้าต่างวัด	
	สตรีและเด็ก	
๕๐	■ บทสัมภาษณ์ผู้หญิงกับพุทธศาสนา	ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์
๕๓	ดูหนังสือเสขียธรรม	
๕๘	บทกวี	
	มุมมองใหม่	
๖๐	■ พิธีกรรมสำหรับพุทธศาสนิกกรวมสมัย	ส. ศิวรักษ์
๖๕	แข่งแซวในดงขมิ้น	
	ตามสถานการณ์	
๖๙	■ ความตื่นตัวของพระภาคใต้ต่อ ค.จ.ก.	ชลพนา ณ แดนใต้
๗๓	บริการข้อมูลนักเทศน์สมัยใหม่	

สาราโหมโรง

มา ตาต อีสสรโหมทีติ อนาคตถาย ปตารยิ
“อย่าสำคัญตนว่า เรามีอำนาจยิ่งใหญ่
แล้วทำให้ประชาชนพลอยพินาศด้วย”

ปิด

ฉากลงเสียแล้วสำหรับละครโรงเล็ก ที่นำแสดงโดยบรรดาบ๊วก ๆ ที่น่ารักทั้งหลาย แต่แรกเริ่มเดิมทีย้อนหลังไปเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ คคที่แล้ว บุรุษ ๔-๕ คนอ้างตนว่าเป็นดั่ง “อัศวินม้าขาว” เถลิงอำนาจแก่ตนเองด้วยเหตุผลที่มองดูเบื้องต้นคล้ายว่าจะชอบธรรม ๔-๕ ประการ จากนั้นจัดการสร้างคณะ “หุ่นเชิด” จำนวน ๔๔ คน (ไม่รวมตัวหัวหน้า) เพื่อทำหน้าที่ “เป็นมือเป็นเท้า” แทน (จะเข้าทำนองเป็น “หนังหน้าไฟ” ด้วยกรรม) เมื่อเริ่มทำให้ตัวเองเป็นที่ยอมรับมากเข้า ก็เริ่มสวมบทบาทของผู้เขียนบท เขียนกตিকাเสียเอง จนภายหลังการยอมคืนอำนาจแก่ประชาชนชั่วคราว เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคมที่ผ่านมา ก็เริ่มต้นสวมบทบาทเป็นผู้แสดงเสียเองอีกด้วย ด้วยการ

เข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าคณะบริหารที่กำลังจัดตั้งกันอย่างชะมักเขม้น

อย่างนี้กรรมที่เรียกว่า “คิดเรื่องเอง เขียนบทเอง กำกับการแสดงเอง ซ้ำยังเล่นบทตัวเอกเองเสียด้วย”

ครับ! ฉบับนี้ขออุทิศหน้าสาราโหมโรง เพื่อเป็นการอวยชัยให้พรแต่ผู้ที่ก้าวเข้ามาซีหลังเสียคนใหม่ โดยเสนอพุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นเพื่อเป็นข้อเตือนใจ และขอตอบท้ายด้วยพุทธศาสนสุภาษิตสั้น ๆ อีกบท ที่ท่านเจ้าคุณพระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) รวบรวมไว้ว่า

สกกาโร กาบุริส หนตุ
“สักการะย่อมฆ่าคนชั่ว”

ครับ! สวัสดิ์

จดหมาย

จาก

สหાયธรรม

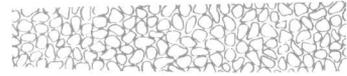
เสียงที่เล็ดลอดจากดงใหญ่

อูดงคสสถานธรรมจิต (น้ำผุด)
บุรีรัมย์

งานที่กำลังทำดูเหมือนว่าจะทวนกระแสโลก และเป็น การขัดผลประโยชน์ของพวกเขา และดูคล้ายว่าเจียบไป จริง ๆ ไม่เจียบ แต่ถูกบีบและปิดขาคต่างหาก ไผ่ยังถูกตัดโค่นด้วย เลื่อยยนต์ และนกยังถูกยิงเพราะป่อน้ำมีแห่งเดียว นกถูกยิง หมดเป็นพันตัว หลวงพ่อและพระเดินบิณฑบาตไกลกว่า ๑๓ กิโลเมตร ต้องเดิน ๔ ชั่วโมงกว่า ดูแล้วลำบากเหลือเกินในการ ตรวจป่าและการอยู่ที่นี่ แต่ก็ยังหวังที่จะทำหน้าที่นี้อยู่ต่อไป

คุณตจิตโตภิกขุ

ทางเราเอาใจช่วยอยู่เสมอ นะครับ เสาขัยธรรม พิจารณาตัวอินทรีย์เป็นสื่อกลาง ทั้งการแสดงความคิดเห็นและ ให้กำลังใจต่อหลวงพ่อบุระจักษ์ ท่านที่ต้องการช่วยเหลือ ด้วยสิ่งอื่นอย่างใด ขอให้ติดต่อหลวงพ่อดังตรง ถ้าหาก ไม่สะดวกจะให้ทางศพพ. เป็นธุระก็ไม่ขัดครับ

วิจารณ์หนังสือและชมเชย

วัดเก่าโบราณ
ชลบุรี

ขอวิจารณ์หนังสือ “เวชกรรมตามใจฉัน” ดังนี้
“ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นภัยในชีวิต โดยเฉพาะคนในกรุง- เทพฯ เป็นส่วนใหญ่ว่า นอกจากภัยบุรี อากาศเป็นพิษ ลูกกรงเหล็กในอาคาร ทองที่ห้อยโซ่ที่คอ ฯลฯ แล้ว ปัจจุบัน ยังมีสิ่งที่เป็นภัยอีกมากมายที่น่าจะเขียนถึง เช่น วิกฤตการณ์ เครื่องดื่มชูกำลังหลายยี่ห้อ น้ำโคล่าทุกยี่ห้อ ซึ่งกำลังมีการ โฆษณามอมเมาประชาชนอยู่ในปัจจุบันนี้”

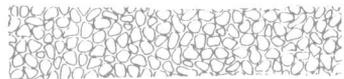
และขอชมเชยหนังสือเสขิยธรรมที่ทำให้รู้ว่า พระใน เมืองไทยยังมีอีกหลายรูปที่รวมกันเป็นหมู่กลุ่มทำงานเพื่อ ศาสนาและสังคม ยกระดับตัวเองออกจากการศึกษาวิจารณ์ ว่าเป็นนิกายปากของสังคม ขอชื่นชมด้วยความจริงใจ ออกมา เข้าร่วมในการทำงานนี้ด้วย เพราะใจรักในการเผยแผ่ศาสนา จะทำอย่างไรดี

ขอขอบคุณสำหรับหนังสือ **ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว** ที่กรุณาส่งมาให้ด้วยหนังสือที่ขอเล่มต่อไปคือ **สถานะและชะตากรรมของมนุษย์ในยุคคอมพิวเตอร์**

ขอให้กำลังใจการทำงานของกลุ่มเสขิยธรรม สังคมยัง ต้องการพวกท่าน พวกท่านคือความหวังใหม่จริง ๆ

พระมหาวิเชียร ชินวังโส

ขอขอบพระคุณสำหรับคำวิจารณ์และคำชมเชย แต่ คำสุดท้ายฟังดูเสียว ๆ นะครับ ประเภท “ความหวังใหม่”, “ความหวังเก่า” อะไรนี่ “กลิ้ง” ยังกะอะไรดีเลยละครับ

วัดศรีเมือง เพชรบูรณ์

ขออนุโมทนาในการทำงานของทุกท่านที่มีความเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ (ป่า) อยากรู้ได้เพชรพระ “พระกับป่ามีปัญหาอะไร” ของพระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) เพื่อศึกษาสัก ๑ ม้วน ขอความกรุณาทางคณะผู้จัดทำ โปรดส่งไปให้ตามที่อยู่ข้างบนด้วย ขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

พระบุญส่ง อคฺคธมฺโม

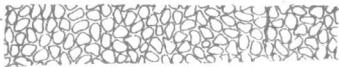
เทพ “พระกับป่ามีปัญหาอะไร” ได้จัดส่งไปเรียบร้อยแล้วครับ ท่านอื่นที่ยังลังเลใจไม่ขอมา อย่ารอช้าของดีย่อมมีจำนวนจำกัด อ่านกติกาในเล่ม แล้วเขียนมาขอได้เลยครับ

วัดเก่าโบราณ ชลบุรี

อาตมาได้รับหนังสือเสขิยธรรมเล่มต่อมา ตั้งแต่ปีแรกจนถึงปัจจุบันนี้เป็นปีที่สองแล้ว ก็ได้รับความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนา และความรู้อื่น ๆ อีกมากมายจากหนังสือเสขิยธรรม ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาอันแรงกล้าของคณะผู้จัดทำทุกท่าน ที่อุตสาหะเพื่อสมาชิกทั้งหลาย ความจริงการงานทุกแขนงก็ต้องมีอุปสรรคเป็นธรรมดา การใช้กำลังสติปัญญาพร้อมกับกำลังกายต่อสู้และแก้ไข นั่นแหละคือการแก้ปัญหาที่ดี เพราะฉะนั้นขอให้คณะผู้จัดทำทุกท่าน จงมีกำลังกายกำลังใจ ในการที่จะดำเนินงานต่อไป

พระวินัย จิตสังวโร

ตักเตือนคนทำหนังสือ (๒)

สำนักสงฆ์พระธาตุกรุงชิง

นครศรีธรรมราช

ขออนุโมทนาในเสขิยธรรมฉบับที่ ๑๐ ที่เริ่มเข้าสู่ “มัชฌิมาปฏิปทา”-ทางสายกลาง และกรุณาช่วยยกระดับสถาบันสงฆ์ ให้อยู่ในทิศเบื้องบนของสังคมด้วย และเตือนมายังคณะสงฆ์ทุกรูป “จงทำคุณธรรมให้มีในตน ก่อนจะไปแนะนำ-อนุรักษ์อะไร? ต่อมืออะไร? โดยยังมีอุปกิเลสเต็มจิตเต็มใจ” (ไม่ว่าประโยชน์ตนหรือประโยชน์ท่าน ขอให้พอเหมาะพอดี) ข้อวิจารณ์ที่สงสัยคือ “ทำไม? พระอยู่เมืองจึงบ้าแนะนำเรื่องไกลจากตัวนัก เพราะพระที่อยู่ป่าจริงๆ นั้น ไม่เห็นมีปัญหาอะไร? นอกจากพระรูปนั้นมีความต้องการไอ้อวดอะไรบางอย่าง เป็นแน่นอน”

สุดท้ายนี้จึงทำ “เสขิยธรรม” เป็นเสขิยวัตร คือสำรวจในส่วนของสงฆ์ และด้านฆราวาสควรสนับสนุนและปรับปรุงตามคำแนะนำ ไม่ใช่ตั้งสงฆ์มาสู้กับโลกมากเกินไป

เมตตาจิตมีเมตตาธรรม

พระอุดมศีลธรรมงาม

(พระภิกษุโสภณ ธมฺมโสภโณ)

จริยธรรม กับ การอดอาหาร ประท้วง

“การอดอาหารของคุณฉลาดมีความหมายยิ่งเพราะเป็นดัชนีชี้ระดับศีลธรรมในสังคมไทยขณะนี้”

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

ขอ ความสันติสุขจะมีแต่ทุกท่าน วันนี้เมื่อได้รับชวนมาแสดงความคิดเห็นเรื่องการอดอาหารประท้วงของรต. ฉลาดวรฉัตร ก็ขอกล่าวถึงการอดอาหารประท้วงในฐานะวิธีการหนึ่งในแนวปฏิบัติการไร้ความรุนแรง (Nonviolent actions) โดยจะขอพิจารณาในทางวิชาการ

เมื่อมองดูคุณฉลาดผู้นอนอยู่ที่นี้เป็นเวลากว่า ๒๐ วันแล้ว แต่ละคนคงมีความรู้สึกไม่เหมือนกัน เพราะที่นั่งรวมกันอยู่ในที่นี้ มีทั้งคนที่สนใจการบ้านการเมือง มีทั้งคนที่ต้องมาตามหน้าที่ ทั้งในแง่ของการดูแลรักษาความสงบต่างๆ ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็อาจจะเริ่มรำคาญเพราะ “มันนานเหลือเกิน” “เมื่อไรจะเลิกเสียที” อะไรทำนองนั้น เพราะตัวเองก็ต้องมาเหนื่อยเหมือนกัน บางคนอาจเริ่มรู้สึกโกรธที่คุณฉลาดก่อความลำบากให้ แต่คำถามที่น่าคิดคือ “โกรธผิดที่หรือเปล่า?” บางคนก็รู้สึกสังเวช “คุณฉลาดได้อดก็อดไป อีกหน่อยถ้าอดจนถึงจุดหนึ่งไม่ไหว ก็เลิกไปเอง” อะไรทำนองนั้น คงจะต้องยอมรับความจริงว่า มีคนรู้สึกเช่นนั้นจริงๆ

คนอีกมากไม่ได้รู้สึกเช่นนั้น คือคงคิดเหมือนคนส่วนใหญ่ที่นั่งอยู่ในที่นี้ คือไม่อยากเห็นคุณฉลาดเป็นอะไรไป ความไม่อยากเห็นคุณฉลาดเป็นอะไรไปนี้ เกิดขึ้นเพราะตระหนักถึงความสำคัญของตัวคุณฉลาด ควรเข้าใจว่า การอดอาหารประท้วงในกรณีนี้ เป็นผลมาจากเหตุอื่น เพราะฉะนั้นจึงต้องมาตรวจสอบกันเสียก่อนว่าการอดอาหารประท้วง ในทางหลักวิชาเป็นอย่างไร

การอดอาหารประท้วงมีหลายแบบ เวลาคนเห็นการอดอาหารประท้วงมักคิดในใจว่าเหมือนคนอันธพาล แต่วิธีของคนอันธพาลเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการอดอาหารประท้วงเท่านั้น ในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของโลก มีผู้คนที่ลุกขึ้นมาอดอาหารประท้วงในรูปแบบต่างๆ มากมาย เช่นผู้ที่อดอาหารในฐานะที่เป็นพลังในทางศีลธรรม เป็นแรงกดดันในทางศีลธรรม ดังกรณีท่านโรมัส เจฟเฟอร์สัน ประธานาธิบดีคนที่ ๓ ของสหรัฐฯ อดอาหารประท้วงอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๗๔ คงจำกันได้ว่า อเมริกาขณะนั้นอยู่ใต้อาณาเขตอำนาจของอังกฤษ อังกฤษต้องการจะปิดท่าเรือแห่งหนึ่งที่เมืองบอสตัน พวกของโรมัส เจฟเฟอร์สัน ก็ชักชวนประชาชนว่าอดอาหารประท้วงอังกฤษก็แล้วกัน

“สิ่งที่คุณฉลาดได้ทำคือการอดอาหาร ประท้วง ทุกครั้งมีเหตุมีเป้าหมายที่ เป็นไปในทางธรรมะ เป็นไปในทาง ที่ดี ที่ควร ในแง่ที่คุณฉลาดเป็นตัว แทนของความไฝ่ฝันในทางธรรมะ”

ในไอร์แลนด์โบราณก็มีประเพณีบางอย่างคือเจ้าหนี้ยอดอาหารประท้วงลูกหนี้ คือเวลาที่เจ้าหนี้เขาไปทวงหนี้จากลูกหนี้แล้วไม่สำเร็จ เขาก็อดอาหารประท้วงด้วยการนั่งหน้าบ้านลูกหนี้แล้วไม่กินอะไร ไม่เคลื่อนไหว ไม่ย้ายไปไหน ในกฎหมายอังกฤษสมัยโบราณ มีพิมพ์ไว้เหมือนกันในปี ค.ศ. ๑๙๐๓ ระบุว่า “ใครก็ตามที่ไม่รู้สิกรู้สอะไรกับการอดอาหารประท้วง พุดง่าย ๆ เป็นคนไม่มีอารยธรรม” (ปรบมือ) หรือแม้กระทั่งในอินเดียก็มีนโยบายคล้าย ๆ กัน เขาเรียกว่า “**นั่งทุรนา**” เหมือนกันคือเวลาเจ้าหนี้ทำอะไรลูกหนี้ไม่ได้ เจ้าหนี้ก็เอาผ้าขาวไปปูนั่งหน้าบ้านลูกหนี้ แล้วก็อดอาหาร ไม่ขยับไปไหน จนกระทั่งลูกหนี้เดือดร้อน เพราะเมื่อเจ้าหนี้มานั่งแล้วมีคนมาดู พอมีคนมาดูมาก ๆ ลูกหนี้ก็อาย พออายในที่สุดก็ต้องยอมจ่ายหนี้ให้เจ้าหนี้เสีย

ปัญหาที่ว่าการอดอาหารแบบนี้จะได้ผลหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับทรัพยากรสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศนั้น ๆ ทรัพยากรนั้นคือ “**ยาง**” ถ้ายางโดยเฉพาะยางอายุมีมาก ความรู้สึกจะไว แต่ถ้าไม่มีหรือมีน้อยก็จะมีปัญหา (หัวเราะ)

ยังมีตัวอย่างอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งในศาสนาต่าง ๆ ในแนวทางต่าง ๆ ตัวอย่างที่ตีอีกอันหนึ่ง คือในประเทศอิตาลี ในหมู่เกาะซิซิลี มีนักต่อสู้เพื่อความยุติธรรมคนสำคัญคนหนึ่งชื่อ **ดานิโล โดลชี** เขาเป็นปัญญาชน เป็นนักเขียน เป็นอะไรอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เวลาที่มีปัญหาอย่างกรณีเด็กขาดอาหาร แต่รัฐบาลหรือประชาชนไม่สนใจ เขาก็จะทำการอดอาหารประท้วง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหา เมื่อเผชิญกับพวกเขาเพีย วิธีการของดานิโล โดลชีและพวกก็คือพยายามอดอาหารประท้วงเพื่อช่วยตำรวจ ที่จริงการอด

อาหารประท้วงทำงานได้หลายอย่าง รวมทั้งช่วยตำรวจด้วย คือในเวลานั้น เมื่อพวกอิตาลีมีปัญหาเกี่ยวกับพวกเขาเพีย เขาจะไม่ยอมไปขึ้นศาล ไม่ยอมไปให้การกับตำรวจ ๆ จึงจับพวกอาชญากรไม่ได้ ดานิโล โดลชี ก็ชักชวนประชาชนประท้วงด้วยการอดอาหาร เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญ แล้วประชาชนก็เริ่มมีความกล้าหาญมากขึ้น ยอมไปให้การกับตำรวจ ในที่สุดตำรวจก็จัดการกับพวกเขาเพียได้ดีขึ้นกว่าเดิม เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นประมาณปี ๑๙๖๒

ตัวอย่างเหล่านี้ชี้ว่า การอดอาหารประท้วงเป็นเรื่องของผู้คนซึ่งต่อสู้กับเรื่องความไม่ถูกต้อง ในอดีตมีการใช้กันมาโดยตลอด เพียงแต่ว่าหลายคนไม่ทราบเท่านั้นว่า เขาใช้วิธีการแบบนี้ มาตั้งแต่จุดไหน

บางคนก็สไตรค์ด้วยการอดอาหาร วิธีนี้เห็นกันมากที่สุด ในกรณีของนักโทษประท้วงพวกนี้ก็คือพวกที่ซึ่งในที่สุดทำอะไรไม่ได้ ต่อสู้กับระบบทุกระบบ รวมทั้งพลสตีไม่ได้แล้ว ก็มีอยู่วิธีเดียวคือการอดอาหารประท้วง อันนี้ก็เกิดขึ้นในหลาย ๆ แห่ง เช่นกรณีนักโทษกลุ่มกองทัพสาธารณรัฐไอริชในคุกอังกฤษ เป็นต้น

ที่รู้จักกันทั่วไปคือเป็นวิธีอดอาหารประท้วงแบบของคานธี ซึ่งเรียกว่า “**สัตยาเคราะห์**” สัตยาเคราะห์คือพลังแห่งสัจจะ (Truth Force) คานธีเคยเตือนไว้ว่าไม่ใช่ใคร ๆ

ก็จะอดอาหารในกรอบของอหิงสาแบบคานธีได้ เพราะมีเงื่อนไขหลายประการ **เงื่อนไขสำหรับการอดอาหารประท้วงที่สำคัญแบบของคานธีก็คือ บุคคลที่ถูกประท้วง จะต้องรักผู้ประท้วง** ความรักเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ ผู้ประท้วงไม่สามารถใช้การอดอาหารเพื่อเรียกร้องอะไรจากเขา แต่ทำเพื่อจะไปปฏิรูปตัวเขา คานธียกตัวอย่างสมมติว่าพ่อของเราตีแม่เหล้า และเราอดอาหารประท้วง เพื่อให้ท่านเปลี่ยนพฤติกรรม อันนี้เป็นวิธีการอดอาหารแบบของคานธี .

ปัญหาที่ตามมาก็คือว่า สิ่งที่คุณฉลาดกระทำอยู่ในขณะนี้ สอดคล้องกับแนวทางของคานธีหรือไม่ การอดอาหารประท้วงเองก็มีหลายวิธี ที่สำคัญคนที่จะอดอาหารประท้วงจะต้องเป็นคนที่มีบริสุทธิ์ คานธีเองบอกว่า **วิธีการอดอาหารประท้วงแบบที่เขาทำ เป็นวิธีสุดท้ายในกระบวนการสันติวิธีทั้งหมดที่จะทำ และมีเงื่อนไขที่จะประสบความสำเร็จหรือทำให้พ่ายแพ้มากมาย**

ส่วนสุดท้ายที่จะพิจารณาในที่นี้คือ เนื่องจากวิธีการอดอาหารประท้วงมีหลายแบบเช่นนี้ วิธีของคุณฉลาดจัดอยู่ในแบบไหน ท่านทั้งหลายคงต้องตัดสินใจเอง ในที่นี้เพียงจะเสนอว่า การอดอาหารประท้วงของคุณฉลาดนั้น เท่าที่ทำมาก็ทรงคุณค่ายิ่ง และเพียงพอแล้ว ดังนั้นจึงควรยุติการอดอาหารได้ เหตุผลสำคัญคือ ถ้าคิดว่าการอดอาหารประท้วงของคุณฉลาดมุ่งจะเปลี่ยนพฤติกรรมของคน คือคิดแบบคานธี คงเป็นไปได้ เพราะว่าคุณฉลาดอดอาหารประท้วงนั้น เขาคงไม่รักคุณฉลาด เขาอาจรักคนอื่นอีกหลายคนหรือรักสิ่งอื่น

แต่การอดอาหารของคุณฉลาดมีความหมายยิ่ง เพราะเป็น**ดัชนีชี้ระดับศีลธรรมในสังคมไทยขณะนี้** เมื่อถือการอดอาหารของคุณฉลาดเป็นหลัก อาจแบ่งคนในสังคมไทยออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ คนประเภทที่ส่งโลงจำปามาให้ การส่งโลงมา ไม่ได้บอกอะไรมากเกี่ยวกับการอดอาหารของคุณฉลาด แต่บอกชัดเจนเกี่ยวกับนิสัยและพื้นฐานของคนส่ง ว่าเขามีความรู้สึกอย่างไร เห็นชีวิตมนุษย์เป็นอย่างไร บางคนก็อาจเห็นว่า คนตายสักคนสองคนไม่มีความหมายอะไร คนประเภทนี้ก็มิให้เห็น โดยเฉพาะผู้มีอำนาจในบ้าน

เมืองนี้จำนวนหนึ่ง ที่ไม่เห็นคุณค่าของชีวิตตน แต่ผู้คนในสังคมไทยจำนวนมาก เป็นคนซึ่งไม่ยอมเห็นใครสูญเสีย ไม่ยอมเห็นความเดือดร้อนของผู้คน ไม่ประสงค์จะเห็นความวินาศของบุคคล โดยเฉพาะในกรณีนี้ ยิ่งคุณฉลาดมีชีวิตอันทรงคุณค่า และยืนหยัดในหลักการแบบนี้ด้วย เขายิ่งตระหนักถึงคุณค่าเช่นนี้ คนจำนวนมากลุกขึ้นมาเดือดร้อนกับกรณีนี้ นี่สะท้อนมาตรฐานทางศีลธรรมในสังคมพอสมควร **การอดอาหารบรรลุวัตถุประสงค์แบบนี้ คือสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นอยู่อย่างไร คือทำให้คนเป็นจำนวนมากเห็นว่า ผู้มีอำนาจส่วนหนึ่งไม่แยแสสนใจชีวิตคน เช่นนี้แล้วอาจสนใจในเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญกว่านี้ได้ยาก (ปรบมือ)**

อีกเรื่องหนึ่งคือ **การให้เกียรติกับคนในสังคมไทย** นานมาแล้วที่สังคมไทยให้เกียรติกับคนผิด ๆ คนอย่างคุณฉลาดที่มีอยู่อีกมากมายในบ้านเมืองนี้ เป็นคนมีเกียรติแท้จริง เพราะได้อุทิศตนเพื่อส่วนรวม

ความมองสิ่งที่คุณฉลาดได้ทำคือการอดอาหารประท้วง เข้าใจว่าเป็นครั้งที่สามของคุณฉลาด ทุกครั้งมีเหตุมีเป้าหมายที่เป็นไปในทางธรรมะ เป็นไปในทางที่ดี ที่ควร **ในแง่ที่คุณฉลาดเป็นตัวแทนของความไฝ่ฝันไปในทางธรรมะ** เป็นไปในทางที่ดี ที่ควร

ในยุคนิยมสังคมไทยที่รู้สึกว่าจะจมอยู่ใต้ระบอบที่ถืออำนาจเป็นธรรมะ คุณฉลาดเป็นตัวแทนความถูกต้อง คือเตือนเรว่าความไฝ่ฝันในแนวทางสันติที่ดี การปกครอง การบริหารบ้านเมืองด้วยธรรมะก็ดี เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ การต่อสู้ด้วยสันติวิธีเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ จึงใคร่สรุป โดยใช้คำกลอนที่ฝรั่งเขียน แต่ได้แปลออกมาเป็นกลอนแปดภาษาไทย ซึ่งเคยแสดงไว้ครั้งหนึ่งที่ธรรมศาสตร์นานมาแล้วว่า

“อย่าลืมนั่นเตือนใจให้ไฝ่ฝัน
เพราะหากพลันฝันเพื่อปรื่องสลาย
ชีวิตแปรเปลี่ยนไปให้กลับคล้าย
ปีกนกหายพาวิหคตกสู่ดิน”

“บันทึกการเสวนาร่วมกับนักวิชาการอีก ๒ ท่านคือ อ. โคทม อาริยา และอ. ขวัญสว่าง อติโพธิ ณ บริเวณหน้ารัฐสภา วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๕ เวลา ๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น.

สองขวบปีแห่งเสขิยธรรม

ปรีดา เรื่องวิชาธร

ภูมิหลังและความมุ่งหมาย

กลุ่มเสขิยธรรม นับเป็นผลจากการสังฆสมประ-
สพการณ์ของพระนักพัฒนารุ่นอาวุโสทั่วทุกภูมิภาคของไทย
ในเบื้องต้นพระคุณเจ้าเหล่านี้ก็มีความมุ่งมั่นจะสรรสร้าง
ความจำเริญในท้องถิ่นของตน ๆ โดยอาศัยภูมิปัญญาทาง
พุทธศาสนาเป็นแกนหลักในการปฏิบัติ เมื่อบทบาทหน้าที่
ของท่านดำเนินไปด้วยดี และปรากฏผลแห่งความสำเร็จ
เป็นที่ยอมรับกัน ไม่เฉพาะแต่เพียงในชุมชนท้องถิ่น หาก
ยังรวมไปถึงบุคคลรอบนอกเป็นอย่างดีด้วยได้ ทำให้ท่าน
ทั้งหลายเหล่านี้มีปัญหาลดลงและต้องรับภาระหนักมากขึ้น เป็น
สาเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านเห็นห่างจากการปฏิบัติสมณธรรม
อันเป็นหัวใจหลักแห่งกิจของพระสงฆ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ

เกิดการสวนทางขัดแย้งกันระหว่างประโยชน์ของมหาชน และประโยชน์ส่วนตัว

ดังตัวอย่างพระสงฆ์ผู้ใหญ่บางรูปซึ่งมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักและยอมรับนับถือกันเป็นอย่างยิ่งในวงการพัฒนา ผู้ซึ่งไม่เพียงสามารถนำงานพัฒนา จนสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่ชาวบ้านในท้องถิ่นแล้ว ภายหลังยังมีการแผ่ขยายงานออกไป ตามความจำเป็นของชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง มิใช่ต้องกล่าวถึงการประสานงานกับองค์กรภายนอกอีกหลายองค์กรที่มักต้องการท่านเป็นปรึกษา ในการทำงานพัฒนากับชุมชนท้องถิ่นเสมอ จนท่านถึงกับต้องออกปากปรารภเองว่าท่าน “วุ่น” มากกว่า “ว่าง” เสียแล้ว

ด้วยเหตุผลนี้เองในกลางปี ๒๕๓๒ จึงได้มีการจัดการพบปะกันในระหว่างพระนักพัฒนา ณ **วัดป่าแห่งหนึ่ง กลางเมืองนครปฐม** การพบปะในคราวนั้นได้พูดคุยแสดงความเห็นกัน เพื่อหาทางออกในปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีข้อสรุปว่าต้องแก้ไขไปตามสถานการณ์ และควรจัดให้มีการพบปะเป็นประจำทุกปี โดยให้ถือเป็นการพักผ่อนไปในตัว และจะได้เจริญสมาธิภาวนาร่วมกัน แล้วจึงมีการจัดประชุมพบปะเป็นครั้งที่ ๒ ในเดือนพฤษภาคมในปีถัดมา ณ **อารามข้างเขาริมชายทะเล จ.ระยอง** ผลสรุปของการประชุมในครั้งนี้ที่ประชุมมีความเห็นพ้องต้องกัน ให้มีการจัดตั้งกลุ่มพระนักพัฒนาขึ้นโดยใช้ชื่อว่า **กลุ่มเสขิยธรรม**

รากฐานความคิดสำคัญของการรวมตัว มาจากการที่พระเถระหลายท่านมองว่า ในแต่ละท้องถิ่นจะมีพระนักพัฒนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน บางท่านก็ทำงานเพียงลำพัง ไม่มีกัลยาณมิตรให้กำลังใจ บางท่านก็มีกลุ่มพระสงฆ์ในท้องถิ่นบ้างแล้ว ดังนั้น พระนักพัฒนาควรที่จะรวมตัวให้เป็นปึกแผ่น หรือเป็นเครือข่ายขยายให้กว้างออกไป เพื่อพึ่งพิงอาศัยกัน และสามารถสร้างพระนักพัฒนารุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมารับช่วงงานต่อจากพระเถระรุ่นก่อนได้

หลังจากนั้น จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของกลุ่มเสขิยธรรมในขั้นต้นดังนี้

๑. เพื่อขยายบทบาทพระสงฆ์ในการทำกิจกรรมพัฒนาสังคมให้มากยิ่งขึ้น

๒. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติการทำงานพัฒนา และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในอริยสัจ ๔ ของสังคมไทย

๓. เพื่อส่งเสริมให้มีพัฒนาการการศึกษาและปฏิบัติสมณธรรม อันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อพระสงฆ์ และต่อมหาชน

๔. เพื่อสร้างเครือข่ายพระนักพัฒนาให้กระจายครอบคลุมมากขึ้น พร้อมกันกับการสร้างเสริมพระนักพัฒนารุ่นใหม่ให้ก้าวมารับช่วงงานของพระเถระรุ่นก่อน

๕. เพื่อเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลทั้งด้านศาสนธรรม และด้านปรากฏการณ์ปัญหาสังคมแก่พระสงฆ์

ทั้งนี้ ยังเห็นร่วมกันที่จะปฏิบัติตนภายใต้วัตรปฏิบัติอันตรงตามพระธรรมวินัย และกำหนดข้อวัตรเฉพาะกลุ่มเพิ่มเติมบางประการ เพื่อให้เท่าทันกับปัญหาอบายมุขสมัยใหม่ ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์นิวาสอันเชี่ยวกรากที่กำลังกระหน่ำซัดสังคมไทย โดยเฉพาะก็คือ **การงดเสียซึ่งสิ่งเสพติดทั้งหลาย** มีบุหรี, เครื่องดื่มชูกำลัง เป็นต้น และต่อต้านรูปแบบการบริโภคนิยมสมัยใหม่ ซึ่งเล็งเห็นว่าเป็นรากเหง้าของปัญหาสังคมในปัจจุบัน เช่น การงดเว้นจากการบริโภคเครื่องดื่มน้ำอัดลมต่าง ๆ รวมทั้งยังมุ่งปฏิบัติตนให้เท่าทันกับ**ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันวิกฤต** ดังการแยกขยะในการใช้บรรจุภัณฑ์จากพลาสติก หรือโฟมก็ดี ซึ่งล้วนเป็นมูลเหตุสำคัญของความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมในรอบนิวศน์

กลุ่มเสขิยธรรมได้แต่งตั้งประธาน รองประธาน พระประสานงานประจำแต่ละภาค กรรมการบริหาร และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่**คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา** (ศ.พ.พ.) เป็นกองเลขานุการในการจัดประสานงานกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากนี้ ยังมีมติให้มีการจัดทำ**จดหมายข่าวเสขิยธรรมราย ๒ เดือน** เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างพระสมาชิก พร้อมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ (ดูรายละเอียดได้จากจดหมายข่าวเสขิยธรรมฉบับที่ ๑)

กิจกรรมในรอบ ๒ ปี

หลังจากก่อตั้งกลุ่มแล้วกลุ่มได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการจัดกิจกรรมจากความต้องการของพระสงฆ์เป็นหลัก ซึ่งมี ศ.พ.พ. เป็นผู้ประสานงานโดยตลอด กิจกรรมในรอบ ๒ ปีโดยสังเขป เรียงลำดับตามเวลามีดังนี้

๑. จัดถวายการอบรม **“พระสงฆ์รุ่นใหม่กับการพัฒนา”** เดือนกรกฎาคม ๒๕๓๓ ณ วัดโกเมศรัตนาราม จ. ปทุมธานี เป็นการอบรมเพื่อเตรียมให้พระรุ่นใหม่ที่สนใจการพัฒนาสังคม ก้าวมาสู่การทำงานพัฒนาอย่างจริงจังต่อไป

๒. จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ **“พุทธศาสนิกกับการอนุรักษ์ป่าไม้”** เดือนตุลาคม ๒๕๓๓ ณ วัดศาลาด จ. เชียงใหม่ เป็นการสัมมนาเพื่อหาข้อสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพระนักอนุรักษ์ป่า ผลพวงจากการสัมมนาค้างนี้ ทำให้มีการจัดตั้ง **“กลุ่มพระสงฆ์เพื่อการอนุรักษ์พัฒนาชีวิตและสิ่งแวดล้อม”** ขึ้น

๓. ศ.พ.พ. ร่วมกับ พระอธิการสมนึก นาโถ กรรมการประสานภาคท่านหนึ่งของกลุ่มจัดวิทยากรบรรยายเสริมในงาน **ปรีชาสภกรรมวัดปลักไม้ลาย** เดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๓ เนื้อหาบรรยายเป็นเรื่องปัญหาสังคมไทย เช่น ปัญหาการวิตรอนสิทธิเด็ก ปัญหาโสเภณี และปัญหาในชนบท เป็นต้น

๔. จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ **“พระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”** เดือนธันวาคม ๒๕๓๓ ณ สวนโมกขพลาราม จ. สุราษฎร์ธานี เป็นการถกกันถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในภาคใต้ ประเด็นที่เน้นย้ำคือ การศึกษาผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนแก่งกรุง และการหาทางออกที่เหมาะสม

๕. จัดสัมมนา **“พระสงฆ์ภาคตะวันออกกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม”** เดือนมกราคม ๒๕๓๔ ณ วัดเขาสาป ประเด็นที่เน้นย้ำคือ ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ (การท่องเที่ยว) จนเกิดความเสื่อมโทรมทั้งสภาพแวดล้อมชายฝั่งตะวันออกทั้ง ๔

จังหวัด และความเลื่อมของวัฒนธรรมไทย การสัมมนา ครั้งนี้มีการจัดตั้งกลุ่มเสขิยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๖. พระสงฆ์เสขิยธรรมเข้าร่วมงาน**บวชชีพราหมณ์ และพิธีบวชต้นไม้** เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ณ อุตุคณสถานธรรมจิต (น้ำพุต) จ.บุรีรัมย์ กิจกรรมนี้ถือเป็นกุศโลบายที่หลวงพ่อบริรักษ์นำมาใช้เพื่อรักษาป่าดงใหญ่

๗. จัด**โครงการเดินป่าศึกษาธรรมชาติรักษาคล่องเย็น** เดือนมีนาคม ๒๕๓๔ โดยมีพระสงฆ์เสขิยธรรมเข้าร่วม เป็นโครงการต่อเนื่องจากการสัมมนาที่สวนโมกขฯ จุดหมายเพื่อสร้างกระแสทัศนโครงการสร้างเขื่อนแก่งกรุง โดยการประยุกต์พิธีกรรมทางศาสนา คือ การบวชต้นไม้

๘. จัด**ประชุมปรึกษาหารือ** เพื่อหาข้อปฏิบัติ กรณีเงื่อนไขที่ทางการเสนอให้หลวงพ่อบริรักษ์ คัดจัดจิตโยย้ายสำนักสงฆ์ไปอยู่ชายป่า เดือนเมษายน ๒๕๓๔ ผลสรุปปรากฏเป็นข่าวตามหนังสือพิมพ์ทั่วไป

๙. จัด**สัมมนาพระสงฆ์ภาคกลางกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม** เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๔ ณ วัดปลักไม้ลาย เนื้อหาเน้นย้ำไปที่ภาพรวมปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วไปในภาคกลาง และผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเขื่อนนคร

๑๐. จัด**ประชุมใหญ่ประจำปีครั้งที่ ๒** เดือนมิถุนายน ๒๕๓๔ ณ วัดกรวด จ.สุราษฎร์ธานี มีข้อสรุปที่เป็นแผนปฏิบัติการของกลุ่ม คือ การพัฒนาหลักสูตรการบวชระยะสั้น การจัดอบรมศาสนทายาท และจัดอบรมสัมมนาด้านนิเวศวิทยา

๑๑. จัด**สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “พระสงฆ์กับการอนุรักษ์ธรรมชาติ”** เดือนมิถุนายน ๒๕๓๔ ณ วัดเทพมงคล จ.อุบลราชธานี การสัมมนาคั้งนี้นอกจากจะกล่าวถึงวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมในแถบภาคอีสานแล้ว จุดที่เน้นหนักก็คือ ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านจากโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำปากมูล อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี

๑๒. จัด**สัมมนา “พระสงฆ์นักพัฒนาเขตอีสานใต้”** เดือนกรกฎาคม ๒๕๓๔ ณ วัดสามัคคี จ.สุรินทร์ สุดท้ายของการสัมมนาได้มีการจัดตั้งกลุ่มเสขิยธรรมอีสานใต้ โดยมีคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์ เป็นกองเลขาฯ ตามมติเดิมจัดประชุมครั้งต่อไปในเดือนธันวาคม ๒๕๓๔ ที่วัดเทพมงคล แต่ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงบางประการ และกำลังอยู่ในระหว่างวางแผนดำเนินงานต่อไป

๑๓. **จัดประชุมเพื่อวางแผนเชิงหลักสูตรอบรมพระภิกษุสามเณรผู้บวชระยะสั้น** เดือนกรกฎาคม ๒๕๓๔ ณ อาคารมงคลสนิท ผลสรุปได้มีการรายงานในจดหมายข่าวเสขิยธรรม ฉบับที่ ๗ เดือน ก.ย.-ต.ค. แล้ว

๑๔. **จัดโครงการอบรม “พระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”** เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๓๔ เป็นต้นมา ซึ่งได้จัดอบรมสำหรับกลุ่มพระป่าในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๔ และกลุ่มพระบ้านและพระเมืองในเดือนมกราคม ๒๕๓๕

๑๕. **จัดประชุมเชิงเสวนา “พระสงฆ์กับความสอดคล้องระหว่างพระธรรมวินัยและกฎหมาย”** เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เพื่อหาข้อสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์ที่ประสงค์จะบำเพ็ญสมณธรรมในราวป่า รวมทั้งหาทางออกแก่ความขัดแย้งในเรื่องการอยู่ปฏิบัติธรรมในป่าของพระสงฆ์ กับข้อกำหนดกฎหมายต่าง ๆ

๑๖. **จัดการอบรมพระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครั้งที่ ๓** เดือนมีนาคม ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นเนื้อหาการอบรมต่อเนื่องจากการอบรมเดือนพ.ย. ๒๕๓๔ และเดือนม.ค. ๒๕๓๕

บทสรุป

เมื่อสรุปเป็นภาพรวมของงานจะสังเกตเห็นได้ว่า กิจกรรมที่จะสร้างเสริมเครือข่ายพระนักพัฒนาหรือศาสนทายาทเป็นกิจกรรมที่ไดริเริ่มทำเพียงครั้งเดียวแล้วไม่ได้ติดตามทำอย่างต่อเนื่อง แต่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญอย่างเสมอมา อย่างเช่นเมื่อคราวประชุมใหญ่เสขิยธรรม ครั้งที่ ๒ ซึ่งมีมติให้พัฒนาหลักสูตรและจัดอบรมศาสนทายาทอย่างจริงจังขึ้นมา แต่ ศ.พ. ตัดเงื่อนไขบางประการ จึงไม่สามารถจัดได้

หากแต่ในรอบ ๒ ปี งานเสขิยธรรม ๙๐% กลับไปเน้นด้านนิเวศวิทยา เนื่องจากสอดคล้องกับที่ปัจจุบันหลาย ๆ ฝ่ายกำลังสนใจให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากเกิดวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งยังจะลุกลามเป็นประเด็นทางจริยธรรม กล่าวคือ การจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรมนั่นเอง ทำให้กิจกรรมด้านนี้มีการล้มมนอบรมเสริมความเข้าใจในเชิงนิเวศวิทยา และกิจกรรมที่ต้องเผชิญ

กับความขัดแย้งต่อกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยตรง เช่น กรณีการรณรงค์ช่วยเหลือพระประจักษ์ คุตตจิตโต เป็นต้น สำหรับการผลักดันให้มีการสร้างเครือข่ายพระนักพัฒนา ในรอบ ๒ ปี มีการจัดสร้างเครือข่าย ๓ ครั้ง

๑) **กลุ่มพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาชีวิตและสิ่งแวดล้อม**

๒) **กลุ่มเสขิยธรรมภาคตะวันออก**

๓) **กลุ่มเสขิยธรรมอีสานใต้**

ครั้งแรกเป็นการสร้างเครือข่ายตามลักษณะงานที่พระสงฆ์ทำอยู่ อีกสองครั้งจัดตั้งตามเขตภูมิภาค แต่ทั้งสามกลุ่มยังไม่มีภารกิจงานที่เป็นรูปธรรมภายหลังการตั้งกลุ่ม ด้วยสาเหตุสำคัญคือ ขาดผู้ประสานงานในการจัดกิจกรรม

แต่เฉพาะเพียงกลุ่มเสขิยธรรมอีสานใต้เท่านั้น ที่ขณะนั้นแผนงานของกลุ่ม ๙ ได้ถูกบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานประจำปีของกลุ่มสหธรรม ๙ โดยมีพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธิสโร) เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ และมีคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา สุรินทร์ เป็นกองเลขาคาดว่าคงจะเริ่มดำเนินการตามแผนงานต่อไปได้ในเดือนพฤษภาคมที่จะถึงนี้

สำหรับกิจกรรมด้านการศึกษา พระเถระหลายท่านได้เคยปรารภว่า ควรที่จะให้มีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักพัฒนาและจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระนักพัฒนาในอนาคต นอกจากหลักสูตรพระนักพัฒนาแล้ว กลุ่มเสขิยธรรมควรให้ความสนใจงานด้านการศึกษาของคณะสงฆ์อย่างจริงจังด้วย ในรอบ ๒ ปีที่ผ่านมา กิจกรรมด้านนี้เพียงได้จัดวางงานเชิงหลักสูตรแก่ผู้บวชระยะสั้นเท่านั้น

ประเด็นต่อมาคือ งานด้านส่งเสริมการเจริญสมาธิภาวนาในหมู่พระสงฆ์ กลุ่มเสขิยธรรมยังไม่ได้จัดกิจกรรมด้านนี้ให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา นอกจากแต่ละท่านจะจัดในวัดของตนเองเท่านั้น สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเจริญในสมณธรรมอีกประการหนึ่งคือ การถือข้อวัตรปฏิบัติเพื่อลดเว้นอบายมุขสมัยใหม่ เสขิยธรรมได้รณรงค์ทั้งในช่วงเวลาที่มีการจัดอบรมล้มมนอบรม และยังได้เผยแพร่ในจดหมายข่าวเสขิยธรรมด้วยเช่นกัน

เสขิยธรรมเมื่อก้าวมาถึงบัดนี้แล้ว คงจะต้องทบทวน
 บทบาท และประเมินศักยภาพเพื่อหาความเหมาะสมและ
 ความสอดคล้องกับสังคมไทยในขณะนี้ เป็นนิมิตหมายที่ดี
 ประการหนึ่งกล่าวคือ พระสงฆ์หลายท่านได้สละเวลาเข้ามา
 ร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มเสขิยธรรม และเชื่อได้ว่า
 หากพระสงฆ์ผู้รักในสันติภาพ และอิสรภาพทั้งหลาย
 สามารถรวมตัวกันได้อย่างเป็นปึกแผ่น มีกัลยาณมิตรธรรม
 เป็นที่ตั้ง กลุ่มเสขิยธรรมก็คงจำเริญเติบโตเป็นนอานาบุญ
 ของมหาชน โดยเฉพาะผู้ยากไร้ในสังคมได้ トラพานาน
 เท่านั้น

บทนำ

เรียน สมาชิกวุฒิสภาทุกท่าน

จำ เดิมแต่ที่ประเทศไทยได้ริเริ่มให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นต้นมา ไม่มีห้วงเวลาใดอีกต่อไปแล้ว ที่ระบอบดังกล่าวจะมีความหมาย และเป็นทีไผ่หาของประชาชนเท่ากับที่เป็นอยู่ในเวลานี้ แม้ว่าการทำรัฐประหารเมื่อปี ๒๕๓๔ จะเป็นต้นเหตุให้พัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศมีอันต้องสะดุดหยุดลง ทว่าในที่สุดก็เป็นทีประจักษ์ชัดว่า เรามีผู้ใดจักอาจกระทำการเหี้ยมร้ายประชาธิปไตยนี้ไว้มิให้หวนกลับมาได้ไม่ เพราะตราบจนกระทั่งวันนี้ระบอบเผด็จการไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่อันพึงน่ารังเกียจของประชาชนไทยเท่านั้น หากยังเป็นการขัดขืนต่อกระแสโลกซึ่งโน้มนำไปสู่การกระจายอำนาจและการรับรองบทบาททางการเมืองของประชาชน ซึ่งเพิ่มมากยิ่งขึ้นทุกทีแล้ว

ประเทศไทยมีความจำเป็นในอันที่จะต้องก้าวรุดหน้าไปบนมรรคาแห่งความถูกต้องดังงามอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยเหตุนี้การเสริมสร้างซึ่งประชาธิปไตยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่ออนาคตของประเทศชาติ และเป็นที่น่าเสียดใจว่าระเบียบกติกากาทางการเมืองที่มีอยู่เวลานี้ยิ่งไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มิหนำซ้ำกลับจะโน้มน้าวเหี้ยมร้ายประชาธิปไตยมิให้ดำเนินไปตามวิถีทางอันควร การที่รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้บุคคลหนึ่งใดสามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ดี การที่วุฒิสมาชิกซึ่งมีจำนวนถึง ๒ ใน ๓ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจในการไม่ให้ความไว้วางใจรัฐบาลก็ดี ล้วนเป็นรูปธรรมอันแสดงออกซึ่งการขาดความเคารพและไม่คำนึงถึงความสำคัญแห่งมติมหาชน ที่มีปรากฏออกมาโดยผ่านทาง การเลือกตั้งครั้งล่าสุด

ย่อมเป็นการผิดถนัดหากจะนึกไปว่า กระแสแห่งการต่อต้านนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันเป็นผลจากการเคลื่อนไหวของพรรคฝ่ายค้าน แท้ที่จริงแล้วสิ่งที่ปลุกเร้าประชาชนให้

ตื่นตัว และพากันลุกขึ้นมาคัดค้านก็คือ ความสำนึกในประชาธิปไตย และความไม่พอใจเชื่อเผด็จการที่เร้นตัวอยู่ภายใต้บทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญ การที่ประชากรราษฎรเป็นอันมากต่างพากันแสดงออกซึ่งความเข้าใจและเห็นใจ กับทั้งเห็นพ้องต้องด้วยกับคำเรียกร้องของเรืออากาศตรีฉลาด วรฉัตรผู้ซึ่งกำลังประท้วงด้วยการอดอาหารอย่างไม่มีกำหนดเวลานี้ย่อมเป็นสิ่งชี้ชัดว่าประชาธิปไตยนี้แล เป็นสิ่งที่ประชาชนเรียกร้องต้องการเป็นอย่างยิ่ง

ในบัดนี้เราขอเรียกร้องต่อสมาชิกวุฒิสภาทุกท่าน ไม่ว่าท่านจะมาจาก การเลือกตั้งหรือการแต่งตั้ง และแม้ว่าท่านจะมาจากต่างพรรคต่างอาชีพกันก็ตาม ขอท่านทั้งหลายโปรดเปิดดวงใจอกรับกระแสแห่งสังขะความจริงของมติมหาชนดังกล่าว ด้วยศีลแลลัจจ์ที่เราทั้งหลายได้พากันร่วมสมทานขณะอดอาหารอยู่นี้ เราทั้งหลายขอส่งเสียงวิงวอนตรงมาสู่มโนธรรมสำนึกแห่งท่าน โปรดรีบรุดดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้รัฐธรรมนูญได้รับการแก้ไขให้เป็นประชาธิปไตย อันจะเป็นการเกื้อกูลการเมืองของไทยให้ดำเนินไปบนหนทางแห่งความถูกต้องดังงาม ซึ่งมีผลเป็นที่สุดคือการแช่ช้องยอมรับของมหาชน

ในจุดเบื้องปลาย ประเทศไทยย่อมเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ไม่ช้าก็เร็ว มโนธรรมสำนึกแห่งท่านย่อมมีส่วนช่วยเร่งเร้าให้ประชาธิปไตยเป็นของประชาชนรวดเร็วยิ่งขึ้น และนำพาประเทศไทยให้กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับกระแสโลกได้ในเวลาอันใกล้ แต่หากท่านไม่นำพาซึ่งมติมหาชน และไม่คำนึงถึงพระปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงสละพระราชอำนาจให้ราษฎรแล้วไซ้ ท่านก็อาจ

ประสบความสำเร็จในการรักษาตึกอาคารเมืองอันไม่ชอบธรรมเอาไว้ แต่นั่นก็เป็นเพียงชั่วคราวครั้งคราว เพราะในท้ายที่สุดแล้วบ้านเมืองย่อมเลื่อนไหลไปตามกระแสใหญ่ อันมีประชาธิปไตยเป็นเป้าหมายปลายทางอยู่นั่นเอง

กลุ่มอาจารย์ ๑๐ สถาบัน
กลุ่มชุมชนแออัด
กลุ่มสถานติสังคม

เดือนกม

พระเถระผู้ใหญ่ท่านหนึ่งมีอันต้องออกหัวเมืองบักซ์ได้โดยทางรถไฟ เพื่อกิจการคณะสงฆ์ประการหนึ่ง เมื่อถึงที่หมายท่านเจ้าคณะจังหวัดและพระเถรานุเถระภายในจังหวัด ได้ตั้งแถวคอยต้อนรับ และทำการนมัสการทักทายกับท่าน

พระเถระผู้ใหญ่ “ข่าวว่าท่านร่วมมือกับนายทุนเอาที่วัดไปตั้งตลาดสดจริงหรือขอรับ”

เจ้าคณะจังหวัด “พระเดชพระคุณเชื่อหรือ ที่เกล้าฯ ยังไม่เชื่อเลย ที่มีข่าวว่าพระเดชพระคุณเอาเงินวัดให้หลานชายไปตั้งโรงพิมพ์”

ผู้มีวิ้วเยอะ

ชานาผู้หนึ่งมีลูกชายเป็นถึงมหาเดเล็ก แต่ก็ยังทำนาอยู่ ต่อมาโจรได้ขโมยวัวไปเสียตัวหนึ่ง เหลือหนึ่งตัว ไถนาไม่ได้ พอลูกชายกลับมาเยี่ยมบ้านจึงบอกให้ลูกชายช่วยทูลขอวัวจากพระเจ้าแผ่นดินให้สักตัวหนึ่ง ลูกชายแนะนำพ่อนั้นแหละควรทูลขอวัวเสียเอง จึงแต่งคำพูดให้พ่อไว้เพื่อทูลขอจากพระเจ้าแผ่นดิน

“ข้าแต่พระผู้เป็นจอมแห่งนรชน ข้าพระพุทธเจ้ามีวัวอยู่คู่หนึ่ง ต่อมาโจรได้ลักเอาไปเสียตัวหนึ่ง เหลืออยู่ตัวหนึ่ง ขอพระเจ้าอยู่หัวโปรดประทานวัวให้สักตัวหนึ่งเถิด”

แต่พอถึงวัง ด้วยความประหม่า ชานาจึงกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระผู้เป็นจอมนรชน ข้าพระพุทธเจ้ามีวัวอยู่หนึ่ง ต่อมาโจรได้ขโมยเอาไปตัวหนึ่ง เหลืออยู่ตัวหนึ่ง ขอพระเจ้าอยู่หัวจงโปรดรับเอาไปด้วยเถิด”

พระเจ้าแผ่นดินได้ยินดังนั้นก็ทรงสรวลพาลงตรัสถามมหาเดเล็กว่า

“ที่บ้านเธอมีวัวอยู่เยอะหรือ”

“มีมากพะยะค่ะ ถ้าได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้”

พระเจ้าอยู่หัวทรงพอพระทัยที่มหาเดเล็กฉลาดทูล จึงพระราชทานวัวให้ชานาเป็นจำนวนมากมาย

คุณค่าของน้ำ

พระมหาสมชาย กุศลจิตโต

ขอ เจริญสุขท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมทั้งหลาย
รายการปาฐกถาธรรมประจำวันอาทิตย์ที่ ๑๒ เมษายน
๒๕๓๕ วันนี้อาตมาภาพจะขอพูดในหัวข้อเรื่อง “คุณค่าของ
น้ำ” การที่ได้คัดเลือกเอาเรื่อง “คุณค่าของน้ำ” มาพูดใน
วันนี้ ก็เพราะเห็นว่ามิเหตุซึ่งควรจะพูด หรือว่ามีที่มาใน
การที่จะพูดเรื่องคุณค่าของน้ำนี้สามสี่ประการด้วยกัน

ประการแรก เมื่อไม่นานมานี้ มีข่าวว่าโรงงานที่จังหวัด
ขอนแก่นได้ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ ลำน้ำพอง ลำน้ำชี และ
ลำน้ำมูล จนเกิดสภาพน้ำเน่าเสีย ไหลเหม็นคั่งไปตลอด
สองฝั่งแม่น้ำ ทำให้สัตว์น้ำทั้งปู ปลา ตายกันเป็นเบือ และ
มีผลกระทบต่อสภาพอากาศ มีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว
ถึงกับไม่ไปเที่ยวชมริมฝั่งแม่น้ำดังกล่าว

“ไม่ทราบว่าคุณโยมเคยสังเกตหรือเปล่าว่า น้ำเข้ามามีบทบาทสำคัญในพระศาสนา จะเรียกว่าทุกศาสนา”

ประการที่สองก็คือ ในช่วงนี้เราจะเห็นว่า เป็นฤดูแล้ง ทางภาคอีสานเกิดสภาพแห้งแล้งอย่างมาก ชาวแคว้นน้ำดื่ม น้ำใช้กันอย่างหนัก จึงได้เรียกว่า เป็นช่วงซึ่งกำลังร้อนคือ ร้อนทั้งภายนอก คือร้อนอากาศขาดน้ำ ร้อนภายใน คือมี อะโรคดอ้อยู่ภายใน สังคมไทยจึงอยู่ในภาวะที่เราร้อนกันอยู่ ประการที่สาม เป็นที่ทราบกันว่าวันพຸ່ງนี้ วันที่ ๑๓ เมษายน ก็จะเป็นวันเทศกาลสำคัญของพวกเราชาวไทย ที่เรียกว่า “วันมหาสงกรานต์” วันสงกรานต์นี้มีอะไรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับเรื่องน้ำอยู่อย่างมาก ถ้าพูดว่าสงกรานต์หมายถึงอะไร เพื่อบรรยายให้เพื่อนชาวต่างประเทศเขารู้ เขาเข้าใจ วันสงกรานต์ก็เป็น Water Festival คือเป็นเทศกาลการรดน้ำ ดำหัว หรือเทศกาลที่เราให้น้ำใส่สาด น้ำใส น้ำเย็น น้ำหอม ๆ ไปสรงน้ำพระพุทธรูป ไปสรงน้ำพระสงฆ์ที่วัดใกล้บ้าน ไปอาบน้ำผู้ใหญ่ที่เจริญด้วยวัยวุฒิ คุณวุฒิ เป็นพ่อแม่ปู่ย่า ตายาย เป็นลุงป้าน้าอาของเรา เพื่อขอพรให้มี ความเจริญ ความก้าวหน้า ความสุข มีความร่มเย็นในชีวิตซึ่งจะดำเนิน ไปในปี ๒๕๓๕ อันเป็นปีใหม่ตามคตินิยมของไทย

นี่คือสาเหตุที่อาตมาภาพ ได้เลือกพูดเรื่อง “คุณค่าของน้ำ” ในวันนี้ คำว่า “น้ำ” ในที่นี้ก็อาจจะพูดได้ว่า มีทั้ง “น้ำภายนอก” และ “น้ำภายใน” เนื้อหาของเรื่อง “คุณค่าของน้ำ” ก็อาจจะแบ่งเป็นหัวข้อพูดได้ ดังนี้ **ประการแรก ธรรมชาติของน้ำ หรือว่าน้ำโดยธรรมชาติ** ในพระพุทธรศาสนา น้ำจัดว่าเป็นธาตุหนึ่งในสี่ธาตุสำคัญ ที่เรียกว่า “มหาภูต” หรือ “มหาภูตรูป ๔” อันมี **ปฐวีธาตุ-ธาตุดิน, อาโปธาตุ-ธาตุน้ำ, เตโชธาตุ-ธาตุไฟ และวาโยธาตุ-ธาตุลม**

ธาตุน้ำหรืออาโปธาตุ เราเรียกว่าเป็น “Water Element” หนึ่งในสี่นี้ แต่หลักการทางพระพุทธรศาสนาถือว่า น้ำที่เป็นธาตุหรือโดยเนื้อแท้จริง ๆ เราทราบได้โดยลักษณะของน้ำคือ ลักษณะเหลว ไหล ลักษณะเชื่อมประสาน เป็นตัวเชื่อมประสานธาตุที่เหลือทั้งสามคือ ธาตุดิน ธาตุลม

ธาตุไฟเข้าด้วยกัน เราจะเห็นตัวอย่างง่าย ๆ เวลาเราผสมคอนกรีต การที่หินก็ดี อิฐก็ดี ทรายก็ดี จะมาผสมรวมกัน แล้วเกิดเป็นคอนกรีตที่แข็งแรง แข็งแกร่ง สมความตั้งใจของช่าง ก็จะต้องมีน้ำเข้าไปเป็นตัวเชื่อมประสาน ในหลักการของพระพุทธรศาสนา ธาตุน้ำหรืออาโปธาตุ มีลักษณะที่ละเอียดอ่อน โดยภาวะเป็นปรมาณูที่ลึกลับ ซึ่งอาจจะมึลลักษณะใกล้เคียงธาตุในทางวิทยาศาสตร์ที่ท่านบอกว่า ธาตุน้ำ ซึ่งผสมด้วย ไฮโดรเจน 2 อนุและออกซิเจน 1 อนุ หรือ H₂O แต่ในทางพระพุทธรศาสนาจะให้ความละเอียดของน้ำ ลึกลับไปกว่านั้น คือบอกว่า ธาตุน้ำนั้นเป็นธาตุละเอียดสัมผัสไม่ได้ กระทบไม่ได้ เพราะฉะนั้น น้ำที่เรากิน น้ำที่เราดื่ม น้ำที่เราอาบ ในหลักการทางพระพุทธรศาสนาบอกว่า อย่างนี้มิใช่อาโปธาตุ แต่เป็นน้ำ ภาษาบาลีเรียกว่า “อุทกะ” หรือ “ปานียะ” เป็นอุทกะเป็นน้ำธรรมดา เป็นปานียะเป็นน้ำที่ควรดื่ม มิใช่เป็นอาโปธาตุ เพราะฉะนั้นน้ำที่เราดื่ม เราอาบ หลักการของพระพุทธรศาสนาถือว่า ได้ผสมรวมกันแล้ว คือรวมทั้งธาตุดิน ธาตุลมและธาตุไฟ เพราะฉะนั้น ในน้ำจึงมีไฟอยู่ด้วย

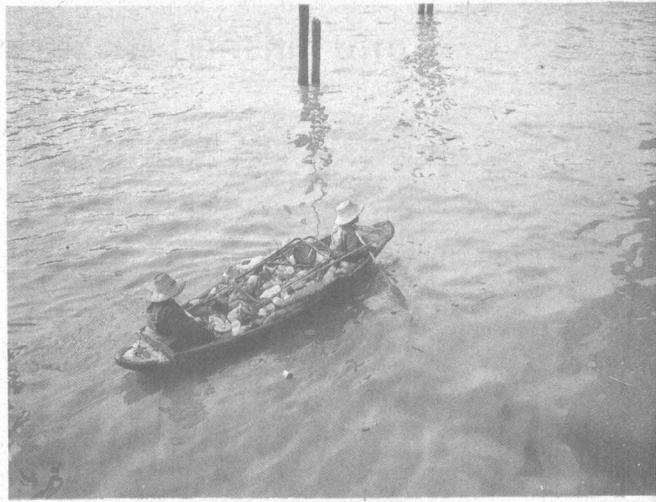
เพราะฉะนั้น ธาตุน้ำจึงมีส่วนสำคัญต่อมนุษย์มาก คือเป็นองค์ประกอบสำคัญของร่างกายมนุษย์ เราต้องดื่มน้ำ เราต้องชำระล้างร่างกาย และในตัวร่างกายของเรา ก็มีส่วประกอบซึ่งมาจากน้ำ เช่นท่านบอกว่ามีดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ น้ำลาย น้ำตา เปรลมัน น้ำมูก ไขข้อ มูลรเหล่านี้เป็นธาตุน้ำหรือเป็นลักษณะของธาตุน้ำ

ประการที่สอง ที่น่าจะพูดถึง และเป็นหัวใจในการแสดงปาฐกถารธรรมเรื่อง “คุณค่าของน้ำ” ก็คือ **น้ำกับธรรมะ หรือน้ำแสดงธรรมะ** ไม่ทราบว่าคุณโยมเคยสังเกตหรือเปล่าว่า น้ำเข้ามามีบทบาทสำคัญในพระศาสนา จะเรียกว่าทุกศาสนา เราดูเรื่องพระพุทธรศาสนา ก่อน ประการแรก เราจะเห็นว่า **น้ำเป็นพาหะ ตัวนำ หรือเป็นสื่อ ที่จะนำ**

เอาความรัก ความปรารถนาดี ไปให้ต่อกัน เช่น ประเพณี สงกรานต์ เรามีการสงน้ำพระพุทธรูป-พระพุทธรเจ้า สงน้ำ พระภิกษุ อาบน้ำผู้ใหญ่ อย่างนี้ น้ำได้เป็นสื่อแห่งความ ปรารถนาดี ความเคารพรักความมีไมตรีต่อกัน น้ำเป็นสื่อ ที่นำการขอขมาลงโทษ เช่น เมื่อมีผู้ตายเรามีการอาบน้ำศพ น้ำเป็นตัวสื่อที่จะอุทิศส่วนบุญกุศลคุณงามความดี ที่เรา ทำแล้ว ให้แก่ผู้ล่วงลับไป เช่น เวลาโยมไปทำบุญที่วัด หรือ ทำบุญที่บ้าน หรือทำบุญที่สถานที่ใดสุดแล้วแต่ เวลาพระ ท่านจะอนุโมทนา ท่านจะบอกว่า “โยมกรวดน้ำนะ” เรา ก็ตั้งใจเทน้ำลงภาชนะรองรับ และอุทิศบุญอุทิศกุศลไปให้ แก่ผู้ตาย นี่คือน้ำเป็นสื่อนำบุญกุศล นำความดีไปถึงผู้ตาย

น้ำยังเป็นองค์ประกอบในการประกอบพิธีสำคัญ เช่น น้ำมนตร์ เมื่อคราวที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดเมืองไพศาลี หรือเวสาลี ชาวบ้านเมืองเวสาลีเกิดโรครະบาดล้มตายลงเป็น จำนวนมาก พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ เสด็จไป แล้วทรงสวดพระปริตรสูตรต่าง ๆ ทำน้ำมนตร์ขึ้น แล้วโปรดให้พระอานนท์นำน้ำมนตร์ไปประพรมทั่วนคร เวสาลี ด้วยยานุภาพของน้ำมนตร์ อาจจะเรียกว่า “Holy Water” ของพระพุทธเจ้า ทำให้ประชาชนหายจากโรคภัย ไข้เจ็บ แล้วอุยกันอย่างปรกติสุขดังเดิม นี่คือน้ำนิสงส์ของ น้ำพระพุทธมนตร์

นอกจากนี้ น้ำยังไปเกี่ยวกับศาสนาอื่น ๆ เช่น พวก พราหมณ์หรือศาสนาพราหมณ์ ถือว่าการได้ลงไปอาบน้ำใน แม่น้ำคงคา จะทำให้บาปหมดไป ถือว่าอาบน้ำในแม่น้ำ คงคาแล้วจะชำระบาปได้ ก็ลงไปอาบกัน นอกจากนี้ยังถือ กันว่า ในรอบ ๑๒ ปีจะมีประเพณีที่สำคัญของฮินดู ดวง อาทิตย์จะโคจรมาถึงราศีสำคัญ คนฮินดูจะลงร่วมกันอาบน้ำ ในประเพณีที่เรียกว่า “กุมภเมลา” ในประเทศอินเดีย รู้สึก จะเป็นที่เมืองปายค คนที่จะไปอาบน้ำกันมีเป็นจำนวนสี่- ห้าล้านเลย นั่นก็เป็นความเชื่อทางศาสนา เตี่ยฉันนี่ถ้าโยม ไปริมฝั่งแม่น้ำคงคาที่ประเทศอินเดีย ยังจะเห็นคนลงไป อาบน้ำทุก ๆ วัน นอกจากนั้นเวลาที่มีการเผาศพ ก็เก็บเอาอัฐิ เอากระดูกของผู้ตายไปลอย แล้วเราก็ได้ถือเอาประเพณีฮินดู นี้มาทำในบ้านเราเหมือนกัน

ซึ่งถ้าหากจะมองไปที่ศาสนาเพื่อนของเราอีกศาสนา หนึ่ง คือศาสนาคริสต์ นับถือพระเยซูเป็นพระศาสดา เราจะเห็นว่าในประวัติของพระศาสนามัน พระเยซูก่อนที่ ประกาศพระศาสนา ได้ไปรับศีลจุ่มกับท่านจอห์น เดอะ บัพติสม์ ซึ่งถือว่าเป็นพระศาสดาพยากรณ์องค์หนึ่งรับศีล จุ่มก็คือได้รับการอภิเษกหรือเหมือนกับการครอบครุ อะไร ทำนองนี้ ทำในแม่น้ำจอร์แดนหลังจากรับศีลจุ่มแล้ว ท่าน ก็เริ่มออกประกาศพระศาสนา จะเห็นว่าน้ำมีส่วนสำคัญใน การนำไปเป็นสื่อ เป็นองค์ประกอบในการประกอบพิธีทาง ศาสนา

อีกประการหนึ่งที่ยากจะพูดก็คือ น้ำเป็นสื่อนำ ธรรม มีการสอนธรรมจากน้ำ เช่น ในประเทศไทยเรา เวลาจะสอนสตรีไทยให้มีคุณสมบัติเป็นสตรีไทยจริง ๆ ผู้ใหญ่ เขาจะสอนว่าสตรีไทย จะต้อง มี “เรือน ๓ หน้า” คุณโยม คงทราบ ว่า เรือน ๓ ก็คือ เรือนผม เรือนครัว เรือนนอน สตรีไทยต้องมีเรือนผม เรือนครัว เรือนนอนอย่างเหมาะสม ถูกต้อง สะอาด และถูกหลักอนามัย น้ำ ๔ โบราณก็ต้อง มีน้ำเต้าปูน น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำคำ น้ำใจ ถ้าหากน้ำเต้าปูนแห้ง ก็แสดงว่าแม่บ้านไม่ขยันขันแข็ง น้ำดื่ม น้ำใช้ก็ต้องดูไว้ให้ พร้อมสำหรับสามี สำหรับบุตรธิดา น้ำคำก็ต้องไพเราะ แม่บ้านต้องพูดไพเราะ น้ำใจต้องมีน้ำใจ

“พระพุทธเจ้าเปรียบเทียบกิเลสว่าเป็นเหมือนน้ำ เรียกว่า เป็น “โอมะ”

อาตมายังจำได้และประทับใจมากเวลาไปร่วมเจริญพระพุทธมนต์ในงานแต่งงานหรืองานวิวาท์ พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุชผดุงของอาตมาภาพเองคือ พระเทพญาณเวที (บุญมา ญาณวิมล) เจ้าสำนักเรียนวัดมงคลทับคล้อ อ.ทับคล้อ จ.พิจิตร เวลาท่านจะอนุศาสน์คูบัวสาว ท่านสอนได้ไพเราะจับใจมากโดยยกเอาหน้าพระพุทธมนตร์ ยกเอาหน้าสังข์มาเป็นหลักการสอน ท่านชี้ว่าชีวิตการครองคู่ของสามี-ภรรยา นั้น จะมั่นคง จะอยู่กันจนกระทั่งถึงไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชรได้ ต้องดูลักษณะของน้ำ ๔-๕ ประการคือ

๑. **น้ำมีลักษณะชุ่มเย็น** สามีภรรยาต้องรักษาความชุ่มเย็นต่อกันให้เสมอดันเสมอปลายเหมือนกับลักษณะของน้ำ

๒. **น้ำมีลักษณะเชื่อมประสาน** น้ำจะไม่แยกตัวนาน แม้จะถูกคนเอามัดมากรัดเอาก่อนดินโยนลงไป เอาก่อนหินโยนลงไป อาจจะไม่แยกตัวสักครู่เดียว แล้วก็กลับมาชิดสนิทกันดังเดิม จะสนิทกันอยู่อย่างนี้ตลอดไป สามีภรรยาที่ต้องดูลักษณะนี้ ต้องสามัคคีกัน ต้องทะนุถนอมเอาใจกันไว้ให้ดี

๓. **น้ำจะมีลักษณะเรียบ สม่ำเสมอ** รักษาความสม่ำเสมอได้เรียบ น้ำอยู่ที่ไหนจะรักษาระดับของตัวเองคืออยู่ในที่ต่ำ เวลาช่างก่อสร้างเขาจะหาระดับเสาก็ดี ระดับพื้นที่ดีเขาจะใช้ปรอทหน้าหรือไม้ก็ใช้สายพลาสติกรอกน้ำเข้าไป แล้วหาระดับโดยคูสองข้าง ทั้งด้านซ้าย ด้านขวา ของสายพลาสติค ถ้าน้ำมันหยุดอยู่แค่นั้น แสดงว่าระดับมันเท่ากัน สามีภรณาก็ต้องรักษาความรักใคร่ ความเอื้ออาทรกันให้เสมอดันเสมอปลาย เหมือนกับว่าน้ำรักษาระดับของตน

๔. **น้ำมีลักษณะปรับตัว** สามี-ภรณาก็ต้องปรับตัว ๆ ให้เข้ากันและกัน เพราะทั้งสองคนมีอุปนิสัยไม่เหมือนกัน มาเป็นชีวิตเดียวกันก็ต้องปรับตัว ต้องยอมปรับกันได้

ต้องทนกันได้ นอกจากนั้นยังต้องปรับตัวให้เข้ากับญาติของทั้งสองฝ่าย พ่อแม่ของทั้งสองฝ่าย ให้เข้ากับสังคมให้เข้ากับวัฒนธรรม หรือให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจ ระบบการครองตัวอะไรต่างๆ ต้องปรับ น้ำมันปรับตัว จะเห็นว่าน้ำเข้าไปอยู่ในแก้ว ก็มีรูปเหมือนแก้ว อยู่ในขวดมีรูปของขวด ความสั้นยาวทั้งหลาย ก็เท่ากับลักษณะของภาชนะที่น้ำเข้าไปอยู่

ลักษณะพิเศษคืออยู่ต่ำนี้ ท่านจอมปราชญ์ของจีนคือ ท่านเล่าจื้อ ได้ยกเอาหน้ามาเป็นตัวอย่างแล้วสอนนักปกครองไว้ อาตมาภาพขออ้างถ้อยคำของท่านโดยตรง ท่านพูดไว้แบบนี้ว่า “แม่น้ำและทะเล ที่จัดเป็นจอมวารีอันยิ่งใหญ่กว่าธารทั้งหมด ก็เพราะว่ามันอยู่ในสถานที่ต่ำกว่าธารน้ำเหล่านั้น ฉะนั้นท่านที่ปรารถนาจะเป็นจอมคน อยู่เหนือประชาชน จึงบำเพ็ญตนให้ปากกับใจตรงกัน และตั้งตนอยู่สถานะที่ต่ำกว่า ถ้าปรารถนาเป็นผู้นำประชาชน ก็พึงตามประชาชน” อันนี้ท่านพูดไว้ในคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง

นอกจากนี้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพูดไว้เยอะเลย เรื่องน้ำ นี่สำคัญมาก เช่น น้ำถูกนำไปอุปมาในบทอนุโมทนาของพระ เวลาโยมกรวดน้ำ พระท่านจะสวดว่า “ยะถาวาวิระหา ปุรา ปะริปุเรนติ สาคะรัง เอะวะเมวะ อิติ ทินนัง เปตานิ อูปะกัปปะติ” ซึ่งแปลความว่า “ห้วงน้ำที่เต็มแล้ว ย่อมยังสาครให้เต็มฉันใด ท่านที่ให้แล้วแก่โลกนี้ ย่อมสำเร็จแก่บรรพชนของท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ฉันนั้น” นี้อุปมาด้วยน้ำ จะเห็นว่าน้ำที่เต็มในถ้ำธาร ก็ทำให้มหาสมุทรเต็มได้ อีกบทหนึ่งที่พระพุทธเจ้าพูดถึงเรื่องวรรณะ ๔ อันนี้ก็น่าฟังมาก พระองค์ทรงคัดค้านระบบวรรณะ โดยยกเอาแม่น้ำมาเป็นตัวอย่าง เป็นอุปมาเปรียบเทียบ ท่านตรัสไว้แบบนี้ว่า “ดูก่อน ปนาราท มหานทีเหล่านี้ คือ คงคา ยมูนา อจิรวดี สรภุมที เมื่อไหลลงสู่มหาสมุทรย่อมละลายชื่อเดิมของมัน ถึงการร้องเรียกว่ามหาสมุทรฉันใด ดูก่อนปนารัท

วรรณะ ๔ เหล่านี้คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ก็ฉนั้นนั่น เมื่อออกบวชในพระธรรมวินัย ที่พระตถาคตเจ้า ประกาศแล้ว ไม่มีบ้านเรือน ย่อมละชื่อและตระกูลเดิมของตนได้รับการเรียกขานว่า “พระสมณศากยบุตร” เท่านั้นแล้ว”

ในพระธรรมบท มีเรื่องสามเณรบัณฑิตเดินทางไปกับอาจารย์ เห็นคนไข่น้ำก็ว่า “เอ๊ะ น้ำไม่มีใจ แล้วคนไข่น้ำน้ำไปได้อย่างไร” แล้วสามเณรบัณฑิตก็กล่าวคติธรรมเองว่า “ชวานาไข่น้ำเข้านา ช่างศรดัดลูกศร ช่างไม้ถากไม้บัณฑิตก็ควรฝึกตัวเอง” คือสามเณรดูน้ำแล้วก็เกิดความคิดว่า เราจะต้องฝึกตนเอง น้ำไม่มีใจยังฝึกได้ ทำไมคนมีใจจึงฝึกไม่ได้ เกิดแรงบันดาลใจขึ้นมา สามเณรฝึกตัวเองจนกระทั่งบรรลุพระอรหันต์ แม้ว่าตัวเองจะมีอายุเพียง ๗ ขวบ

ที่นี้ก็ยังถูกไปเปรียบเทียบในอันอื่นอีก เช่น พระพุทธเจ้าเปรียบเทียบกิเลสว่าเป็นเหมือนน้ำ เรียกว่าเป็น “โอชะ” จะมีอยู่ ๔ ประการด้วยกันคือ กาโมชะ ได้แก่ กามคุณคือกิเลส ทิฏฐิชะ คือ ทิฏฐิ ภโวชะ คือ ภพ อวิชโชชะ ก็คือ อวิชชา เหล่านี้เป็น “โอชะ” มีลักษณะที่ท่วมใจมนุษย์ๆ ถูกโอชะทั้ง ๔ ท่วมทับอยู่ ไม่สามารถจะไปพ้นได้ ท่านจึงสอนให้พวกเราสร้างเกราะ สร้างที่อยู่ สร้างที่กำบังที่ห้วงน้ำเหล่านี้จะท่วมทับไม่ได้ หรือบางครั้งพระพุทธเจ้าก็สอนว่า “ลัญจะ ภิกขุ อิมัง นาวิง สิตตาเต ละหุเมสสะติ” “ภิกษุเธอจงวิดเรื่อนี้ เรือคืออตภาพที่เธอวิดแล้วจะไปถึงโดยเร็ว” คือเราต้องบรรเทาตัวโอชะตัวกิเลสทั้ง ๔ ตัวให้เบาบาง เหมือนกับวิดน้ำจากเรือ คน

ธรรมดาทั่วไปหรือปुरुชน ก็เหมือนกับเรือที่เปียบด้วยน้ำ คือเต็มด้วยน้ำ เราต้องวิดออก ต้องบรรเทาความมัวเมา บรรเทาภิเลสทั้งหลาย ต้องให้มันลดน้อยลง ทิฏฐิ ความถือถืออริ้นทั้งหลาย ต้องให้มัน ลดน้อยลง กรรมชั่ว กรรมลามกทั้งหลาย ก็ทำให้มันน้อยลง ความโง่ ความมัวเมา ความหลง ก็พยายามกำจัดด้วยการสร้างปัญญา คิดโดยหลักเหตุหลักผล

ที่นี้เมื่อพูดถึงความสำคัญของน้ำเหล่านี้ คือรวมทั้งน้ำภายนอกคือน้ำจริง ๆ แล้วก็น้ำใจหรือคุณงามความดี ความเมตตาไมตรี ก็เมื่อเราเห็นความสำคัญของน้ำอย่างนี้แล้ว เราจะอนุรักษน้ำอย่างไร เป็นที่ทราบกันว่า ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติบ้านเรา เริ่มหมดไป เริ่มลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ แม้กระทั่งน้ำก็เริ่มแห้งไม่มีดื่ม ไม่มีน้ำพอทำการเกษตร ที่มีอยู่แล้วก็เริ่มเน่าเสีย แม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มไม่ตี ลำคลองต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ในเมืองใหญ่ ๆ เริ่มเน่าเสีย เป็นสภาพซึ่งไม่น่าปรารถนา ไม่น่าเกิดขึ้น เราก็ไม่อยากจะเห็น

เพราะ ฉะนั้น การที่เราจะช่วยกันอนุรักษน้ำนั้น อาจจะพูดว่าเราต้องเริ่มอนุรักษต้นน้ำลำธารจริง ๆ ป่าต้องรักษาไว้ให้ครบถ้วน ให้บริบูรณ์ แหล่งน้ำต้นลำธารต้องรักษาไว้ให้สะอาด ให้บริสุทธิ์ ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง ไม่ทิ้งถุงพลาสติก ไม่ปล่อยน้ำเสียลงไปในคูคลอง ในแม่น้ำ

“หลักการของพระพุทธศาสนา ก็พูดถึงเรื่องการประหยัด ใช้อย่างประหยัด รักษาสภาพน้ำให้สะอาด”

ต่าง ๆ การกระทำที่แม่น้ำสกปรกก็ดี ทำให้อากาศสกปรก ก็ดี มีลักษณะเหมือนกับว่าเรากำลังถ่มน้ำลายขึ้นฟ้า หรือว่าโยนของหนักขึ้นบนฟ้า แล้วมันก็จะตกลงมากระทบตัวเอง เราทำให้น้ำอยู่ข้างบ้านเราสกปรก เราก็ต้องทนความสกปรก เราต้องได้สูดอากาศเสียเหล่านั้นชั่วนาตาปี เราไม่สูดคนเดียว ลูกหลานเราหรืออนุชนรุ่นหลัง ก็จะต้องรับผลกระทบ คือต้องสูดอากาศไม่บริสุทธิ์อย่างนี้ตลอดไป ต้องใช้น้ำไม่บริสุทธิ์อย่างนี้ตลอดไป

นอกจากนี้ก็พยายามประหยัดใช้ทรัพยากรเหล่านี้ แม่น้ำก็ต้องใช้อย่างประหยัดอาตมาภาพประทับใจที่**ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ**พูดว่า ท่านเป็นคนประหยัด แม้กระทั่งการรดน้ำล้างเท้า ก็ยังต้องใช้อย่างประหยัด หลักการของพระพุทธศาสนา ก็พูดถึงเรื่องการประหยัด ใช้อย่างประหยัด รักษาสภาพน้ำให้สะอาดเช่น **พระพุทธเจ้าสอนไม่ให้พระภิกษุจลาจระ บัสสวาจะลงน้ำ ไม่ให้บ้านเขพะลงในน้ำ ก็เพื่อรักษาน้ำหรือแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ให้สะอาด ให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ** อาตมาภาพได้พบกับกลุ่มชาวญี่ปุ่นบ่อย ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน เขาบอกว่าที่ญี่ปุ่นเดี๋ยวนี้เขารณรงค์เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด เช่น แต่ก่อนเขาใช้ตะเกียบที่ทำจากไม้ซุง ไม้จริง ๆ ซึ่งปกติคนญี่ปุ่นใช้ตะเกียบแทนช้อน จึงต้องสิ้นเปลืองไม้ไปกับการทำตะเกียบไม่รู้เท่าไร ปัจจุบันเขาไม่ใช้ตะเกียบที่ทำจากต้นไม้แล้วหันมาใช้ตะเกียบที่ทำจากพลาสติก หรือแม้ปัจจุบันมีการใช้กระดาษแบบหมุนเวียน คือใช้แล้วนำกลับไปใช้ได้อีก เหล่านี้ก็เป็นวิธีประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ

เมื่อพูดถึงการอนุรักษ์น้ำจริง ๆ ที่เป็นน้ำภายนอกแล้ว ก็มาถึงเรื่องน้ำภายในคือเรื่องน้ำใจบ้าง สิ่งที่อาตมาอยากจะพูด อยากจะย้ำก็คือ ถ้าเราแล้งข้างนอกแล้วในใจต้องไม่แล้ง การที่จะอนุรักษ์น้ำใจให้อยู่ให้มี ความชุ่มชื้น ความปรารถนา

ดีต่อกัน อาตมาอยากเสนอว่าน่าจะทำได้โดยการปฏิบัติหลักธรรม ๕ ประการคือ ประการแรกคือ**หน้าที่** ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดี ประการที่สอง **ความกตัญญูต่อกัน** ประการที่สาม **เมตตา** มีความหวังดีต่อกัน ประการที่สี่ **ซื่อสัตย์** ประการที่ห้า **ให้อภัย** **หน้าที่ กตัญญู เมตตา ซื่อสัตย์ ให้อภัย** ธรรม ๕ ประการนี้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะของน้ำสี่ห้าประการก็จะเข้าลักษณะอย่างนี้ว่า หน้าที่ ก็คือความเชื่อมประสานของน้ำ กตัญญูต่อกันก็คือน้ำอยู่ในที่ต่ำ เมตตาความหวังดีต่อกันคือน้ำมีลักษณะชุ่มชื้น เยือกเย็น ความซื่อสัตย์คือน้ำมีลักษณะราบเรียบ ความให้อภัยคือน้ำมีลักษณะปรับตัว

นี่ก็คือลักษณะของน้ำ ควรจะมีวิธีการจะอนุรักษ์น้ำคือทั้งน้ำภายนอก ทั้งน้ำภายในคือน้ำใจด้วย เพราะฉะนั้นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ที่จะถึงในวันพรุ่งนี้แล้ว ก็ขอฝากข้อคิดเตือนใจท่านทั้งหลายว่า อย่าลืมไว้ด ไปทำบุญกันตามประเพณีสงกรานต์ ไปสรงน้ำพระพุทธ ไปสรงน้ำพระสงฆ์ ไปอาบนำญาติผู้ใหญ่ ปู่ย่าตายาย ขอพรท่าน แล้วทำบุญอุทิศแก่ผู้วายชนม์บังสุกุลอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน แล้ววิธีการไปสรงน้ำ ก็ขอให้รักษาประเพณีที่ดั้งเดิมว่า ไปแล้วขอให้ใช้น้ำสะอาด ใช้น้ำหอม อย่าใช้น้ำสกปรก อย่าขำว้าง อย่าโยน ต้องอนุญาติก่อนที่จะรดจะรด แล้วอากาศก็กำลังร้อนอยู่แล้ว ก็อย่าเพิ่มความร้อนด้วยการตีมน้ำเมากันให้มากเกินไป หรือว่าเล่นการพนันกันจนเกิดความเร้าร้อนมากเกินไป

สุดท้ายนี้ก็ขออ่าวว่า

“จนอะไรก็จนเกิด แต่อย่าจนใจ

แล้งน้ำแล้งท่าก็แล้งเกิด แต่อย่าแล้งน้ำใจ

ปาฐกถาธรรมเรื่อง “คุณค่าแห่งน้ำ” ประจำวันอาทิตย์นี้ สมควรแก่เวลาแล้ว จึงขอยุติไว้แต่เพียงเท่านี้ ขอเจริญพร

*แสดงทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๕

ความสุขในปัจจุบันวัย

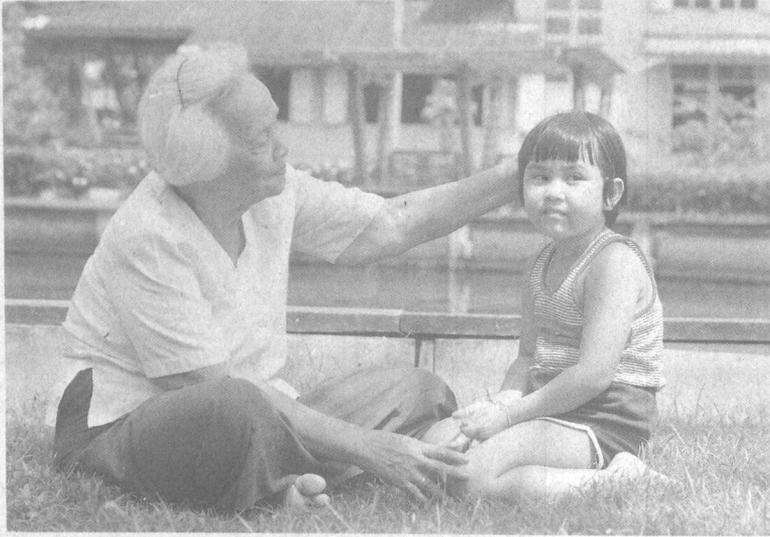

พระมหาประจวบ ปัญญาที่โป

ความเป็นอยู่อย่างผาสุก ไม่แก่เร็วและอายุยืน เป็นที่ปรารถนาของปกติชนทุกคน แม้จะยากจนหรือร่างกายไม่สมประกอบ ก็ยังอยากจะมีชีวิตอยู่นาน ๆ ตั้งสุภาจิตใจที่ว่า “เป็นคนขอทานที่มีชีวิต ยังดีกว่าพระราชที่สวรรคต” เป็นต้น

เป็นข้อความเริ่มต้นของ **“ความสุขในปัจจุบันวัย”** ซึ่ง ยง พัทยานิคม ได้เรียบเรียงขึ้นจากเอกสารต่าง ๆ ของ นายแพทย์จำนวน ๓ ท่าน คือ แพทย์หญิงสุพัฒนา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา นายแพทย์เจก ธนะสิริ และศาสตราจารย์ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ขนาดหนาเพียงแค่ ๒๘ หน้า ไม่มีคำนำ ไม่มีสารบัญ ลักษณะคล้ายเป็นบทความ แต่การเดินเรื่องเป็นลักษณะของรายงาน ซึ่งเรียงเนื้อความจากธรรมดาพื้น ๆ ไปหาข้อความที่หนัก ๆ จากต้นไปหาลึก จึงทำให้ไม่รู้สึกรู้ว่าเหมือนกำลังอ่านตำรายิ่งการเรียงพิมพ์ที่เว้นวรรคคำต่อคำ และย่อหน้าแยกผลความออกเป็นตอนเล็กตอนน้อย ก็ยิ่งทำให้น่าอ่าน ชวนติดตาม ทำให้ความรู้สึกที่ว่าหนังสือไม่ได้แยกเป็นบท ๆ หรือเป็นตอน ๆ ไป

“ความสุขในปัจจุบันวัย” ได้เสนอความคิดในแง่มุมต่าง ๆ ให้ผู้อ่านมีอันจะกินเท่านั้น บ้านในฝัน จึงควรเป็นบ้านชั้นเดียวปลูกในบริเวณเดียวกับบ้านของลูกหลาน ขนาดย่อม ๆ มีห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว ห้องน้ำ โถส้วม

ควรใช้ชนิดนั่งห้อยเท้า มีแสงสว่าง อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ควรอยู่ติดถนน หรือใกล้รั้วบ้านคนอื่น ควรมีไม้ประดับ ไม้ดอก ไม้ใบ ให้แลดูสดใสร่มรื่น ควรมีบริเวณสำหรับ ออกกำลังกาย แต่ถ้าผู้พอกินบ้างกินไม่พอบ้าง บ้านในความเป็นจริงน่าจะเป็นเพียงหมาแหงนอยู่ใกล้บ้านลูกคนที่ตัญญูที่สุด ห้องน้ำ ห้องครัว ห้องรับแขก ก็ใช้รวม ๆ กับลูกหลาน เพียงแต่ลูกหลานคอยเอาใจใส่บ้างก็น่าจะพอ **“ให้รู้จักประมาณในความสบายนั้น ๆ ให้พอเหมาะพอดี”** (สปปาเยมตตญญุตตา)

สำหรับผู้สูงอายุ การออกกำลังกายด้วยการเดินเป็นวิธีที่ดีที่สุด การออกกำลังกายจะช่วยให้หัวใจและปอดแข็งแรง มีประสิทธิภาพ หัวใจจะเต้นช้าลง กล้ามเนื้อเจริญ หลอดเลือดขยายตัว ไม่ก่อให้เกิดความดันสูง ช่วยให้การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น เนื้อหนังจะสดใสไม่ชุ่มชื้น

นี่เป็นการการบริหารกาย ส่วนการบริหารจิตให้ทำสมาธิ คือการฝึกจิตให้สงบ ตั้งมั่นอ่อนโยน ให้มีสติกำหนด รู้ทุกขณะไม่ว่าจะทำอะไร แม้แต่การดื่อกินอาหารเข้าปาก ไม่เพลิดเพลิน ไม่หลงลืม นอกจากนี้ยังต้องทำให้จิตสมบูรณ์องงามด้วยความรู้ สติปัญญา รู้เท่าทันในเหตุการณ์ต่างๆ ที่มาเกี่ยวข้อง มีเหตุมีผล ไม่หลงเชื่อง่าย ๆ จึงควรรับข่าวสาร จากวิทยุ โทรทัศน์บ้าง

“ความสุขในบัจฉิมวัย” เสนอแง่มุมลึกไปถึงการ

ปฏิบัติตัวในแง่ของพุทธศาสนิก รู้จักให้ทาน รักษาศีล อย่างเป็นรูปธรรม แม้จะเป็นเรื่องเฉพาะของพุทธศาสนิก แต่ก็เท่ากับว่า คนในศาสนาอื่นก็ต้องยึดแนวแห่งศาสนาของตน เป็นทิศทางในการดำเนินชีวิตยามปัจฉิมวัย การเสพเมถุน ในคนสูงอายุ ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่าควรหรือไม่ควร หาข้อยุติไม่ได้ ขึ้นอยู่ตามความเหมาะสมของแต่ละคน แต่ถ้าอยากมีอายุยืน ควรงดเสียบ้าง เพราะผู้ประพฤติพรหมจรรย์ มักมีอายุยืน ได้เสนอทางออกว่า “ยุติเรื่องเพศสัมพันธ์ พากันไปนั่งเคียงคู่นั่งวัด ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังธรรม ทำสมาธิ ให้บริสุทธิ์ ผีกลสมาธิ สร้างปัญญา หาความสุขสงบใจ จะได้จากโลกไปอย่างผู้มีจิตสงบเย็น”

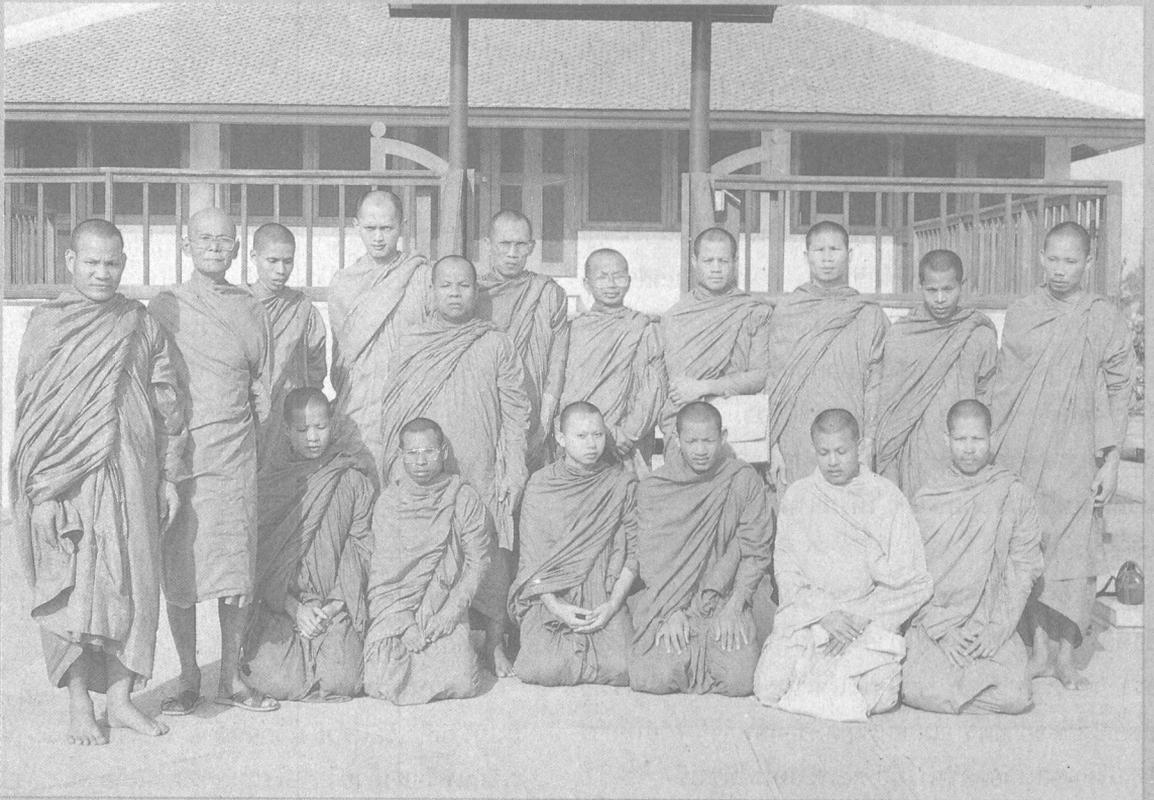
ส่วนใครที่พอจะมีสมบัติอยู่บ้าง ก็เตรียมตัวไว้เพื่อสิ้นกรรมคือเขียนคำสั่งไว้ก่อนตาย และถ้าให้ดีกว่านี้ก็ควร “เขียนหรือสั่งด้วยวาจาไว้กับลูกหลานเกี่ยวกับการจัดการศพของตนเองด้วยก็จะเป็นสิ่งที่ดี”

“ความสุขในบัจฉิมวัย” แม้จะเสนอในแง่ของพุทธศาสนาด้านเดียว อาจไม่เป็นสากลสำหรับคนทุกศาสนา แต่ได้เสนอหลักที่เป็นสากลไว้มากมาย แต่ละบรรทัด แต่ละหน้าเต็มไปด้วยสาระ จนเมื่ออ่านจบแล้ว จำต้องอ่านทวนอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเป็นคนในบัจฉิมวัยได้อ่านแล้ว ก็เหมือนได้ไฟฉายส่องทางเดินไปสู่เป้าหมายได้อย่างปลอดภัยในยามค่ำคืนเดือนมืดทีเดียว

การอบรมพระสงฆ์

กับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ครั้งที่ ๓

นุชรี ศรีวิโรจน์

ป้อมปราการ เนินดินและคูค่ายพรายน้ำรายรอบ
อนุสรณ์สถานอนุমানราชชน-พระสารประเสริฐ (อาศรม-
วงศ์สนิท) นครนายก ได้ถูกมาเยี่ยมชมอีกครั้ง ในการ
จัดอบรมพระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นครั้งที่ ๓
จากวันที่ ๒๔-๓๑ มีนาคม ๒๕๓๕ โดยกลุ่มเสขิยธรรม
และคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา

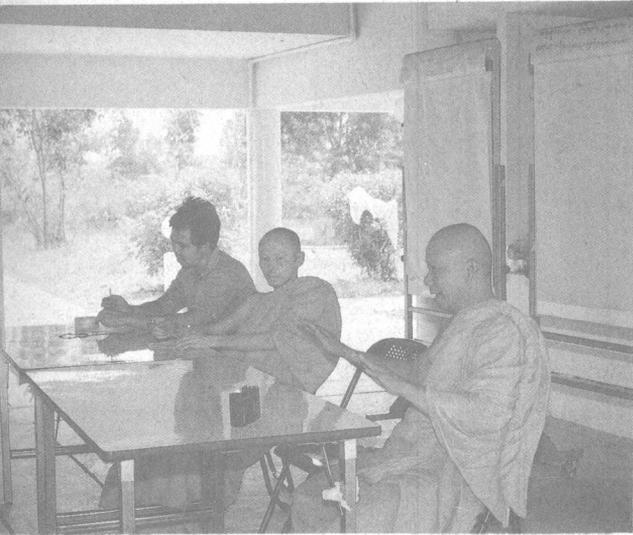
**“อาดมาเป็นพระของประชาชน
ที่ยังต้องช่วยเหลือชาวบ้าน
ไม่ใช่เป็นพระของนายอำเภอ
ที่จะต้องไปนิพพาน”**

การอบรมสัมมนาครั้งนี้เป็นกระบวนการสืบเนื่องจากการอบรมสองครั้งที่แล้ว โดยมุ่งเน้นการแปรกระบวนการความคิดสู่เทคนิคการเขียนและการบริหารโครงการให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยทางคณะผู้จัดอบรมหวังว่า จะได้รับการบ้านการฝึกเขียนโครงการที่ฝากไปกับการอบรมครั้งที่แล้ว มาเป็นโจทย์ตุ๊กตาในการวิพากษ์วิจารณ์ แต่ด้วยข้อผิดพลาดทางเทคนิคบางประการ คือพระกลุ่มเป้าหมายที่เคยเข้าร่วมอบรมครั้งที่แล้ว มาเข้าร่วมน้อย ส่วนใหญ่เป็นพระรูปใหม่ **อาจารย์พยอม วงศ์สารศรี** จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาการท่านแรกจึงได้ปรับกลยุทธ์การสัมมนาใหม่ โดยปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเขียนโครงการให้กับพระรุ่นใหม่ และอาศัยการฝึกปฏิบัติจริงโดยการแบ่งกลุ่มย่อยช่วยสร้างความเข้าใจให้มากขึ้น **ท่านอาจารย์พระมหาจันทร์คุณวุฒโฒ** เกิดข้อสงสัยว่า “เหตุใดเล่า จึงจำเป็นต้องศึกษาการเขียนโครงการ ในเมื่อการทำงานที่แล้ว ๆ มาของอาดมาก็มิได้มีการเขียนโครงการมาก่อนเลย แต่ก็สามารถบรรลุผลสำเร็จได้” เรื่องนี้ท่านอาจารย์พยอมได้ชี้แจงว่า “การเขียนโครงการช่วยให้การทำงานทั้งโดยตัวของตัวเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นระบบมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดการทำงานและช่วยให้การได้รับพิจารณางบประมาณขอความร่วมมือ สามารถปรับปรุงจุดอ่อนเสริมสร้างจุดเด่น และเห็นพัฒนาการของโครงการได้อย่างชัดเจน”

เมื่อสามารถเข้าใจกระบวนการเขียนโครงการบ้างแล้ว การบริหารโครงการให้บรรลุผลสำเร็จดังเป้าหมาย ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน **อาจารย์สุพล จรรยาภูล** แห่งวิทยาลัยครูจอมบึง ราชบุรี ผู้ได้สละเวลาจากการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกในประเทศอังกฤษ มา

ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของท่าน ตลอดจนการสัมมนาครั้งนี้ โดยชี้ประเด็นการทำงานระหว่างโครงการของเจ้าหน้าที่รัฐและโครงการของพระสงฆ์ หรือระหว่างคนนอกกับคนใน ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งในแง่มุมมอง การกำหนดนโยบายและวิธีการทำงาน โดยได้แบ่งกลุ่มย่อยฝึกตีประเด็นที่ควรสนใจในการบริหารโครงการ เช่น การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน การบริหารเวลา การบริหารการเงิน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การแบ่งงาน การประสานงาน ประเด็นปัญหา แนวทางแก้ไข ปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยยกกรณีศึกษา ๓ กรณี คือ การเทศน์มหาชาติ การสร้างวัด และการเกษตรแบบธรรมชาติเป็นหัวข้อในการฝึกฝน บรรยากาศการสัมมนาเป็นไปอย่างสนุกสนาน และเป็นกันเองมาก

นอกจากการศึกษาศาสดาคุณแล้ว **พระครูพิพิธประชาชนาก** หรือหลวงพ่อนาน **สุทนต์โล** ได้มาร่วมถ่ายทอดประสบการณ์งานพัฒนาของท่าน ท่านมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชาวบ้าน จากที่เคยพึ่งตนเองสู่การพึ่งคนอื่น ด้วยความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณที่วิถีชีวิตของท่าน ได้รับความเกื้อกูลจากชาวบ้านมาโดยตลอด นายอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่เห็นด้วยกับวิธีการทำนากระชับมิตรของท่านร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งครั้งหนึ่งในสมัยคอมมิวนิสต์ยังเพียง เคยถูกปรามาสว่าเหมือนระบบ “นารวม” และแจ้งข้อหาจับกุมท่าน โดยกล่าวว่า “งานด้านพัฒนานั้นรัฐได้ดำเนินการอยู่แล้ว หน้าที่ของหลวงพ่อก็คือการมุ่งศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อไปนิพพาน” ท่านจึงได้กล่าวตอมนายอำเภอไปอย่างแบบคายว่า “อาดมาเป็นหนี้ชาวบ้าน บ้านไม่ต้องเช่า ข้าวไม่ต้องซื้อ ชีวิตอยู่ได้แต่ละมือนี่เพราะ

ชาวบ้าน トラบไตที่ชาวบ้านต้องการให้อาตมาไปช่วย
 อาตมาก็ต้องไปช่วยชาวบ้าน ฉะนั้นอาตมาก็ยังเป็นพระ
 ของประชาชน ที่ยังต้องช่วยเหลือชาวบ้าน ไม่ใช่เป็นพระ
 ของนายอำเภอที่จะต้องไปนิพพาน”

จากความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านการศึกษา อบรม
 ดุจงานในที่ต่าง ๆ หนุนเนื่องให้ท่านตั้งสัจจะที่จะช่วยเหลือ
 แก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน โดยไม่ผิดต่อสมณวิสัย ท่าน
 เห็นประโยชน์แห่งการรวมกลุ่ม เพื่อจัดตั้งเครือข่ายองค์กร
 ชาวบ้านที่เติบโตจากจุดเล็ก ๆ แล้วขยายใหญ่สู่การจัดตั้งเป็น
มูลนิธิพิพิธประชานาถ ในปัจจุบัน ริเริ่มกิจกรรมที่ชาวบ้าน
 สามารถมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและบริหารดูแลเอง เช่น การ
 ทอดผ้าป่าข้าวจากคนรวยช่วยเหลือคนยากจน งานก่อเจดีย์
 ข้าวเปลือก ธรนรงค์การปลูกข้าวไร่สารเคมี จัดตั้งกองทุน
 หมู่บ้าน สหบาลข้าว ร้านค้ากลาง บริษัทส่งออกข้าว ซึ่ง
 ล้วนเป็นผลสืบเนื่องจากแนวความคิดที่จะตัดบทบาททาง
 เศรษฐกิจของพ่อค้าคนกลางออกจากวงจรผลิตผลทางการ
 เกษตรของชาวบ้าน ผลงานของท่านสามารถเป็นเครื่องพิสูจน์
 ได้อย่างดียิ่งถึงคำพูดข้างต้น และเป็นจุดเริ่มต้นที่มั่นคง
 สำหรับผู้ที่จะสานต่อแนวคิดและการปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเอง
 ของชุมชนและประเทศชาติต่อไป

หลังจากนั้น **พระไพศาล วิสาโล** วัดป่ามหาวัน

ชัยภูมิ ได้ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายในหมู่
 พระสงฆ์ว่า แต่เดิมนั้นองค์กรทางพุทธศาสนามีลักษณะ
 เป็นระบบเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางภูมิ-
 ศาสตร์ แต่หลังจากการจัดตั้งองค์กรบริหารทางศาสนาความ
 สัมพันธ์ในหมู่พระสงฆ์จากแนวระนาบถูกแปรเปลี่ยนเป็น
 ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง คือจากการติดต่อกันโดยตรงเป็น
 การสั่งการจากบนลงล่าง ส่งผลให้การทำงานของพระสงฆ์
 มีลักษณะโดดเดี่ยว การฟื้นฟูการสร้างเครือข่ายในหมู่มงฆ์
 โดยอาศัยหลัก **สามัคคีคือพลัง** ที่ก่อร่างจากความสนใจที่
 ตรงกัน ในด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข สมุนไพร เกษตร
 ธรรมชาติ หรือการพัฒนาแบบยั่งยืน จะช่วยให้เห็นความ
 เป็นไปได้ เกิดกำลังใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน
 โดยได้แกมท้ายผลกระทบจากโครงการ คจก. ที่รุกไล่ที่ทำกิน
 ของพี่น้องชาวอีสานในเขตพื้นที่ป่าสงวนกว่า ๑๐ ล้านคน
 เป็นกรณีศึกษาในการสร้างเครือข่าย

หลังจาก การอบรมติดต่อกันมาเป็นเวลา ๓ วัน
 เต็มในสถานที่เดิม จึงได้มีการเปลี่ยนบรรยากาศไปทัศน-
 ศึกษาที่เขาใหญ่ “มรดกโลก” และอาจเป็นมรดกทางธรรม-
 ชาติแห่งสุดท้ายของประเทศไทย เจ้าหน้าที่ฝ่ายเผยแพร่และ
 ประชาสัมพันธ์จากเขาใหญ่ ได้ให้การต้อนรับและกรุณาให้
 ความกระจำแก่ทางคณะของเรา ในเรื่องราวเกี่ยวกับอุทยาน
 แห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบการชมวิดีโอ ชีวิตสัตว์ หลังจาก
 นั้น **คุณกมล โกมลลลิน** ผู้เชี่ยวชาญเรื่องนก จาก**ชมรม
 ดูนกกรุงเทพฯ** ได้มาสาธิตวิธีการดูนก มีการเดินป่าเป็น
 ระยะสั้น ๆ ช่วยให้เกิดความเข้าใจเรื่องระบบนิเวศน์ผ่าน
 การศึกษาพฤติกรรมของนกอย่างเป็นธรรมชาติ หลังจากนั้น
 จึงเดินทางไปชมธรรมชาติที่น้ำตกเหวสุวัตและน้ำตกเหว
 นรก ได้ออกกำลังกายยืดเส้นยืดสายกันพอได้เหงื่อกับการ
 เดินทางขึ้นลงบันไดขั้นนับร้อยขั้นของน้ำตกเหวนรก ซึ่งพระ
 ผู้เขาร่วมอบรมหลายท่านจึงทราบว่ ที่ชื่อว่า **“เหวนรก”**
 ก็เพราะบันไดเหล่านี้เอง ได้พิจารณาสังขรณ์ของธรรมชาติ
 ที่เคยดงามบนเขาใหญ่ก่อนประกาศปิดอุทยานพอเป็น
 กระลี่ย แล้วจึงเดินทางกลับ

“ในการเผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วยองค์คุณ ๔ ประการ คือ สันทัสสนะ สัมปหังสนะ สมุตเตชนะ และ สมาทปนนะ”

ย่างเช้าวันที่สี่บรรยากาศการอบรมวันนี้เป็นไปแบบผ่อนคลาย แต่ขณะเดียวกันก็สามารถดึงความสนใจของผู้เข้าร่วมอบรมได้อย่างดี เนื่องจากกลยุทธ์ธรรมมาศน์เดี่ยวของ **พระมหาสมชัย กุสลจิตโต** คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ และ **พระเมธีธรรมภากรณ์** คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ในการเสนอเทคนิคการสอนและการสื่อสารพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

พระมหาสมชัย กุสลจิตโต ได้ยกภาษิตที่พระเจ้าพิมพิศาลได้กล่าวชมการแสดงธรรมอันแจ่มแจ้งของพระพุทธเจ้าไว้ว่า

“แจ่มแจ้งเหลือเกินพระเจ้าข้า แจ่มแจ้งเหลือเกินพระเจ้าข้า เหมือนกับหงายของที่คว่ำอยู่ เหมือนกับเปิดของที่ปิดอยู่ เหมือนกับบอกทางแก่คนที่หลงทาง เหมือนกับชูประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า ผู้ซึ่งมีตาดีก็จะมองเห็น”

จากภาษิตดังกล่าวสะท้อนหลักในการเผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้าไว้ว่า ประกอบด้วยองค์คุณ ๔ ประการ คือ **สันทัสสนะ** แสดงธรรมโดยชัดเจนแจ่มแจ้ง มีเหตุมีผล ทำอย่างไรให้เป็นของง่าย **สัมปหังสนะ** การสอนธรรมให้ถึงธรรม ต้องเทศน์แล้วคนฟังรำเริง **สมุตเตชนะ** จูงใจให้เกิดความอาหาหาญแก่ลัทธิ และ **สมาทปนนะ** ทำให้คนปฏิบัติ

ตามได้

พระเมธีธรรมภรณ์ ได้ให้แนวคิดเพิ่มเติมไว้ว่า การเผยแผ่ธรรมนั้น จะต้องก่อให้เกิด**สังวร** (สำรวมระวังไม่กระทำสิ่งชั่ว) **ปหานะ** (พูดให้ถูกต้อง เลิกละการกระทำชั่ว) **ภาวนา** (กระตุ้นให้เขาทำความดี) และ**อนุรักษนา** (ส่งเสริมให้ทำความดีต่อไป) ข้อใดข้อหนึ่ง ท่านได้เสนอรูปแบบการแสดงธรรมแบบประยุกต์ ๔ รูปแบบ คือ **ธัมมกถาหรือธัมมเทศนา** (การเทศน์เดี่ยว) **ธัมมสากัจฉา** (ปฐจาวิ-

ลีชานา) **อุปนิสินนกถา** (การพูดจากประสบการณ์) และ**ธัมมนิพนธ์** โดยจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับจริตของผู้รับ และเนื้อหาธรรมต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย เวลาและสถานการณ์โดยสอดแทรกสุภาษิต คำคม นิทาน หลักธรรมอุปมาอุปไมย ที่ง่ายต่อการเข้าใจ สนุกสนาน และชวนติดตาม สมดังองค์คุณทั้ง ๔ ประการ คือ แจ่มแจ้ง ทำให้รำเริง จูงใจให้แกล้นเกล้า มุ่งให้ปฏิบัติตาม ดังที่วิหยากรสาธยายไว้จริง

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การขอความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพระเถระผู้ใหญ่ ชาวบ้าน หน่วยราชการหรือองค์กรเอกชน ดังนั้นเทคนิคการประสานงานระหว่างบุคคลและองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องความสำเร็จของการทำงาน **พระมหาประจวบ ปัญญาทีโป** ได้ให้ภาพกว้าง ๆ ในแง่ของทฤษฎีของการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่เน้นความชัดเจนในจุดมุ่งหมาย การสื่อสาร และนโยบายเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของโครงการ หลังจากนั้น **พระปลัดสงวน จารุวณโณ** พระผู้มิไวยาธกคคคคได้เล่าประสบการณ์การทำงานของท่าน ในการอนุรักษ์ป่าและจัดตั้งกลุ่มพุทธบุตร ประกอบภพสโธและวิถีโออย่างสมบูรณ์แบบ ท่านยึดหลักความเกื้อกูล เมตตาธรรม ความจริงใจจริงจัง เสมอต้นเสมอปลายเพื่อให้เกิดการประสานงานโดยธรรมชาติโดยเริ่มจากผู้น้อยไปหาผู้ใหญ่

ในช่วงปลาย **พระมหาเจิม สุวโจ** ได้ช่วยเสริมความเข้าใจในการประสานงานระหว่างองค์กรของรัฐและเอกชนเพิ่มเติม โดยชี้ประเด็นเรื่องจุดเด่นของพระสงฆ์ว่าเป็นตัวประสานงานโดยธรรมชาติ ในการผสมผสานความแตกแยกของวัฒนธรรมกระแสเก่าและกระแสใหม่ ความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมาย สถานการณ์บ้านเมือง รูปแบบและบทบาทโครงสร้างของสถาบันสงฆ์ไทย รวมถึงการสร้างผลงานที่มีความถูกต้องชัดเจนบนพื้นฐานแห่งความบริสุทธิ์ การรู้จักใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน และการให้ออกสฝ่ายตรงข้ามได้กลับใจ จะสามารถช่วยให้การประสานงานต่าง ๆ เป็นไปโดยราบรื่นขึ้น

คุณสาธิต มนัสสุรกุล คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา (ผสพ.) ตัวแทนสื่อมวลชนได้ให้ข้อคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการประสานงานกับสื่อมวลชนว่า สามารถทำได้ทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลและการให้ข่าวในพื้นที่ สื่อมวลชนและพลังของข่าวสารข้อมูล สามารถสร้างพลังถ่วงดุลย์ระหว่างกลุ่มพลังต่าง ๆ ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐ สร้างมติมหาชนเพื่อระดมพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม และการกำหนดนโยบายของรัฐ

ได้อันจะเป็นประโยชน์ในการทำงานของพระสงฆ์

การอบรมในวันสุดท้ายมีความคึกคักมากเป็นพิเศษ **คุณประชา หุตานุวัตร** ได้เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนในเรื่องการทำแหล่งทุนและทรัพยากรบุคคล ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อมาอุดหนุนการทำงานได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาในระดับรากหญ้า สิ่งแวดล้อม ผู้หญิง และเด็ก ส่วนในแง่ของทรัพยากรบุคคล ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ระบบการพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่ว่า ทำลายวิถีชีวิตทางการเกษตร ทำให้คนหนุ่มสาวเกิดโลกจืดสีบเนื่องเป็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานในชนบท พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาช่วยแก้ปัญหา โดยผลักดันให้เกิดกิจกรรมที่จะดึงคนหนุ่มสาวกลับมามีส่วนร่วมในหมู่บ้าน ฝึกอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ อบรมกรรมฐานเพื่อให้เกิดโยนิโสมนสิการที่จะไม่สิ้นไหลไปตามกระแสสังคม

ในช่วงปลายผู้นำระดับภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ **คุณเดชา ศิริภัทร, คุณคำเดือน ภาษี และผู้ใหญ่ วิบูลย์ เข็มเฉลิม** ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องการพัฒนาแบบยั่งยืน ที่มุ่งประเด็นการเสวนาไปสู่วิถีการผลิตทางการเกษตรแบบธรรมชาติ และกระบวนการเกษตร เพื่อแก้ปัญหาให้ผู้ทำ มีกินในระดับแรกและเป็นสวัสดิการแก่ชีวิตทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว เป็นการเสนอทางเลือกใหม่สำหรับการพัฒนาที่จะเป็นทางออกสำหรับเกษตรกรไทย การอบรมในวันนั้นนับว่าได้รรรรรมมาก ทำลายสถิติการใช้เวลาในการเสวนาถึงกว่า ๔ ชั่วโมง

จากผลการประเมิน จึงพอสรุปได้ว่า พระคุณเจ้าทุกรูปสอผ่านในการฝึกเขียนโครงการ แต่ต้องกลับไปทำการบ้านเพื่อให้โครงการต่าง ๆ มีความเป็นไปได้และเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ข้อติติงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในแง่การทัศนศึกษาดูงาน การจัดโปรแกรมวิถีโอการแต่งกายของพิธีกรและข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการอบรม ทางผู้จัดต้องขอน้อมรับไว้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การอบรมครั้งต่อ ๆ ไปเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ●

เปิดป้ายมูลนิธิพิพิธประชานาถ

: อีกก้าวหนึ่งของกลุ่มสธรรม

ปรีดา เรื่องวิชาการ

เข้าวันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๕ พระสงฆ์กลุ่มสธรรมเพื่อการพัฒนาและพระสงฆ์ในแถบจังหวัดสุรินทร์ ประมาณ ๕๐ รูป พร้อมด้วยคณะญาติโยมบ้านท่าสว่างร่วมร้อยคน ได้เดินทางมาร่วมสักการะแสดงมุทิตาจิตแด่**พระครูพิพิธประชานาถ** (หลวงพ่อนาน สุธงส์โล) ในงานพิธีเปิดป้ายเพื่อสมทบกองทุน **“มูลนิธิพิพิธประชานาถ” (มพป.)** ณ วัดสามัคคี บ้านท่าสว่าง จ.สุรินทร์ ทำให้บรรยากาศภายในวัดดูครึกครื้นแจ่มใสเป็นพิเศษ แม้อากาศในหน้าแล้งจะร้อนอบอ้าวก็ตามที่

งานพิธีนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก งานฉลองเนื่องในสิริโอกาสสำคัญ ๓ ประการคือ ๑) อายุครบ ๕ รอบหลวงพ่อนาน ๒) ฉลองปริญญาบัตรกิตติมศักดิ์คณะสังคมศาสตร์ สาขาพัฒนาชุมชน วิทยาลัยครูสุรินทร์ ๓) ครบรอบ ๑๐ ปี การจัดปฏิบัติธรรม โดยคณะศิษยานุศิษย์ ร่วมกับองค์กรพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันจัดงานฉลองเนื่องใน

โอกาสดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๐-๑๓ มีนาคม ๒๕๓๒ เพื่อแสดงกตัญญูตเวทิตาคุณแด่หลวงพ่ และถือโอกาสอันควรนี้จัดระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนสนับสนุนงานพัฒนาชนบทและการศึกษา ในนามของกลุ่มสธรรมฯ ซึ่งปรากฏว่าสามารถระดมทุนในคราวนั้นได้ สองแสนบาทเศษ ดังนั้นเพื่อเป็นการสืบสานเจตนารมณ์ของหลวงพ่อนานและสมาชิกกลุ่มสธรรมฯ ในความประสงค์ที่จะส่งเสริมการศึกษาและกิจการมงานของพระนักพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มสธรรมฯ ให้ดำเนินการได้อย่างมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น และพึ่งพาเงินทุนจากองค์กรภายนอกให้น้อยลง จนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ทุกฝ่ายที่แลเห็นความสำคัญจึงนำเอากองทุนที่ระดมได้ จัดตั้งเป็น **“มูลนิธิพิพิธประชานาถ”** ในเวลาต่อมา และเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกองทุนมูลนิธิฯ ให้มั่นคงยิ่งขึ้น คณะกรรมการฯ ร่วมกับองค์กรพัฒนาทั้งรัฐและเอกชนจึงได้จัดงานพิธีเปิดป้ายขึ้นในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๕ เพื่อระดมทุนสมทบกองทุนเดิม โดยมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับการจัดระดมทุนในคราวแรก (รายละเอียดในการบริหารมูลนิธิฯ ติดต่อสอบถามโดยตรงได้ที่กลุ่มสธรรมฯ)

พิธีในวันนั้นเริ่มขึ้นหลังจากที่รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ (เป็นประธานแทนผู้ว่าฯ) ได้ทำการรับมอบทุนจากผู้มีจิตศรัทธาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดตั้งกองทุนเพื่อสมทบในกิจการของมูลนิธิ โดยย้ำในตอนท้ายว่า **ชุมชนจะดำรงอยู่ได้ด้วยดีก็ต้องอาศัยการเกื้อกูลระหว่างวัดกับบ้าน หากมีความสมานฉันท์ตั้งชื่อของวัดนี้ (วัดสามัคคี) แล้ว จะทำให้ทุกฝ่ายร่วมกัน**

มองปัญหาของชุมชนได้ชัดเจน อันจะนำไปสู่ขบวนการแก้ไขปัญหาที่ถูกตรงยิ่งขึ้น และขอให้มูลนิธิดำรงอยู่เป็นเสมือนร่มเงาของผู้ยากไร้สมดังปณิธานของหลวงพ่อดานตราบนานเท่านาน จากนั้นได้เปิดแพรคลุมป้ายอันเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มกิจการมูลนิธิ ฯ ท่ามกลางความปิติของผู้มาร่วมงาน

ช่วงบ่ายของวันเดียวกันมีการจัดอภิปรายในหัวข้อ "บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา" โดยพระมหาเจิม สุวโจ (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) นายเกื้อ วงศ์บุญ (ประธานกลุ่มเกษตรกรรมอีสาน) นายบุญเลิศ เนินทอง (นายอำเภอเมืองสุรินทร์) และนายสุคนธ์ จงอยู่ เป็นผู้ดำเนินรายการ การอภิปรายมีบทสรุปที่หลายฝ่ายควรพิจารณา ดังนี้

"ปัจจุบันสถาบันสงฆ์ถูกลดทอนบทบาทในการเป็นผู้นำทางการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านพุทธศึกษาและจริยศึกษาตลอดจนบทบาทร่วมในการพัฒนาสังคม พระสงฆ์ถูกกำหนดให้เป็นเพียงผู้ดำเนินการในพิธีกรรมเท่านั้น เป็นเหตุให้เกิดช่องว่างระหว่างสถาบันสงฆ์กับสังคม โดยเฉพาะในแง่ของการสื่อสารทางพุทธศาสนา ซึ่งแทบจะเข้าไม่ถึงคนในยุคนี้เลย แต่นับว่ายังโชคดีที่สังคมชนบท ยังมีพระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน แม้จะไม่เข้มแข็งดังสมัยก่อนรัชกาลที่ ๔ และยังเป็นเพียงจุดเล็กๆ ในสังคมบางจุดเท่านั้น ดังนั้น การให้ความสำคัญในการอันที่จะส่งเสริมให้พระสงฆ์ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม หรือเป็น

ผู้นำในการศึกษา จึงถือเป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง โดยพระสงฆ์เองก็ต้องน้อมนำมาพิจารณาอย่างแยบคายถึงอุดมคติทางการศึกษาที่พึงเป็นในสังคมไทย (มีศาสนาธรรมเป็นรากฐาน) และวิถีทางปฏิบัติที่จะไปพ้นจากการครอบงำของลัทธิทุนนิยม ซึ่งมาพร้อมกับวัฒนธรรมบริโภคนิยม

หากพระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตอย่างมีสันโดษธรรม และรู้เท่าทันอริยสัจ ๔ ของสังคม ชาวบ้านจะเริ่มเห็นความสำคัญในภูมิปัญญาของตน จะเริ่มเคารพธรรมชาติ ทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งตนเองด้วย สำหรับในแง่ของชาวบ้านก็ควรให้การสนับสนุนกิจกรรมพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการศึกษา หากเป็นดังนี้ อุดมคติทางสังคมอันพึงประสงค์ก็อาจจะบังเกิดขึ้นได้ตามเหตุและปัจจัยอันสมควร"

เมื่อมองถึงมูลนิธิพิพิธประชานาถนี้ น่าจะเป็นความหวังที่เราจะได้เห็นการแสดงพลังของพระนักพัฒนา แม้จะเป็นเพียงจุดเล็กๆ จุดหนึ่งในสังคม และเชื่อได้ว่าในสังคมไทยยังมีพระสงฆ์นักพัฒนาอีกมาก ที่มีอุดมคติในแนวเดียวกันนี้

เราชาวเสวียธรรมขอน้อมสักการะให้กำลังใจแต่ท่านเหล่านั้น และทำที่สุด ขอกราบแสดงมุทิตาจิตแด่หลวงพ่อดาน อันเป็นที่เคารพยิ่งของเรา

สวีเดนที่ไปเห็นมา

พระไพศาล วิสาโล

ไปเมืองนอกเที่ยวนี้ ได้เยือนยุโรปหลายประเทศ แต่มีสวีเดนประเทศเดียวที่เพิ่งไปเป็นคราวแรก เวลาจะเดินทางจึงรู้สึกกระตือรือร้นมากกว่าตอนไปประเทศอื่น แต่นั่นมิใช่สาเหตุเดียว ลักษณะพิเศษของสังคมสวีเดนก็มีส่วนทำให้เราอยากไปดูอยากไปเห็น

สวีเดน เป็นประเทศที่ถือกันว่ายูบบนเส้นทางสายที่สาม คืออยู่กึ่งกลางระหว่างทุนนิยมกับคอมมิวนิสต์ แม้รัฐจะมีบทบาทในกิจการหลายอย่าง แต่ประชาชนก็มีสิทธิเสรีภาพอย่างยิ่ง มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และสามารถประกอบกิจการได้อย่างเสรี (ยกเว้นประเทศที่รัฐหรือชุมชนผูกขาดอยู่) **แต่ลักษณะเด่นที่สุดของสวีเดนคือ การเป็นรัฐสวัสดิการ และเป็นแบบฉบับในทางนี้มารวม ๖๐ ปีแล้ว** สวีเดนได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ให้สวัสดิการและหลักประกันแก่ประชาชนอย่างสูง ไม่จำเพาะคนว่างงานหรือคนแก่ แม้คนทำงานตลอดจนเด็กเล็ก ก็ได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวถ้วนหน้า มีที่ประเทศเวลานี้ ที่แม่สามารถพักงานมาเลี้ยงลูกอ่อนตลอดปีได้โดยได้รับเงินเดือนเกือบจะเต็มร้อย และยังสามารถลาต่อไปอีกเป็นปี ๆ โดยไม่ต้องออกจากงาน เด็กสามารถเรียนฟรีจนจบมหาวิทยาลัย โดยมีสิทธิกู้เงินจากรัฐสำหรับค่ากินอยู่ระหว่างที่เรียน เจ็บป่วยก็เกือบไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่าย ไม่ว่าอาการจะหนักแค่ไหน รักษาตั้งนานเท่าไรก็ตาม ก็จ่ายค่าธรรมเนียมแค่ ๔๒๐ บาท (๘๕ โครน) ทุกกรณี ส่วนค่ายานั้น ไม่ว่าจะถูกหรือแพง ก็จ่าย ๒๐๐ บาท (๔๐ โครน) ยืนพื้น เกินกว่านี้รัฐจ่ายหมด ถึง

เวลาเกษียณ รัฐก็จ่ายบำนาญให้ทุกเดือนเป็นจำนวน ๖๕% ของเงินเดือนสูงสุดโดยเฉลี่ยในรอบ ๑๕ ปี ระบบสวัสดิการเช่นนี้ แม้ประเทศทุนนิยมที่เน้นการแข่งขันเสรี โดยพยายามลดทอนบทบาทหรือการแทรกแซงจากรัฐ ให้เหลือน้อยที่สุดอย่างสหรัฐอเมริกา ก็ยังปฏิเสธไม่ได้เสียทีเดียว *กล่าวโดยรวม หากไม่นับเนเธอร์แลนด์และเดนมาร์กแล้ว คงไม่มีประเทศใดในโลกที่ใช้เงินทองเพื่อสวัสดิการของประชาชนมากเท่ากับสวีเดน (มากกว่า ๓๐% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติหรือ GNP.)*

เราไปสวีเดนโดยตั้งต้นจากอังกฤษ ผ่านฝรั่งเศส ความจริงมีทางที่ง่ายกว่านั้น แต่เลือกเส้นทางนี้เพราะถือเป็นโอกาสที่จะได้เยือนปารีส ซึ่งเราเคยลืงสถิติอยู่ ๓-๔ เดือนครึ่งเป็นพรवासเมื่อ ๑๒ ปีก่อน นั่งเรือข้ามฟากไปฝรั่งเศสเที่ยวนี้ ราบรื่นโดยตลอด จะเรียกว่าเป็นเรื่องแปลกก็ได้ เพราะที่แล้วมา ทุกครั้งที่ใช้เส้นทางนี้ เป็นต้องมีเรื่องทุกครั้งไป ครั้งแรกคือเมื่อปี ๒๕๒๐ เราตกรถไฟเพียงเพราะว่าเบ้เจ้ากรรมทำพิษ ไม่ใช่เบ้ของเรา แต่เป็นของเพื่อนที่ไปด้วยกัน ขาเบ้ของเขาเกิดสอดเข้าไปในร่องม้ายาวขณะนั่งรอรถได้คืนเพื่อไปสถานีรถไฟคตอเรีย กรุงลอนดอน เมื่อรถมา เพื่อนลุกขึ้นได้แต่ตัว แต่เบ้ข้างหลังไม่ไปตาม กลับรั้งตัวเอาไว้ ขยับเท่าไรก็ไม่หลุด ครั้นพยายามกระชาก ม้ายาวก็ถ่วงเอาไว้ ยักแย็กซันอยู่นาน ต่อเมื่อรถขบวนนั้นผ่านไปแล้ว จึงสามารถเปลื้องเบ้ออกจากม้ายาวได้ กว่ารถขบวนใหม่จะมาก็ต้องรอเป็นสิบ ๆ นาที ถึงสถานีรถไฟคตอเรีย รถไฟ

“ไม่นับเนเธอร์แลนด์และเดนมาร์กแล้ว คงไม่มีประเทศใดในโลกที่ใช้เงินทองเพื่อสวัสดิการของประชาชนมากเท่ากับสวีเดน”

ก็ไปเสียแล้ววันนั้นเป็นวันที่ ๓๐ กันยายน ที่จำได้ก็เพราะ ๒ ปีต่อมา วันเดียวกันนั้นเองเราก็มีเหตุที่ทำให้เกือบตกรถไฟ คำว่า “ตก” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึง การพลาดรถไฟ แต่เป็นการตกตามความหมายแท้ ๆ ของคำ ๆ นี้ คราวนี้เหตุเกิดระหว่างเรากับขบวนรถไฟในประเทศฝรั่งเศส ขบวนนั้นคนขึ้นเยอะมากจนแน่นขนัด เราพยายามหาตัวว่างขึ้นก็ไม่เป็นผล หากจนกระทั่งสัญญาณรถไฟเคลื่อนขบวนตั้งขึ้น พอจะขึ้นรถไฟก็ปรากฏว่าประตูเลื่อนปิด เราเลยค้างอยู่นอกประตู เข้าไปไม่ได้ ส่วนรถที่กำลังเพิ่มความเร็วมากขึ้น คนที่อยู่บนรถเลยพยายามช่วยกันดึงเราขึ้นมา แต่คราวนี้เบาะที่นั่งของเราเกิดดวงไว้ข้างหลัง เราไม่มีกำลังพอที่จะวิ่งตัวขึ้นไป เหตุการณ์ชักจะคับขันยิ่งขึ้น เพราะรถไฟแล่นเร็วแล้ว สุดท้ายเลยตัดสินใจสละเบาะ พาดตัวขึ้นมาได้ในที่สุด ภายหลังเบาะก็ได้คืน แต่เราต้องทำจดหมายชี้แจงถึงการรถไฟที่นั่น ว่า เรื่องทั้งหมดนี้เป็นความผิดพลาดของเราเอง ไม่เกี่ยวกับพนักงานรถไฟแต่อย่างใด อีก ๒-๓ เดือนต่อมาได้ไปลอนดอน ขากลับ จะขึ้นรถไฟแล้วก็เลยไปเบิกเบาะที่ฝากไว้ที่สถานี คิวรอยาวเหยียด ระหว่างรอเอาเบาะที่เคาน์เตอร์ ก็วางถุงใส่ของไปใหญ่ไว้ใกล้ขา พอเบิกของมาได้ ปรากฏว่าถุงหายไปเสียแล้ว ๒ ปีต่อมา จะข้ามฟากจากอังกฤษไปที่เนเธอร์แลนด์ ตัวที่จองเอาไว้ก็พิมพ์เวลาผิด ต้องการออกค่ากลับพิมพ์เป็นเช้า เกือบจะโละละพอแล้ว ดีที่ไปก่อนเวลา เลยขอเปลี่ยนตัวใหม่ ก็เลยหมดปัญหาไป

แต่ไปสวีเดนคราวนี้ ไม่มีเรื่องตื่นเต้นแบบนี้ จากปารีสก็นั่งรถไฟตรงไปสต็อกโฮล์ม ใช้เวลาเกือบ ๒๖ ชั่วโมง ผ่านเบลเยียม เยอรมัน เดนมาร์ก แล้วข้ามช่องแคบถึงที่หมายตอน ๑ ทุ่ม เจ้าภาพที่มารับคือคุณชัชวาลย์ เทอดธรรม ซึ่งไปอยู่สวีเดนไปร่วม ๒๐ ปีแล้ว จนเหมือนกับ

เป็นประเทศของตน แต่ก็ยังใส่ใจในความเป็นไปของเมืองไทยอย่างใกล้ชิด นักเขียน นักวิชาการและนักกิจกรรมคนโตที่ไปสวีเดน เป็นต้องรู้จักนักเขียนและนักอ่านด้วยผู้นั้นทั้งนั้น ช่วงที่เรายู่กับคุณชัชวาลย์นั้น อ. สุลักษณ์ ศิวรักษ์ก็มาพักที่บ้านนี้ด้วย จึงทำให้วงสนทนาของคนไกลบ้านมีบรรยากาศมากขึ้น ความจริงเราพบ อ. สุลักษณ์มาก่อนแล้ว ทั้งที่ลอนดอน วัตอมราวตี และปารีส สวีเดนเป็นที่สุดท้ายที่พบกัน โดยหวังว่าจะได้พบกันอีกที่เมืองไทยในเร็ว ๆ นี้

สวีเดนมีประชากรแค่ ๘ ล้านคนเท่านั้น มองในแง่ประวัติศาสตร์ ก็ไม่สู้มีความสำคัญมากนักต่ออารยธรรมยุโรป นอกจากพวกไวคิงแล้วก็ไม่มีคนสวีเดนในอดีตที่เด่นเท่าไร ไม่ว่าทางศิลปะ ดนตรี หรือวิทยาศาสตร์ แต่ถึงเวลานี้ **คนสวีเดนเป็นอันมากคงภูมิใจที่ประเทศของตนไม่ได้เป็นเจ้าลัทธิอาณานิคม ที่คอยล่าเมืองขึ้นอย่างประเทศทางใต้** ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์นี้เองที่ช่วยให้ประเทศสวีเดนในสมัยหลัง ๆ มีนโยบายที่เอื้ออาทรต่อประเทศโลกที่สามมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการช่วยเหลือทางการเงิน และการทูต สวีเดนเป็นประเทศที่ให้เงินช่วยเหลือประเทศยากจนมากที่สุดเมื่อเทียบสัดส่วนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (๐.๘๗% ของ GNP รองจากนอร์เวย์และเดนมาร์ก) และที่สวีเดนอีกนั่นแหละที่คัดค้านการที่อเมริกาไปทำสงครามในเวียดนาม และถ้าจะถือว่าเสรีภาพทางความคิดเห็นและการแสดงออก เป็นมาตรวัดความก้าวหน้าแล้ว สวีเดนก็ก้าวหน้ากว่าอเมริกาอยู่หลายขุม

แต่สวีเดนก็เริ่มจะมีปัญหาในเรื่องนี้แล้ว ก่อนที่เราจะไปถึงสต็อกโฮล์ม ๑ วัน มีการชุมนุมประท้วงรัฐบาลใน

ตอนกลางวันแม่ที่มีเวลาเลี้ยงลูกด้วยตนเอง มักนิยมพาลูกเล็กออกมาเดินเล่นตามท้องถนน

เรื่องการช่วยเหลือคนต่างชาติ แม้ว่าคนร่วมประท้วงจะมีกันไม่กี่สิบคน และคงไม่เป็นที่สนใจของผู้คนเท่าไร แต่ก็เป็นที่สัญญาณเตือนภัยว่า **ลัทธินาซีหรือฝ่ายขวาหัวรุนแรงซึ่งกำลังเฟื่องในเยอรมันได้ระบดมาถึงสวีเดนแล้ว**

สิ่งปมเพาะหรือตัวเร่งลัทธินี้ในสวีเดน ก็คงเหมือนกับในเยอรมัน ฝรั่งเศส และอังกฤษ ก็คือ ปัญหาเศรษฐกิจ สวีเดนไม่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมา ๑๐ ปีแล้ว คนว่างงานมี ๓% ซึ่งแม้จะน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลกมาก แต่ก็สูงเกือบเป็นประวัติการณ์ของประเทศนี้ ซึ่งถือหลักการมาตลอดว่า ต้องมีงานให้ทุกคนทำ **ปัญหาเศรษฐกิจนี้เองที่ทำให้มีการเปลี่ยนรัฐบาล** ซึ่งคุมโดยพรรคสังคมประชาธิปไตยมาเกือบ ๖ ทศวรรษ รัฐบาลชุดใหม่มาจากหลายพรรคซึ่งคัดค้านนโยบายรัฐสวัสดิการ และต้องการพาประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเสรีอย่างยุโรปตะวันตก

ตอนที่เราไปสวีเดนนั้น รัฐบาลบริหารประเทศมาแล้ว ๓ เดือน แต่ฟังจากคุณชัยวัฒน์ ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก ดูไปแล้วการโค่นล้มระบบสวัสดิการคงจะทำได้ยาก เพราะฝังรากลึกมานานจนคนคุ้นเคย แม้ว่าข้อเรียกร้องของรัฐบาลสวัสดิการคือ เก็บภาษีสูงมาก (สวีเดนเป็นประเทศที่เก็บภาษีสูงมากที่สุด บางประเภทสูงถึง ๗๐%) แต่ข้อดีก็คือ ทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนมีไม่มากนัก

คุณชัยวัฒน์เล่าว่า ตัวเองมีรายได้เดือนละ ๑๒,๐๐๐ โครน (ซึ่งถือเป็นรายได้ขั้นต่ำของคนที่นี่) เสียภาษีแล้วเหลือ ๙,๐๐๐ โครน ขณะที่พ่อตาของแกมีรายได้ ๓๐,๐๐๐ โครน เกือบ ๓ เท่า แต่พอจ่ายภาษีแล้ว รายได้สุทธิเหลือแค่ ๑๒,๐๐๐ ห้างกันแค่ ๓,๐๐๐ โครนเท่านั้น ที่นี่เก็บภาษีแบบก้าวหน้าคือใครมีน้อยก็เสียน้อย ใครมีมากก็ต้องเสียมากในสัดส่วนที่สูงขึ้นไป ทางรัฐจะกำหนดรายได้ขั้นต่ำเอาไว้ ใครที่ได้ไม่ถึง ๑๕,๐๐๐ โครน จะเสียภาษีประมาณ ๒๒-๓๐% คนที่มีรายได้มากกว่านั้น ๑๕,๐๐๐ โครนแรกจะเสียภาษีอัตราเดียวกับคนที่มีรายได้ต่ำสุด จำเพาะส่วนที่เกินกว่า ๑๕,๐๐๐ จะถูกเรียกเก็บภาษีอัตราสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง ๗๐% วิธีนี้เป็นการช่วยคนยากจน ซึ่งประเทศรวยทำกันเป็นปกติ แต่ประเทศจนอย่างเมืองไทย ทำกันไม่ได้ เพราะคนรวยกลุ่มน้อยไม่ยินยอม

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาษีของสวีเดนก็คือ ภาษีส่วนใหญ่มจะเป็นของท้องถิ่น ส่วนน้อยเท่านั้นที่ส่งไปให้ส่วนกลาง ท้องถิ่นแต่ละแห่งกำหนดอัตราภาษีของตนเอง บางเมือง ภาษีรายได้ต่ำสุดคือ ๒๒% แต่บางแห่งสูงถึง ๓๐% ทั้งนี้ สุดแท้แต่นโยบายของผู้บริหารที่ได้รับเลือกขึ้นมา อีก ๓% เป็นส่วนของรัฐบาลที่สต็อคโฮล์ม ที่ภาษีส่วนใหญ่มตกเป็นของท้องถิ่น ก็เพราะกิจการสาธารณประโยชน์ท้องถิ่นเป็น

**“นี่นับว่าแตกต่างจากประเทศไทย
ท้องถิ่นแทบไม่มีบทบาทเลย
รายได้ทั้งหลายจากการเก็บภาษี
ทุกประเภทเข้ารัฐหมด”**

ผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นสถานพยาบาล โรงเรียน สถานรับเลี้ยงเด็ก **นี่นับว่าแตกต่างจากประเทศไทย ท้องถิ่นแทบไม่มีบทบาทเลย รายได้ทั้งหลายจากการเก็บภาษีทุกประเภทเข้ารัฐหมด แล้วรัฐจึงจ่ายแจกไปที่ท้องถิ่นอีกที** ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ หลายจังหวัดหลายเมืองรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะหาเงินเข้ารัฐมากแต่กลับได้งบประมาณนิดเดียว ขณะที่จังหวัดอื่นกลับได้มากกว่าที่หามาได้

ในแง่ประชาชน การที่ทุกอย่างรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้ท้องถิ่นยากที่จะเติบโตหรือเข้มแข็งได้ ในเมื่อกิจการสำคัญที่เป็นผลประโยชน์ของท้องถิ่น ถูกกำหนดควบคุมและสั่งการมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล โรงเรียน อำเภอ สถานีตำรวจ ท้องถิ่นไม่มีส่วนกำหนดนโยบายหรือตรวจสอบการทำงานของบุคลากรได้ ก็ยากที่กิจการดังกล่าวจะเป็นคุณประโยชน์แก่ท้องถิ่นได้จริง เปิดโอกาสให้มีการวิงวอนในระดับบนหรือที่กรุงเทพฯ ๗ แม้ผลงานจะไม่เป็นที่พึงพอใจของคนท้องถิ่นก็ตาม

ที่สวีเดน การที่กิจการสำคัญ ๆ ของท้องถิ่นไม่ได้บริหารโดยคนของรัฐ หรือคนที่ส่วนกลางส่งมา แต่ดูแลโดยนักการเมืองท้องถิ่น หรือคณะกรรมการที่ประชาชนเลือกขึ้นมา ประชาชนจึงมีสิทธิมีเสียงในกิจการดังกล่าวมาก **ข้อดีของสวีเดนก็คือ เมืองแต่ละเมืองไม่ใหญ่หนัก และกิจการหลายอย่าง เช่น สถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน กระจายให้ “คอมมูน” ทำคอมมูนนี้เปรียบกับบ้านเราก็คือตำบล แต่คงมีคนไม่มากอย่างบ้านเรา การมีส่วนร่วมของคนในคอมมูนจึงมีมาก ความเห็นของประชาชนในคอมมูนมีความหมายมากต่อการทำงาน และสถานะของเจ้าหน้าที่ในกิจการดังกล่าว** ดังนั้น โอกาสที่จะเห็นเจ้าหน้าที่ของเขาทำตัวเป็น

เจ้านายราษฎรอย่างข้าราชการไทยในอำเภอหรือในหมู่บ้าน จึงมีน้อยมาก

๓-๕ วันในสวีเดน เราอยู่ในเมืองแมสตราเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ได้ไปดูสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่เมืองอุบซาลา ซึ่งเป็นเมืองที่งดงาม มีป่ามาก คนที่ประเทศนี้ สามีและภรรยาต้องไปทำงานนอกบ้าน ดังนั้น หากลูกอายุได้ ๓ ขวบขึ้นไป ก็ส่งไปสถานเลี้ยงเด็ก หรือแม่ก็ให้ไปอยู่กับหญิงที่รับจ้างเลี้ยงเด็กเรียกว่า dogmama ซึ่งความจริงก็คือแม่ที่อยากเลี้ยงลูกด้วยตัวเอง แต่ในเมื่อต้องกลางานเป็นเวลานาน ๆ ก็เลยหารายได้ด้วยการรับเลี้ยงลูกคนอื่นพร้อมกับลูกของตัวเอง ค่าใช้จ่ายในสถานเลี้ยงเด็กนี้หรือเงินจ้าง **ด็อกมา**มานั้น คอมมูนออกให้เกือบทั้งหมด ผู้ปกครองจ่ายเพียงส่วนน้อย (แต่ก็มากหากคิดเป็นเงินไทย) ที่สถานหรือบ้านเลี้ยงเด็กนี้ เด็กไม่ค่อยได้เรียนหนังสือเท่าไร หากแต่ไปเล่นมากกว่า **สวีเดนไม่เหมือนบ้านเรา เขาถือว่าเด็กวัยนี้ไม่ควรเรียนให้รกสมองมาก หากควรเล่นให้มากเพื่อพัฒนาอารมณ์และพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่น** การเรียนรู้นั้นจะพัฒนาไปเองระหว่างที่เล่น ที่สถานและบ้านเลี้ยงเด็กจึงมีของเล่นมาก ทั้งเล่นคนเดียว และเล่นกับเพื่อน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ผลัดกันเล่น แต่ที่ขาดไม่ได้คือการไปเที่ยวเล่นนอกสถานที่ ทั้งในป่าและในเมือง ตอนกลางวันผู้ใหญ่จะไปทำงานกันหมด แต่จะเห็นเด็กเดินกันเป็นกลุ่ม ๆ มีครุ นำมาโดยมักจะมีรถสำหรับเด็กเล็กมาด้วย ไปทางไหนก็จะเห็นเด็กมาเที่ยวในเมือง บางทีแม่ก็ขึ้นรถพาลูกออกมาเที่ยวเอง คนไทยบางคนบอกว่า ที่สวีเดน ตอนกลางวันเด็กเป็นเจ้าของเมืองเลยทีเดียว

อยู่ในสังคมแบบนี้ ความจริงก็น่าจะสบาย เพราะ

ภายในศูนย์เด็กซึ่งทาง “คอมมูน” จัดไว้สำหรับเด็กโตหรือเด็กเล็กที่พ่อแม่ไม่มีเวลาเลี้ยงดูในช่วงกลางวัน

สังคมจัดหาทุกอย่างให้เพียบพร้อมไปหมด มีความสะดวกสบายนานับประการ รายได้ก็นับว่ามากเกือบสูงที่สุดในโลก มีหลักประกันในทุกชั้นตอนของชีวิตและในทุกสภาวะการณ์ ตั้งแต่เกิด โต แก่ไปจนถึงตาย รวมทั้งในเวลาป่วย ตั้งครรภ์ เวลาทำงาน หรือละเล่น รัฐพยายามเอาใจใส่ดูแลและกวดขัน ให้ได้รับความปลอดภัยและสะดวกสบายที่สุด สภาพแวดล้อมก็สะอาด ทั้งในเมืองและชนบท ไม่มีมลพิษหรือแหล่งยากจน คนจรจัดอย่างที่เห็นในอเมริกาหรือญี่ปุ่น โดยที่อุตสาหกรรมและศิลปวิทยาการของประเทศ ก็ไม่น้อยหน้าใคร ในสังคมแบบนี้ คนน่าจะมีความสุข ฟังพอใจกับชีวิต

แต่มาเห็นก็รู้สึกว่ ความเข้าใจแบบนี้ผิดถนัด คนที่นี้ แม้จะมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น แต่ลึก ๆ ลงไปแล้วเขาก็เหงา ผู้คนต่างคนต่างอยู่ พ้นเวลาทำงานแล้วก็มักเก็บตัวกันอยู่แต่ในบ้าน สีหน้าไม่สู้มีชีวิตชีวาเท่าไร ๒ ปีก่อนตอนที่ได้ฟังโยฮัน กัลตุง นักสังคมศาสตร์ชั้นนำชาวออร์เวย์พุดวิจารณ์คนสแกนดิเนเวียด้วยกันว่า เป็นคนที่จิตซีดสนั้น เรานึกภาพไม่ออก แต่พอได้เห็นก็เข้าใจ บุคลิกนี้ ผสมผสานกับความเป็นคนขี้อายของสวีเดนได้เป็นอย่างดี

(ตรงนี้ก็อีกเหมือนกัน ถึงสวีเดนแล้วก็ยังไม่เชื่อนักกับความเห็นดังกล่าวของคุณชัยวัฒน์ แต่พอได้รู้จักกับคนสวีเดนหลายคนก็ต้องยอมรับ ใครที่วาดภาพสวีเดนไปต่าง ๆ นานา ตามคำเล่าลือที่ว่าประเทศนี้เป็นสังคมพรีเซ็กส์ ก็คงจะไม่เชื่อในบุคลิกขี้อายของคนสวีเดน นี่ก็คงไม่ต่างจากความรู้สึกของคนต่างชาติ ที่ได้ยินกิตติศัพท์เมืองไทย ว่าเป็นแดนโสเภณี แต่กลับพบเห็นผู้หญิงไทยในอีกบุคลิกหนึ่ง) ชีวิตที่ไร้ความสุขของคนที่นี่ดูได้จากตัวเลขการฆ่าตัวตายซึ่งสูงมาก

ใครที่คิดว่า ถ้าสังคมดีเพียบพร้อมแล้ว ประชาชนมีความสะดวกสบายทางวัตถุ มีหลักประกันในชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพทางสังคมแล้ว ผู้คนจะมีความสุข ถ้าได้มาเห็นสวีเดน ก็คงจะคิดหนัก ความสุขในชีวิตไม่ได้ถูกกำหนดด้วยเรื่องพวกนี้เสมอไป ว่าไปแล้ว คนที่ยากไร้อย่างในอินเดีย ยังอาจมีความสุขมากกว่าคนสวีเดนเป็นอันมากด้วยซ้ำ หลายคนที่เราพบระหว่างอยู่อินเดีย หน้าเขามีชีวิตชีวา และตากก็มีประกาย

ทั้ง ๆ ที่ชีวิตเขาลำบากยากแค้นอย่างที่คนสวีเดนคงนึก

“ความสุขของคนนั้นขึ้นอยู่กับ
ภาวะภายในเป็นสำคัญ สังคมและ
สิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วยเท่านั้น
ความสะดวกสบายบางครั้งก็กลับ
บั่นทอนคุณภาพภายในของมนุษย์”

ไม่ถึง แม้คนที่ไม่ได้ไปอินเดีย แต่หากอ่านหนังสือเรื่อง City of Joy ซึ่งโดมินิก ลาเปียร์เขียนจากประสบการณ์การใช้ชีวิตในสลัมกัลกัตตา ๒ ปี ก็อาจจะเห็นได้ว่า แม้คนที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพียงเพื่อประทังชีวิตให้อยู่รอดไปวัน ๆ ก็ยังสามารถประสบกับความสุขจากบางแง่มุมของชีวิต ซึ่งแวดล้อมด้วยญาติมิตรที่เอื้ออาทรในขณะที่ชีวิตซึ่งเพียงพร้อมด้วยความสุขสบายทางวัตถุ หากแต่อยู่โดดเดี่ยวนั้น กลับทุกข์มากกว่านัก

ความสุขของคนนั้นขึ้นอยู่กับภาวะภายในเป็นสำคัญ สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วยเท่านั้น ความสะดวกสบายบางครั้งก็กลับบั่นทอนคุณภาพภายในของมนุษย์เดี่ยวนั้น ในสวีเดนคนก็เริ่มขี้เกียจทำงานแล้ว ไม่ไปทำงานกันตื้อ ๆ โดยอ้างว่าป่วย นอกจากอยู่กับบ้านสบาย ๆ ไม่ต้องเหนื่อยแล้ว เงินก็ยังได้เท่าเดิม การขาดงานแบบนี้ กลายเป็นเรื่องธรรมดา ตัวเลขสูงถึงร้อยละ ๒๐-๓๐ ของจำนวนคนงานทั้งหมด ทั้งในภาคเอกชนและของรัฐโดยเฉลี่ยคนงานแต่ละคนป่วยปีละ ๖๕ วัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ทางออกของรัฐคือเปลี่ยนระเบียบ ๓ วันแรกที่ลางาน รัฐจะจ่ายให้เพียง ๗๕% ของค่าจ้าง แทนที่จะให้เต็ม ๑๐๐% เหมือนก่อน

นโยบายสวัสดิการ แม้จะไม่เปลี่ยนโดยรัฐบาลชุดใหม่

แต่ต่อไปก็อาจจะอยู่ไม่ได้ หากผู้คนคิดแต่จะตักตวงความสะดวกสบายมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขั้นไม่อยากทำงานให้เหนื่อยอีกแล้ว นี่เป็นปัญหาหนักอกของทุกประเทศที่มีระบบสวัสดิการ ฮอลแลนด์เวลานี้ คนมีแรงจูงใจทำงานน้อยลง เพราะภาษีรายได้สูงมาก สู้อยู่นะ ๆ ไม่ได้ เพราะรัฐให้สวัสดิการมากมายแก่คนว่างงาน ส่วนที่เดนมาร์กประชาชนที่อาศัยสวัสดิการของรัฐเลี้ยงชีพนั้นมีถึง ๒๘% ของประชากรทั้งประเทศ ลินเป็ลียงงบประมาณถึง ๔๐% ยิ่งประเทศยากจนอย่างอาร์เจนตินาด้วยแล้ว รัฐบาลมีสภาพไม่ต่างจากเตี้ยอ้อมค่อมเท่าใดนัก

ในอนาคตเราจะได้เห็นระบบนี้ฟุ้งไปที่ละประเทศ ๆ ก็เป็นได้อย่างระบบคอมมิวนิสต์ แล้วก็จะมีระบบใหม่มาแทน เพื่อหวังจะให้สังคมดีเพียบพร้อมที่สุด แต่ถ้าเราหาทางออกอยู่แต่แค่นั้นโดยที่ไม่สนใจการพัฒนาจิตสำนึกของมนุษย์โดยตรงแล้ว ก็คงต้องวิ่งแก้ปัญหาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ปล้ำผีลูกปลุกผีนั่งบางที่ยังจะง่ายเสียกว่า

ตำนานแห่งพระอนุรักษ์

พระมหาจันทร์ คุณวุฑโฒ

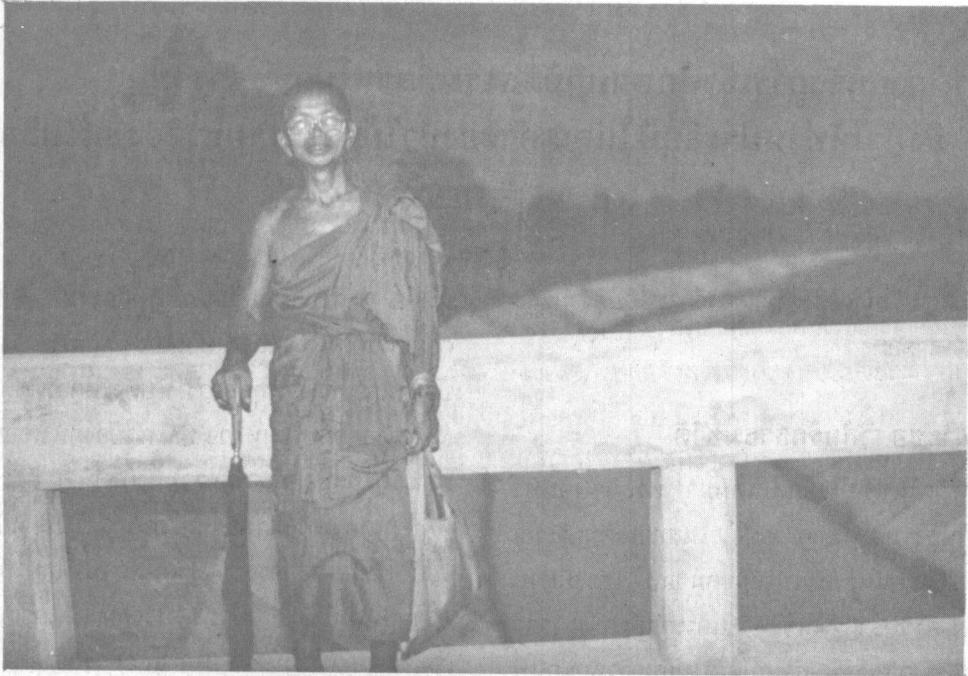
พิภพ อุดมอิทธิพงศ์

“พระมหาจันทร์ คุณวุฑโฒ เป็นพระนักปฏิบัติ ผู้ซึ่งสามารถเข้าถึงคุณค่าของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้อย่าง ลึกซึ้ง สืบเนื่องจากแนวทางการปฏิบัติสายสวนโมกข์ของ ท่านที่เน้นการเข้าถึงธรรมชาติ ประกอบกับนิสัยการใฝ่หา ความรู้ใหม่ ๆ ทำให้ท่านเล็งเห็นถึงคุณค่าป่าไม้ ซึ่งจะต้อง อนุรักษ์และฟื้นฟูไว้ ทั้งเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและ เพื่อเป็นสมบัติใช้สอยอันยั่งยืนของชุมชน

ในพื้นที่ที่สาธารณประโยชน์ทั้งหมดประมาณว่า ๒,๐๐๐ ไร่ ในเขตตำบลท่าลาดขาว อ. ไชยชัย จ. นคร- ราชสีมา และเขตตำบลคอน อ. บั๊กธงชัย จ. นครราชสีมา ท่านได้ทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าผ่านสภา

ตำบลทั้งสอง ทว่าท่ามกลางกระแสการพัฒนา ที่มุ่งเน้น แต่เพียงคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ชาวบ้านดูเหมือน จะมองเห็นเพียงคุณค่าด้านเดียวของป่าคือ การตัดใช้สอย และถางทำเป็นที่ปลูกพืชและใช้เลี้ยงสัตว์ ละเลยคุณค่า ทางจิตวิญญาณและผลประโยชน์อื่น ๆ ของป่าในระยะยาว ไป จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในความพยายามที่จะอนุ- รักษ์ป่าของท่าน กับความต้องการของชาวบ้าน

พระมหาจันทร์ คุณวุฑโฒ นามเดิมของท่านคือ จันทร์ ไชยคอน เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๓ บิดาชื่อนายเม่า ไชยคอน มารดาชื่อนางทิพย์ ไชยคอน มีอาชีพทำนา มีพี่น้อง ทั้งหมด ๘ คน เป็นชาย ๕ คนหญิง ๓ คน ท่านเป็นคนที

๗ ปัจจุบันพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ ๕ คน

ท่านเองเป็นคนที่บ้านบึงพระโดยกำเนิด เริ่มเรียนหนังสือชั้นประถมปีที่ ๑-๔ ที่โรงเรียนวัดบึงพระ จากนั้นจึงมาเรียนที่โรงเรียนศิริวิทยากร ในตัวจังหวัดนครราชสีมา จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในสมัยนั้น เมื่อจบแล้วจึงได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนฝึกหัดครู ท่านเรียนได้เพียงครึ่งปี ก็ตัดสินใจลาออกเพราะสามารถสอบบรรจุเป็นครูประจำบาลได้ก่อน

ในช่วง พ.ศ. ๒๔๙๒-๒๔๙๙ หรืออีก ๘ ปีต่อมา ท่านใช้ชีวิตเป็นครูประจำบาลอยู่ในหมู่บ้านของท่านเอง และวนเวียนไปยังที่อื่น ๆ ในอำเภอโชคชัย ภายหลังประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ท่านจึงได้แต่งงานมีครอบครัว และมีลูกทั้งหมด ๔ คน ซึ่งปัจจุบันมีชีวิตอยู่เพียงคนเดียว ต่อมาได้เลิกกับภรรยาเนื่องจากความขัดแย้งเป็นส่วนตัว

ชีวิตที่โลดโผนของท่านได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ท่านได้ลาออกจากชีวิตการเป็นครูและใช้ชีวิตเร่ร่อนไปทำงานเป็นลูกจ้าง ณ โรงพยาบาลสวนปรุง (โรงพยาบาลประสาท) จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ประมาณ ๑ ปี ต่อมาจึงไปทำงานอยู่กับดร. ประภัทร สิทธิสังข์ โรงเรียนการเกษตรแม่โจ้ (ปัจจุ-

บันเป็น “สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้”)

ชีวิตช่วงต่อมาของท่านปักหลักลงที่สวนผลไม้ใน จ. จันทบุรี และด้วยวิสัยไฟ่ความรู้ทางเกษตรของท่านมาแต่เดิม ประกอบกับความอุตสาหภาพเพียร ท่านได้ช่วยเหลือนายจ้างสวนผลไม้ นั้น จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการปลูกพืชผลเป็นอย่างดี ความสามารถทางการเกษตรของท่านเริ่มฉายแวว ณ บัดนั้นเอง ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ท่านเข้าสู่พิธีอุปสมบท ณ วัดโป่งแร็ด ต. พลับพลา อ. เมือง จ. จันทบุรี ด้วยความสนใจอยากลองของท่านเอง และด้วยการสนับสนุนขอเป็นเจ้าภาพการอุปสมบทของนายจ้างท่าน หลังการอุปสมบทพระภิกษุจันทรก็ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดในจังหวัดจันทบุรีประมาณ ๒ พรรษา ขณะที่ยังไม่สามารถหาอาจารย์สอนกรรมฐานได้

มาภายหลังได้ยื่นกิตติศัพท์ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิวาทะที่ท่านพุทธทาสมีต่อ มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมชซึ่งในสมัยนั้นยกย่องยึดถือกันว่าเป็นผู้ที่ฝีปากเก่งกล้าหาคนได้ไต่ถาม ชีวิตทางธรรมอีก ๘ พรรษาของท่าน - จึงอยู่ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์พลารามนี้เอง และนับเป็นพื้นฐาน

“ภายหลังการเข้าศึกษาปฏิบัติธรรมที่สวนโมกขพลาราม ยิ่งทำให้ท่านประจักษ์ในคุณค่าของป่าไม้และธรรมชาติยิ่งขึ้นไปอีก”

ทางธรรมที่สำคัญของท่าน ซึ่งส่งผลต่อวิถีการปฏิบัติงานและปฏิบัติตนในเวลาต่อมา

ปมเพาะของวิสัยรักธรรมชาติ

นับแต่ชีวิตในช่วงวัยเด็กเป็นต้นมา พระภิกษุจันทร์ มีความใฝ่รักในธรรมชาติป่า ด้วยฝักใฝ่ในสภาพเดิมบริเวณบ้านบึงพระ ซึ่งสมัยนั้นยังเป็นป่าอันอุดม และในช่วงที่ท่านเล่าเรียนที่ ร.ร. ศิริวิทยากร ในจังหวัดนครราชสีมา นั้น เวลาส่วนใหญ่ภายหลังการเรียน ท่านก็ได้ใช้ไปกับการพักผ่อนที่วัดป่าครุฑาราม ซึ่งเป็นวัดป่าร่มรื่นในตัวจังหวัด

ภายหลังการเข้าศึกษาปฏิบัติธรรมที่สวนโมกขพลาราม ยิ่งทำให้ท่านประจักษ์ในคุณค่าของป่าไม้และธรรมชาติยิ่งขึ้นไปอีก คติของท่านอาจารย์พุทธทาสเกี่ยวกับคุณค่าของต้นไม้ ที่ท่านน้อมนำไปใส่ใจเสมอมาก็คือ “การตัดต้นไม้ก็เหมือนกับการฆ่าลูกของตัวเอง” ท่านเล่าให้ฟังอย่างสะเทือนใจต่อการตัดต้นไม้ของชาวบ้านอย่างไม่บันยะบันยังว่า “คุณลองคิดถึงดูซิ คนที่ฆ่าลูกตัวเองได้ นั้นมันขนาดไหน” ตามแนวทางของท่านอาจารย์พุทธทาสนั้นท่านกล่าวว่า “ธรรมะก็คือตัวธรรมชาติ” การเข้าถึงธรรมก็คือการเข้าถึงตัวธรรมชาตินั่นเอง เมื่อพระภิกษุจันทร์ได้ปฏิบัติกรรมฐานและเจริญรอยตามแนวทางเจ้าคุณอาจารย์ของท่าน ท่านก็ยิ่งประจักษ์ชัดถึงความลึกซึ้งของธรรมและรักธรรมชาติมากขึ้นเรื่อย ๆ

ด้วยนิสัยที่ปมเพาะมาแต่วัยเยาว์ และการเข้าถึงธรรมะในชีวิตพรหมจรรย์นี้เอง ที่มีบทบาทต่อปฏิบัติการณ์อนุรักษ์ป่าไม้ของท่านในเวลาต่อมา

นิสัยอีกประการหนึ่งที่ท่านมีติดตัวมาแต่เยาว์ และได้รับการปลูกฝังยิ่งขึ้นไปอีกเมื่อมาอยู่ที่สวนโมกข์ก็คือ ความมุมานะในการทำงานและความสมถะ คติสวนโมกข์ที่เลื่องลือ

นั่นคือ “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” ซึ่งท่านได้ยึดถือตามแนวทางนี้มาตลอด ท่านเองจะนำพาพระเณรและชาวบ้านในการทำงานทุกอย่าง นับตั้งแต่การตัดถนน เพื่อการสัญจรติดต่อกับทางหลวง ทำแนวป้องกันไฟรอบป่า การนำเพาะชำและปลูกกล้าไม้ รวมทั้งกิจอื่น ๆ ที่จะทำให้วัดและหมู่บ้านสถานที่อันร่มรื่นและสะอาด ทั้งท่านยังไม่หลงไหลไปกับค่านิยม การสร้างศาสนสถานวัตถุที่ใหญ่โต และมีความสิ้นเปลือง ที่ท่านมุ่งหวังจะเป็นการปลูกฝังวิสัยที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม และการสร้างศาสนสถานอันสัปปายะ เหมาะแก่การยกระดับทางจิตวิญญาณเท่านั้น และนี่เองจะเป็นสิ่งที่ก่อปัญหาระหว่างท่านกับชาวบ้าน

การเริ่มต้นชีวิตเจ้าอาวาสและงานอนุรักษ์

ในช่วงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๘ คณะญาติโยมทางวัดบึงพระเล็งเห็นว่าท่านเป็นพระนักปฏิบัติ ประกอบกับตำแหน่งเจ้าอาวาสที่วัดได้ว่างลง จึงพร้อมใจกันนิมนต์ท่านกลับมารักษาการตำแหน่งเจ้าอาวาส จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๓ จึงได้รับการตั้งเจ้าอาวาสอย่างเป็นทางการ

สภาพของบ้านบึงพระและวัดบึงพระในขณะนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกับหมู่บ้านในท่ามกลาง กระแสโลกาสนิวัตทางบริโภคนิยมทั่วไป กล่าวคือมีการหลงไหลไปกับค่านิยมสมัยใหม่ต่าง ๆ โดยเฉพาะทางที่จะนำไปสู่ความเสื่อมทั้งหลาย คืออบายมุขในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการมหรสพก็ดี การพนันก็ดี โดยที่ที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงแผนแนวความคิดไปในเชิงวัตถุนิยมมากขึ้น มองเห็นธรรมชาติเป็นเพียงโภคทรัพย์ที่ตนจักต้องแก่งแย่งกันมาใช้สอย เสนอสนองความต้องการอันยิ่ง ๆ ขึ้น เพราะแรงกระตุ้นทางค่านิยม ที่แผ่มาแก่สื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ กล่าวให้ชัดขึ้นก็คือบรรดาโฆษณาสินค้าทั้งหลาย ที่ทำให้เกิดความรู้สึกอยากมีอยากได้สิ่งต่าง ๆ

“สิ่งแรกที่ท่านทำก็คือการพยายามพัฒนาวัดให้รกรกริมด้วยต้นไม้ เพื่อให้เกิดความวิเวกเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม”

ขึ้นมา

พระภิกษุจันทร์เข้ามาพร้อมกับความคิดและการปฏิบัติ ที่ดูจะสวนทางกับค่านิยมดังกล่าว สิ่งแรกที่ท่านทำก็คือ การพยายามพัฒนาวัดให้รกรกริมด้วยต้นไม้ เพื่อให้เกิดความ วิเวกเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม โดยได้ปลูกแซมต้นไม้ ลงบน ลานวัดที่ชาวบ้านเคยใช้จัดงานมหรสพตลอดมา และเริ่มต้น งานอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าช้าสาธารณะขนาด ๘๒ ไร่ ๒ งาน อันเป็นที่ดินส่วนกลางที่ชาวบ้านมักนำศพมาทำพิธี ซึ่งแต่เดิมก็เป็นป่ารก ยากจะหาผู้ใดเหยียบย่างเข้าไป แต่ ปัจจุบันเพราะแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจ ไม้ใหญ่ ๆ ถูกแย่ง กันตัดออกจนหมดกระทั่งไม้เล็กที่จะเติบโตขึ้นเสริมแทนที่ ก็สิ้นบุญเสียด้วยคมขวาน กลายเป็นดุ่นพื้นเพื่อการใช้สอย เผลอถ่าน

ปัญหาหนักอกที่ตามมาของการขยายพื้นที่อนุรักษ์ ออกไปพันบริเวณวัด ก็คือพื้นที่ป่าช้าสาธารณะขณะนั้น ถูกบุกรุกเข้าไปจับจองรุกล้ำโดยชาวบ้านบางส่วน การตัดสิน ใจอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าผืนนี้หมายถึงการขัดผลประโยชน์ กับชาวบ้านกลุ่มนั้นใน ๒ ประการด้วยกันคือประการแรก ชาวบ้านไม่สามารถเข้าไปตัดไม้เพื่อใช้สอย และใช้เป็นที่ เลี้ยงสัตว์อีกต่อไปได้ และประการที่สองท่านยังขอร้องให้ผู้ที่ บุกรุกพื้นที่ป่าช้าสาธารณะ ยอมคืนผืนดินนั้นให้เป็นของ ส่วนกลางอันชอบด้วยกฎหมายเสีย

ท่านปฏิบัติงานอนุรักษ์และดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสอยู่ ได้ประมาณ ๔ ปี จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ความ ขัดแย้งและคำติเตียนโดยชาวบ้านบางกลุ่ม เริ่มมีมากขึ้น เรื่อย ๆ ประกอบกับการที่ท่านคิดว่า ตัวเองคงยังไม่มีบารมี และความรู้เพียงพอที่จะโน้มน้าวจิตใจของชาวบ้าน ท่านจึงได้ หันหลังกลับ มุ่งไปเอาดีทางการศึกษาเล่าเรียนทางด้าน ปรัชญาธรรมที่**วัดชั้นเงิน** ต. วังตะกอก อ. หลังสวน จ. ชุมพร

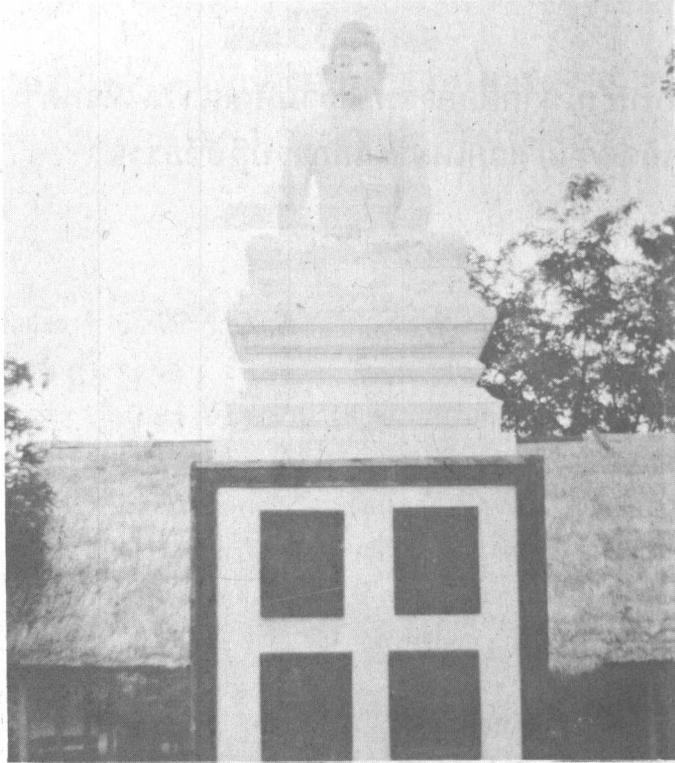
เริ่มเรียนทางด้านบาลีและสอบเรื่อยมา จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ท่านจึงสามารถสอบได้เปรียญธรรม ๗ ประโยค เมื่ออายุได้ ๕๖ ปีแล้ว ระหว่างการศึกษาเล่าเรียนที่จ. ชุมพร นั้น ท่านก็ได้ทิ้งวัดบึงพระไปเสียทีเดียว ในช่วงระหว่าง ปุริมพรรษาท่านก็จะกลับมาจำพรรษาเป็นสิริมงคลแก่ ชาวบ้านบึงพระทุกปี ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับ ท่านจึงยังดำรงอยู่เสมอมา

แต่สิ่งที่ท่านได้รับเป็นบทเรียนจากการมุ่งเอาดีทาง การเล่าเรียน และแสวงหาประสบการณ์จากที่อื่นเป็นเวลา ๖ ปีนี้ ทำให้ท่านฉุกคิดว่า ท่านไม่สามารถทำงานเพียงคน เดียวได้ การหาทางประสานงานกับองค์กรชาวบ้านในท้องถิ่น รวมทั้งการประสานงานกับองค์กรภายนอก เพื่อเสริมความ เข้มแข็งของงาน จึงจะทำให้งานลุล่วงด้วยดี

การริเริ่มโครงการอนุรักษ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ภายหลังจากพระมหาจันทร์กลับมา ท่านก็ได้เขียนโครงการเสนอขอฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพป่าใน เขตตำบลบึงพระ (อ. โชคชัย) และเขตตำบลดอน (อ. บักร ธงชัย) ซึ่งแบ่งออกเป็นทั้งหมด ๗ แปลง มีพื้นที่รวมกัน ทั้งหมดมากกว่า ๓,๐๐๐ ไร่ โดยได้ยื่นเสนอโครงการนี้ผ่าน การพิจารณาของคณะกรรมการสภาตำบล ทั้งตำบลท่า ลาดขาวและตำบลดอน และได้รับความเห็นชอบมีมติให้ ท่านสามารถเริ่มกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ ดังกล่าวได้ ทั้งนี้ท่านยังประสานงานกับทางอำเภอและสำนัก- งานที่ดินอำเภอ และผ่านการเห็นชอบให้ดำเนินการได้ด้วย

ในการดูแลรักษาป่าและฟื้นฟูสภาพป่า ท่านได้ร่วม- งานกับพระเถระในวัด และญาติโยมที่ศรัทธา เพื่อที่จะทำ การปลูกซ่อมแซมมีการนำเอาไม้เศรษฐกิจหรือพืชที่โตเร็ว อย่างเช่น สะเดา ขี้เหล็ก กระถินยักษ์ และยูคาลิปตัสมา

ปลูก เนื่องจากท่านสังเกตเห็นว่าไม้พวกนี้โตเร็ว ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการฟื้นฟูสภาพป่า เพราะคลุมหน้าดินไว้ รวมทั้งสามารถทำเป็นแนวกันเขตพื้นที่สาธารณะได้อย่างชัดเจน และยังให้คุณค่าทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกด้วย ที่เหลือจากพื้นที่ที่ท่านกันไว้สำหรับการปลูกป่าเศรษฐกิจคือพืชโตเร็วแล้ว ท่านยังปล่อยให้สภาพป่าบางส่วนฟื้นฟูขึ้นมาเอง โดยให้การดูแลรักษาและปลูกพืชอื่น ๆ แซมบ้าง และยังจัดทำแนวถนนรอบป่า เพื่อที่จะทำเป็นแนวป้องกันไฟป่าและยังการปลูกสร้างเรือนเพาะชำเพิ่มขึ้นอีก ๑ หลังด้วย

อาศัยที่ท่านเองเป็นผู้ที่ขยันใฝ่การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรและพืชพรรณชนิดต่าง ๆ ซึ่งท่านได้ทำการศึกษาอย่างจริงจังมากกว่า ๓๐ ปี รวมทั้งท่านยังสนใจเข้าร่วมประชุมสัมมนา งานด้านการอนุรักษ์หรือความรู้เรื่องพรรณพืชอื่น ๆ เป็นประจำ จึงทำให้ท่านมีความรู้สูงมากในเรื่องพืชพรรณการเกษตร ซึ่งท่านได้ใช้วิทยาการทางการเกษตรสมัยใหม่ ให้เป็นประโยชน์กับงานอนุรักษ์ด้วย

ในด้านการประยุกต์หลักการทางพุทธศาสนา, ความ

เชื่อและพิธีกรรมเพื่อการอนุรักษ์ป่านั้น นอกจากท่านจะเทศน์อบรมชาวบ้านเสมอ ๆ ถึงคุณค่าของป่าทางด้านเศรษฐกิจ และในส่วนของเรื่องต่อการปฏิบัติธรรม โดยท่านได้จัดงานอบรมธรรมขึ้นทุกปีในช่วงหน้าแล้ง มีการให้ชาวบ้านอยู่กลดเดินจงกรมและภาวนาในป่า เพื่อให้จิตใจของพวกเขาแนบแน่นกับป่าและขัดเกลาจิตใจตนเองมากขึ้น แล้วนั้น เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๐ ท่านยังชักชวนให้ระดมทุนเพื่อการจัดสร้างพระประธาน และประดิษฐานเป็นสง่าอยู่กลางป่าอนุรักษ์ ซึ่งต่อมาชาวบ้านเรียกขานพระพุทธรูปองค์นี้ตามลักษณะสีสันว่า “หลวงพ่อขาว” และยังคิดภาพพุทธประวัติแบบที่สวนโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานีไว้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาอันจะเป็นประโยชน์กว้างขวางสืบไป และยังได้ประกาศเป็นเขต “พุทธมณฑล” เพื่อการคุ้มครองป่าภายในพุทธมณฑลก็จะมีกฎและศาลาปฏิบัติธรรมซึ่งจะใช้ได้ทั้งกับภิกษุสามเณร ญาติโยม อุบาสก อุบาสิกาต่าง ๆ ที่ต้องการปฏิบัติธรรมในป่า เป็นประโยชน์อีกสอดหนึ่งด้วย

การดำเนินการอนุรักษ์ที่สาธารณประโยชน์
จำนวน ๗ แปลงของท่านอาจารย์มหาจันทร์ คุณวุฒโฒ

ใช้ว่าจะราบรื่นมาโดยตลอด หากจะมองย้อนไปนับแต่ช่วงที่ท่านกลับจากสวนโมกข์มาใหม่ ๆ เพื่อมาเป็นเจ้าอาวาสที่วัดป่าสักแห่งนี้แล้ว ดูเหมือนว่าการกระทำและแนวคิดต่าง ๆ ของท่าน จะสวนทางกับสภาพสังคมของบ้านป่าสักที่เป็นอยู่โดยสิ้นเชิง เนื่องจากการที่ชาวบ้านคุ้นเคยกับการใช้ประโยชน์จากป่าในระยะสั้น ดังเช่น การตัดไม้ทำฟืน เป็นต้น จนกระทั่งการขยายพื้นที่ป่าช้าจำนวน ๘๒ ไร่เศษ ไปเป็นพื้นที่อนุรักษที่กว้างขวางออกไปจนถึงเขตอำเภออื่นคือ อ. บักรังชัย ก็ย่อมจะทำให้เกิดความขัดแย้งมากขึ้น ตามลำดับ

ท่านอาจารย์เปรียบเทียบความรักธรรมชาติของคนในสมัยนี้ว่า “รักเหมือนกับเห็นหมูอ้วน ๆ หรือไก่อ้วน ๆ” คือมองเห็นเพียงประโยชน์ที่จะได้จากการบริโภคธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่ความรู้สึกรัก เมตตา หรือการเข้าถึงคุณค่าทางนามธรรมของป่าไม้นั้นไม่มี ดังนั้นป่าที่มีอยู่จึงถูกถางทำลายลงอย่างน่าเสียดาย

ประกอบกับมีผู้นำและผู้มีอิทธิพลบางท่าน ไม่พอใจในบุคลิกของท่านที่ค่อนข้างเป็นคนตรงไปตรงมา และไม่ค่อยยอมอ่อนข้อให้ใครในเรื่องความถูกต้อง โดยเฉพาะในเรื่องที่

ท่านจะไม่ยอมให้ใครเข้ามาแทรกแซง ถือเอาประโยชน์อันมิชอบในการบริหารวัด จึงมีการยื่นจดหมายร้องเรียนไปยังพระเถระผู้ปกครอง ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จนถึงเจ้าคณะจังหวัด และการเดินขบวนร้องเรียนโดยชาวบ้านที่หลงผิดบางส่วน ที่ร้ายแรงที่สุดเห็นจะเป็นคราวที่ท่านไปไกลที่บริเวณที่เป็นป่าเสื่อมโทรมในปี ๒๕๓๒ เพื่อจะทำการเป็นสวนในเวลากลางวัน ซึ่งพอตกกลางคืนก็มีการยิงปืนชู่เข้ามา

แต่สิ่งเหล่านี้ท่านเองไม่ได้ใส่ใจเอาความแต่อย่างใด เพราะเห็นว่าการตอบโต้มีแต่จะทำให้เรื่องราวเลวร้ายยิ่งขึ้นไปอีก และพระผู้ใหญ่ที่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรอยู่คือพระราชสิมมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ก็เข้าใจงานที่ท่านทำ เพราะท่านคอยรายงานพระผู้ใหญ่ให้ทราบอยู่เป็นระยะ ๆ

บทสรุป

งานที่ท่านอาจารย์มหาจันทร์ กำลังทำอยู่ทุกวันนี้ ดูจะเป็นงานที่หนักและท้าทายเอาการต่อท่าน โดยเฉพาะเมื่อ

“ถ้าใครเป็นเจ้าของอวาสมาเจอเจ้าพ่ออย่างนี้
ผมเองก็คิดว่าพระหนุ่ม ๆ ก็อาจจะอยู่ไม่ได้”

พิจารณาชีวิตซึ่งล่วงเข้าสู่ปัจฉิมวัยของท่านแล้ว ความยากลำบากที่เกิดขึ้นแก่ท่านทางร่างกาย คงจะเป็นที่คำนวณได้ แต่ที่อาศัยการยึดมั่นในปณิธานอย่างแน่วแน่ในเรื่อง การอนุรักษ์ กอปรกับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในตัวธรรมะ หรือธรรมชาติในความหมายของชาวสวนโมกข์ จึงยืนหยัดฟันฝ่าอยู่ได้ ท่านเคยกล่าวถึงความรู้สึกที่ท่านต้องเข้ามารับภาระที่หนักอึ้งของงานอนุรักษ์ของท่านในการประชุม พระสงฆ์กับการอนุรักษ์ป่าครั้งหนึ่ง (การสัมมนาพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ๒๗-๓๐ พ.ย. ๒๕๓๓ วัดพรหมราช นครราชสีมา) ว่า

“ความที่ว้ารักแผ่นดิน รักสัตว์ รักต้นไม้ ถึงปี
สุนัขจิ้งจอกมันก็จะมาร้องในฤดูนี้ เดือนสิบสอง เดือนอ้าย
กระต่ายป่าก็มี พวกนกต่าง ๆ ก็มี มันอดที่จะสงวนไว้ไม่ได้
ถ้าสงวนไว้ได้มันก็เป็นสิ่งที่ตั้งงามเหลือเกิน ใครเห็นก็พอใจ
แต่ก่อนเด็ก ๆ มันจะรู้จักต้นไม้ต้นหญ้า เตี้ยวันนี้ไปถามดู
เลยตื่นตั้งเป็นอย่างไร มะค่าเป็นอย่างไร ไม้รู้เด็กก็
ไปไกลเหมือนกัน ความเปลี่ยนแปลงทำให้เด็กไม่รู้จัก

สภาพความเป็นอยู่ เพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นเทศ-
โนโลยีสมัยใหม่”

จะเห็นได้ว่าความรักความเมตตาที่ท่านมีต่อธรรมชาติ
นั้น ไม่เพียงแต่จะมีต่อคนเท่านั้น ยังแผ่ไปถึงสรรพสัตว์
ทั้งหลาย ทั้งนก หนู แมลงต่าง ๆ ที่ต่างก็ร่วมกันอาศัยหา
กินอยู่ในป่าผืนเดียวกัน ทุกวันนี้ท่านมักจะกล่าวกับคนที่
สนิทกับท่านว่า “นกเริ่มกลับมามีมากขึ้นและจะส่งเสียง
ร้องลั่นป่า เมื่อเวลามันกลับรังในตอนเย็น” ภายหลังจากการ
ที่ป่าอนุรักษ์เริ่มจะฟื้นฟูเข้าสู่สภาพเดิมของมันบ้างแล้ว

ทว่ากับกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ที่ต้องสูญเสียผลประโยชน์
ไปจากการทำงานอนุรักษ์ของท่าน หรือผู้ที่มองไม่เห็นคุณค่า
ของป่าที่ท่านทำการรักษา ต่างก็หาอุบายต่าง ๆ มากลั่นแกล้ง
และขมขู่ ซึ่งรวมไปถึงการเดินขบวนและยื่นหนังสือร้องเรียน
เพื่อให้ท่านออกจากตำแหน่งเจ้าอวาสมให้ได้ ท่านสะท้อน
ภาพนี้ในที่ประชุมการสัมมนาครั้งเดียวกันว่า

“ถ้าหากว่าเราตัดผมออกจากเจ้าอวาสมได้ เมื่อ
นั้นเขาก็มีอิสระ ที่ดินสาธารณประโยชน์ก็สุดแล้วแต่
มันจะผันแปรไปตามที่เขาต้องการ วัดมันก็จะผันแปรไป
ตามที่เขาต้องการ ถ้าใครเป็นเจ้าของอวาสมเจ้าพ่ออย่างนี้
ผมเองก็คิดว่าพระหนุ่ม ๆ ก็อาจจะอยู่ไม่ได้ เขาเดินขบวน
มาก็ไม่ใช่ธรรมดา ไปแจ้งตำรวจ แทนที่จะมาคนเดียวเขาก็
เอาพรรคพวกฝ่ายตรงข้ามมากับตำรวจ ผมอยู่ไม่ได้ก็ต้อง
ออกจากวัด ครั้งสุดท้ายเขายกขบวนมาประท้วงให้ออก
จากเจ้าอวาสมอีก ผมสู้ไม่ได้ก็ออกจากวัด ก็ตามกันจ้ำละ-
หวั่น เจอที่ไหนก็เก็บที่นั่น วัน ๆ ถึงขนาดนั้น ถ้าเจอเขา
ก็คงจะเป็นเหยื่อเขาจริง ๆ”

พฤติกรรมเหล่านี้บ้างครั้งก็อดทำให้ท่านหัวโนไป
บ้างมิได้ แต่ก็อาศัยกรรมฐานและปัญญาเข้าช่วย จึงทำให้
จิตใจท่านสงบเย็นลงได้บ้าง กระทั่งทุกวันนี้ แม้จะมีอุป-
สรรคต่าง ๆ มากมาย แต่ท่านก็ยังคงปฏิบัติตามอุดมการณ์
ที่ตนเชื่ออยู่ต่อไป

มองลอดหน้าต่างวัด

ห้ามหมิ่นประมาทสมเด็จพระสังฆราช

ไทยรัฐ ๒๔ มี.ค. ๒๕๓๕ น. ๘

นายเสมอ นาคพงษ์ อธิบดีกรมการศาสนาเปิดเผยว่า พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งปรับปรุงเพิ่มเติมจาก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้มีการเพิ่มเติมบทลงโทษที่สำคัญคือ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งปรับทั้งจำ และผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ หรือคณะสงฆ์อื่น อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งบทลงโทษดังกล่าวไม่เคยระบุไว้ใน พ.ร.บ. คณะสงฆ์มาก่อน นอกจากนี้ยังมีการระบุใน ม.๗ ว่า พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชหนึ่งองค์ ซึ่งเดิมไม่ได้รับระบุจำนวนแต่เกรงว่า จะเกิดความแตกแยกนิกายอื่นขึ้น จึงให้มีการระบุจำนวนเพื่อป้องกันไว้ก่อน

อธิบดีกรมการศาสนา กล่าวว่า ใน พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับใหม่นี้ยังมีการเพิ่มจำนวนกรรมการมหาเถรสมาคม โดยการแต่งตั้งจากเดิมไม่เกิน ๘ รูป เป็นไม่เกิน ๑๒ รูป ซึ่งทางมหาเถรสมาคมจะดำเนินการแต่งตั้งเพิ่มในเร็ว ๆ นี้ และเพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย และเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ ให้มหาเถรสมาคมสามารถตรากฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ได้ ส่วน

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ธรณีสงฆ์ หรือศาสนสมบัติกลาง ซึ่งเดิมกระทำได้โดย พ.ร.บ. นี้เท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้า จึงได้อนุโลมให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาได้ หากมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับคำผาติกรรมนั้นแล้ว จะช่วยให้การโอนกรรมสิทธิ์ง่ายขึ้น ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาเรียบร้อยแล้ว

ศาสนากับการเมือง มติชน ๑๖ มี.ค. ๓๕ น. ๘

ศาสนาควรจะแยกออกจากการเมืองอย่างเด็ดขาดหรือไม่ และพระควรแยกตัวเองออกจากการเมืองอย่างเด็ดขาดหรือไม่ เป็นคำถามที่ถูกเถียงกันมานาน ดูเหมือนว่าทุกศาสนาในโลกมักประสบกับปัญหานี้เหมือนกัน ดังนั้นคงจะยากยิ่งที่จะชี้ดวงชี้ขาดออกมาให้ชัดว่า ควรจะแยกศาสนาออกจากการเมืองหรือไม่ ถ้ามองในแง่พื้นฐานของศาสนาในโลก ก็ย่อมแตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและการเมืองแตกต่างกัน ฉะนั้นจึงยากยิ่งที่จะขีดเส้นแบ่งความเกี่ยวข้องกันออกชัดเจนระหว่างศาสนากับการเมือง

สำหรับเมืองไทยแล้วการเมืองวิ่งเข้าหาศาสนา เกี่ยวพันกับวัดและพระเพื่อหวังผลประโยชน์ เรื่องที่นำวัดกของพระเถระคือเกรงว่าจะใช้ศาสนาเพื่อผลประโยชน์ของการเมือง หรือเกรงว่าศาสนาและพระจะเป็นเครื่องมือทางการเมือง ดังนั้นคำริของพระเถระที่ไม่ต้องการให้พระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมือง จึงเป็นเรื่องที่มีเหตุผล แต่การชี้ชัดเจนนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะศาสนา การเมืองพัวพันกันกับชาวโลกีย์ เป็นความสัมพันธ์สองด้านของปฏิกชน

เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องของความเหมาะสมของศาสนจักร ที่แต่ละปัจเจกจะจำกัดเอาเอง มิให้การเมืองเข้ามาหาประโยชน์จนเกินเลย ถ้าหากรักษาความพอดี ความเหมาะสม ความงามของสมณะ ปลอดภัยจากโลกวิชเช มิได้ล่วงเข้าไปในการเมืองจนเสียความพอดี มนุษย์ปฏิกชนจะเป็นผู้ตัดสินใจว่า เกิดคุณภาพขึ้นหรือไม่ระหว่างศาสนากับการเมืองในแต่ละปัจเจกของแต่ละศาสนา

วัดเชตุพนพ้อขาดคนเฝ้าวัด รำพันญาติโยมมุ่งสร้างโบสถ์-เจดีย์เมินศาสนทายาท

มติชน ๑๘ มี.ค. ๓๕ ๒. ๑๘

พระมหาสุวัฒน์ สุวัฒน์ โฉม เจ้าอาวาสวัดเชตุพนและผู้จัดการ ร.ร.เชตุพน จ.เชียงใหม่ ได้บรรยายเรื่อง ร.ร.พระปริยัติธรรมในโครงการขยายโอกาสการศึกษา เมื่อเร็ว ๆ นี้ที่โรงแรมแก่นอินทร์ จ.ขอนแก่น ท่านได้บรรยายถึงโครงการขยายโอกาสการศึกษาและงานของท่าน โดยท่านให้เหตุผลว่าปัจจุบัน ร.ร.ปริยัติธรรมแผนกสามัญมีพระเณรที่จะเข้าไปเรียนนับว่าน้อยลงทุกปี ในโอกาสขยายการศึกษาเช่นนี้ ทางกระทรวงศึกษาธิการต้องให้กรมศาสนาเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัด ร.ร.ปริยัติธรรม และถือเป็นการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างศาสนทายาทไปด้วย

อย่าง ร.ร.ปริยัติธรรมของท่าน ปัจจุบันมีเด็กยากจนที่มีปัญหาทางครอบครัว ตลอดจนเด็กเกรที่รับมาจากสถานพินิจ ที่ถูกสังคมทอดทิ้งเข้ามาเรียนมากขึ้น โดยจัดการเรียนการสอนให้ฟรีทุกอย่าง และอยากจะเรียกร้องให้ญาติโยมหันมาสนใจเรื่องของการพัฒนาคนมากกว่าการสร้างวัดดู

สมยศ สันตพันธ์ พระมหาดำเนิน จิตตโสทโน พระหนุ่มผู้สานช่องว่างระหว่าง วัยรุ่น กับพระพุทธรศาสนา มติชน ๒๕ มี.ค. ๓๕ ๒. ๓๒

สภาพปัจจุบันดูเหมือนสังคมจะละเลยศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนจนท่างเห็นพุทธศาสนาหรือวัดวาอาราม ภาวะเช่นนี้เองที่มีพระกลุ่มหนึ่งมองเห็นปัญหาดังกล่าว และพยายามที่จะแก้ปัญหาด้วยการปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน โดยอาสาสมัครเป็นวิทยากรบรรยายให้แก่นักเรียน ร.ร.สระแก้ว จ.ปราจีนบุรี

พระมหาดำเนิน จิตตโสทโน แห่งวัดนาคกลางวรวิหาร กรุงเทพฯ หัวหน้าวิทยากรประจำอยู่ที่ ร.ร.พุทธศาสนาวินาศิตยวัดประยูรวงศาวาส ด้วยความคิดถึงบ้านเกิดและวัยเพียง ๒๑ พรรษา ได้มองเห็นความห่างเหินระหว่าง

พระสงฆ์กับเยาวชน จนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อศาสนา อันส่งผลไปถึงจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดและคุณธรรม

และในระหว่างที่ ร.ร.สระแก้ว ได้ออกค่ายพุทธบุตรนี้เองพระดำเนินและคณะพระวิทยากรได้จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นการประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับสังคมวัยรุ่น โดยใช้ภาษาที่เรียบง่ายและดึงดูดความสนใจตลอดจนให้ความเป็นกัลยาณมิตร ให้พวกเขามีความรู้สึกว่า พระสงฆ์มิใช่สิ่งที่อยู่สูงเกินไปหรือพูดแต่ภาษาธรรมะ

ทแก้ว ภูกล้า ชูระพระศาสนา ไทยรัฐ ๑๖ มี.ค. ๓๕ ๒. ๑๗

สมเด็จพระวันรัต วัดโสมนัสฯ ในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคม ดึงการเทศนา ถิ่นรักสามัคคี ธรรมาธิปไตยของพระยันตระว่า ไม่สมควร เพราะเกรงว่าจะตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง ทว่าพระยันตระเดินทางมาดั่งนี้ ในสายตาของกรรมการเถรสมาคมอีกรูปหนึ่ง อย่างสมเด็จพระพุฒาปาจนบดี ก็เห็นว่าไม่มีข้อครหาที่น่าตำหนิ เมื่อไม่เข้าไปยุ่งกับการเมือง ถือว่าไม่ฝ่าฝืนมติมหาเถรสมาคม

แต่ถ้าพระอยู่ในกรอบความเป็นพระไม่ล้ำเส้นพระธรรมพระวินัย กฎหมายและ พ.ร.บ.สงฆ์ ก็ดำรงอยู่ในความเป็นพระได้

ไม่ว่าพระยันตระจะไปที่ไหนชาวที่เข้ามาคือ ประชาชนเหมือนกระแสน้ำที่ลี้ไหลพียงเทคนกัน ผมฟังคำสอนก็ยังจับความพิสดารอันใดไม่ได้ กระทั่งกัณฑ์รักสามัคคี ธรรมาธิปไตยฟังไปแล้วก็ยังไม่ได้ดวงตาเห็นธรรม อาจจะเป็นเพราะท่านมีวัตรปฏิบัติหมัดจงดงงาม*น่าเลื่อมใส มีวิธีสอนธรรมะที่ น่าสนใจ ดูเหมือนว่าคนไทยส่วนใหญ่แล้งศรัทธาต่อพระในศาสนามานาน เมื่อมาเจอบ่อศรัทธาใหม่ก็แตกตื่นกันตรงนั้นมหาเถรสมาคมน่าจะนำไปเป็นหัวข้อสนทนาในการประชุมต่อไป ว่าพระรูปไหนจะไปเทศน์เรื่องอะไร เหมาะกับกาลเทศะหรือไม่

ขอเชิญซื้อหนังสือ

สนทนากับท่านพุทธทาสภิกขุ

ว่าด้วยเรื่อง

การศึกษา นิเวศวิทยา และการเมือง
โดย

ส. ศิวรักษ์

คำนำโดย น.พ. ประเวศ วะสี

รายการเวทีชาวบ้าน ดำเนินรายการโดย เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

จัดพิมพ์โดย คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา ราคาจำหน่ายเล่มละ ๕๕ บาท
ท่านที่สนใจสั่งซื้อโดยตรง จะได้รับราคาพิเศษลด ๒๐% เหลือ ๔๔ บาท โดยธนาคารดี

สั่งจ่ายในนาม

นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา

๑๒๔ ซ. วัดทองนพคุณ ถ. สมเด็จพระเจ้าพระยา

คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

* ค่าจัดส่งฟรี *

บทสัมภาษณ์

ผู้หญิงกับพุทธศาสนา

ดร.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์
● ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้หญิงมีบทบาทอย่างไรในพระพุทธศาสนา

ต้องย้อนไปดูในสมัยพุทธกาล ศาสนาพุทธมีพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นตัวแปรที่จะบอกว่าศาสนาพุทธจะดำรงอยู่หรือเสื่อมลง เมื่ออยู่ในกลุ่มภิกษุณี พระผู้หญิงในสมัยนั้นปฏิบัติเหมือนพระ คือทำพิธีกรรม ปฏิบัติธรรม เทศน์ เป็นผู้ชี้ นำพรവാส

ส่วนบทบาทของอุบาสิกา นอกจากจะเป็นผู้ปฏิบัติธรรมแล้ว ยังเป็นผู้สนับสนุนคณะสงฆ์ เป็นที่ปรึกษา คณะสงฆ์ เป็นผู้ที่ยกย่องชี้แนะได้ หากพระสงฆ์กระทำผิด

ปัจจุบัน ไทยไม่ยอมรับให้มีภิกษุณี พุทธบริษัทจึงยืนอยู่บนสามขา ไม่มีบทบาทของผู้หญิงที่เป็นบุคคลที่ควรแก่การกราบไหว้บูชาและสืบทอดศาสนา และบทบาทของอุบาสิกาที่เหลือเพียงผู้ปฏิบัติธรรมเท่านั้น และเป็นเพียงผู้สนับสนุนคณะสงฆ์ คือ ใส่บาตรตอนเช้า

อาจารย์มองภาพรวมของผู้หญิงที่นับถือศาสนาพุทธในปัจจุบันอย่างไร

ผู้หญิงในบ้านเรา ขาดการศึกษาทางพุทธศาสนา ไม่มีระบบให้ผู้หญิงศึกษาพุทธศาสนาเลย ขณะที่ผู้ชายมีสิทธิบวชอย่างน้อยก็ ๓ เดือน ผู้หญิงจึงไม่มีความรู้ ทำได้เพียงปฏิบัติธรรม ซึ่งก็ปฏิบัติไปอย่างงูๆ ปลาๆ พระสอนอะไรก็เชื่อ ไม่รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด อย่างพระนิกร แม้จะปาราชิกแล้ว ก็ยังมีผู้หญิงสี่ห้าร้อยคนมาเดินตาม

นี่เป็นเพราะผู้หญิงไม่สามารถแยกแยะคำสอนที่ถูกหรือผิดได้ มีแต่ศรัทธานำหน้า ไม่มีปัญญาตามควบคุม ฉะนั้น ผู้หญิงจึงอยู่ในภาวะที่ล่อแหลม อันตรายในแง่ของศาสนา เพราะไม่เข้าใจ ไม่มีโอกาสได้เรียน ไม่มีระบบการศึกษาอย่างแท้จริง

แสดงว่าบทบาทของผู้หญิงด้อยลงมาก

มันเสื่อมลงไม่เฉพาะค่านิยมของสังคมในวงกว้าง ก่อนข้างจะมีปฏิกริยาเชิงลบต่อผู้หญิงเช่น ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงสกปรก ตามสกุล เจตีย์จะเห็นว่ามิใช่ยัดไว้ ห้ามผู้หญิงเข้า เราก็จะเกิดคำถามว่า--ทำไม??

พระบางรูปอธิบายว่า เวลาเจอเจตีย์จะใส่พระบรมสารีริกธาตุไว้ในเจตีย์ หากผู้หญิงขึ้นไปเดินทักษิณาวัตรรอบเจตีย์จะทำให้พระธาตุเสื่อม นี่ไม่ใช่ความเชื่อทางศาสนา

พุทธ แต่เป็นความเชื่อทางสังคมไทย ทำให้ผู้หญิงมองว่าตัวเองต่ำต้อยไม่มีค่า สกปรกและเป็นศัตรูต่อพระมหจรรย์

แล้วจริง ๆ ผู้หญิงเป็นศัตรูต่อพระมหจรรย์หรือเปล่า

ศัตรูพระมหจรรย์มันเป็นด้วยกันทั้งสองฝ่าย หญิงก็เป็นศัตรูพระมหจรรย์ของชาย ชายก็เป็นศัตรูของหญิง คำสอนในพระไตรปิฎกบอกไว้ชัดเจนเลย แต่บ้านเราแม้แต่พระสงฆ์เท่านั้นเป็นผู้สอน จึงตอกย้ำว่าหญิงเท่านั้นที่เป็นศัตรูพระมหจรรย์

ฉะนั้น ผู้หญิงเข้าวัดไม่ได้ เข้าไปทำให้พระวุ่นวาย แต่ความวุ่นวายที่จริงไม่ได้อยู่ที่ตัวผู้หญิง แต่อยู่ที่ใจของพระเอง อาจไม่มีผู้หญิงคนไหนเข้ามาบ้วนปัสสาวะ พระสงฆ์ก็อาจวุ่นวายด้วยจินตนาการของผู้หญิง ที่อยู่ในหัวใจของพระเองได้ สิ่งนี้สังคมไทยไม่เคยวิพากษ์ เราจึงปล่อยให้การตอกย้ำวันวันจะทวีความรุนแรงขึ้น

มีทรรศนะอย่างไรต่อกรณีความสัมพันธ์ล้าลึกระหว่างพระสงฆ์และสึกา

จริง ๆ แล้วมารของพุทธศาสนามันอยู่ในใจของผู้ปฏิบัติเอง ถ้ามีความยึดมั่น ไม่ว่าจะมีส่วนหญิงมาไอ้โลมอย่างไรก็สามารถผ่านพ้นไปได้ มีคำสอนอีกตอนหนึ่งที่สังคมไทยไม่ค่อยนำมาสอน ซึ่งดังมาก คือ สอนว่า ถ้าพระเห็นผู้หญิงที่อายุไล่เลี่ยกับแม่ ก็ปฏิบัติต่อเขาเหมือนแม่ ถ้าเขาอายุไล่เลี่ยกับน้องเราก็ให้ปฏิบัติต่อเขาเหมือนน้อง คำสอนนี้ไม่ค่อยนำมาพูด พูดแต่ว่าให้หลีกเลี่ยง เหมือนผู้หญิงเป็นตัวปัญหา เป็นตัวกิเลส แต่ปัญหามันไม่ได้อยู่ที่ผู้หญิง มันอยู่ที่ใจของพระ

ให้เราจัดผู้หญิงออกไปจากวัดทั้งหมด ก็ไม่ได้หมายความว่าพระบางรูปจะเลิกฟุ้งซ่าน มันอยู่ที่จิตใจ รูปไปมันไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยตาหรอก แต่เห็นได้ในจินตนาการ

ในความรู้สึกของคนที่เกี่ยวข้องอาจคิดว่าศาสนาเสื่อม แต่เมื่อปีที่แล้วเราพูดกันถึงวิกฤตทางศรัทธา คือศรัทธาเสื่อม ไม่ใช่ศาสนาเสื่อม เคยทำวิจัยจากเด็กในมหาวิทยาลัย ผลออกมาชัดเจนมาก คือส่วนมากยังเคารพในคำสอนของพุทธศาสนา แต่ไม่เคารพในคำสอนของพระสงฆ์

วิธีแก้ปัญหานี้จะทำได้อย่างไร

พระสงฆ์บ้านเราก็มักเจออ่อนอยู่มากในระบบการศึกษา พระสงฆ์บ้านเราใครก็เข้ามาบวชได้ เมื่อบวชแล้วก็ไม่มีกฎเกณฑ์ว่าจะต้องเรียน

ฉะนั้น เราจะได้พระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นตาสีตาสา ลูกชวานาเข้ามาบวชเหลืองห่มเหลือง ทำพิธีกรรมทางศาสนาและเข้าใจพุทธศาสนาได้บ้างระดับหนึ่ง แต่ไม่เข้าใจถ่องแท้

ดังนั้น ถ้าเราไปคาดหวังให้พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ อบรมสั่งสอน พูดถึงปัญหาสังคม ความคาดหวังของเราที่ไม่มีฐาน

นี่เป็นระบบที่พระสงฆ์เองต้องสังคายนา คือจัดระบบการศึกษาของพระสงฆ์ พระสงฆ์ทุกรูปที่บวชต้องเรียนต้องให้เป็นนักกฎหมาย เพราะถ้าบวชแล้วไม่เรียนก็จะเป็นที่คาดหวังผิด ๆ ของชาวบ้าน เป็นการ "คัดเลือก" คนที่เข้ามาบวช เป็นวิธีการขจัดพระที่ไม่รู้จริงออกไปได้ในระดับหนึ่ง แต่คงไม่ทั้งหมด

แล้วหนทางแก้ปัญหาในส่วนของผู้หญิงเองล่ะ

ต้องให้การศึกษาพุทธศาสนากับผู้หญิง อย่างน้อยในขั้นพื้นฐาน เขาจะได้อะไร ทำอย่างนี้ผิด สอนอย่างนี้ผิดแล้ว ไม่งั้นผู้หญิงจะไม่รู้อะไรเลย ไม่ว่าใครชักนำไปทางไหน พอถูกใจหน่อยก็ศรัทธาตามเขาไป ตอนที่พระนิกรมาพูดที่ธรรมศาสตร์ ผู้หญิงนั่งขามขามตามมาฟังไม่รู้ก็ร้อยกที่พันคน แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงเองไม่มีหลักทางใจเลย ความศรัทธานำหน้า มันก็พาไปไหนไม่รู้

ผู้หญิงจะช่วยผู้หญิงกันเองได้ดี คือ มีสำนักปฏิบัติธรรมที่ผู้หญิงเป็นอาจารย์สอนกรรมฐาน จะเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้หญิงดีที่สุด

ฉะนั้น ถ้าเราเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามาสัมผัสบาทใน

การสอนธรรมะได้จะกันและแก้ปัญหาตรงนี้ไปได้จุดหนึ่ง ตอนนี้ก็เริ่มมีบ้างแล้ว

และผู้หญิงต้องมั่นใจในศักยภาพของตัวเองว่า สามารถบรรลุธรรมได้ อย่างน้อยเนื้อตัวใจว่าเกิดเป็นลูกผู้หญิงไม่สามารถทำบุญให้พ่อแม่ขึ้นสวรรค์ได้ แต่ลูกผู้ชายให้พ่อแม่เกาะผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ นี่ไม่ใช่แนวคิดของพุทธ แต่เป็นแนวคิดของฮินดู พ่อแม่จะไปสวรรค์หรือลงนรกขึ้นอยู่กับตัวพ่อแม่เอง

การเปิดโอกาสให้มีการบวชภิกษุณีจะเป็นวิธีแก้ปัญหาทางหนึ่งหรือเปล่า

การบวชภิกษุณียังเป็นเรื่องไกลตัวมาก ที่ใกล้ตัวคือแม่ชี ทำอย่างไรเราถึงจะยกระดับเขา ให้การศึกษาเขา และในที่สุดแม่ชีก็สามารถเป็นองค์กร เป็นปัจจัยบุคคลกลุ่มใหม่ที่จะให้การศึกษาแก่ผู้หญิง แต่ในปัจจุบัน แม่ชีก็ยังไม่มีความเพียงพอ เพราะแม่ชีก็มีความรู้แค่ป.๔ เราก็ต้องยกระดับเขาโดยการให้การศึกษาแก่เขา

บางคนไม่เข้าใจว่า ทำไมเราถึงต้องพูดเรื่องปัญหาแม่ชี เป็นปัญหาของชนกลุ่มน้อย เขาไม่เข้าใจว่า แม่ชีกับปัญหาพระสงฆ์เป็นการสะท้อนภาพความต้องการของผู้หญิงในพุทธศาสนา ว่าผู้หญิงต้องการใกล้ชิดกับศาสนา แต่มันไม่มีโอกาส ฉะนั้น การแก้ปัญหาแม่ชีในที่สุดแล้ว มันก็จะเป็นการแก้ปัญหาผู้หญิงในส่วนรวม เพราะถ้าแม่ชีมีการศึกษา ช่วยตัวเองได้ ในที่สุด เขาก็จะช่วยสังคมและคนอื่นได้ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๓๒ หน้า ๒๔

ตู้ทังสื่อเสชยธรรม

นั้บ

ทอยหลังไปเมื่อประมาณ ๒ ปีที่ผ่านมา มี การรวมตัวของพระนักพัฒนากลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งโดยใช้ชื่อ “เสชยธรรม” จากวันนั้นมาเสชยธรรมมีกิจกรรมที่ปรากฏ สู่สายตาของทุกคนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กับนั้บวันเสชยธรรมก็เริ่ม มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น จนถึงวันนั้บกลุ่มพระนักพัฒนา ภายได้ เสชยธรรมมีอายุการจัดตั้งกลุ่มครบรอบ ๒ ปีแล้ว เพื่อเป็น การระลึกถึงโอกาสอันดีนี้ กองสรวาณียกรเสชยธรรมขอให้ คำสัญญาจะจัดทำจดหมายข่าวเสชยธรรมให้มีคุณภาพที่สุด สำหรับในคอลัมน์ตู้ทังสื่อเสชยธรรมเอง ก็จะพยายาม จัดทาหนังสือที่แน่นด้วยคุณภาพมาถวายเป็นบรรณาการ แก่ท่านสมาชิกมากขึ้น ขอเพียงท่านทำตามกติกาก็เราได้ระบุน ไร่ข้างล่างนี้ หนังสือที่มีสาระที่ทางกองสรวาณียกรได้แนะนำ ไปก็ถึงมือท่านแน่นอน และก็เช่นเดียวกัน ในฉบับนี้เราก็มี หนังสือดี ๆ มาแนะนำให้ท่านได้ลองพิจารณาดูหลายเล่ม ทีเดียว ลองอ่านอย่างพิจารณาดูสิครับ

วิระพันธ์ วุฒินุญญะ

คำสอนผู้บวชใหม่ (นวนกานุสาสน์)

พุทธทาสภิกขุ

จัดพิมพ์โดย อตัมมโย

หนา ๒๕๓ หน้า ราคา ๖๐ บาท

หนังสือคำสอนผู้บวชใหม่ เล่มนี้อ่านแล้ว นึกถึงพระที่มีวัตรปฏิบัติ ไม่เหมาะสมกับความเป็น พระขึ้นมา โดยหนังสือเล่มนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความ เป็นมา และความหมายของการบวชตั้งแต่สมัยก่อน จนถึงปัจจุบันไว้อย่างชัดเจนมาก โดยเฉพาะผู้ที่ จะเข้า มาบวชใหม่ หรือพระที่บวชมาหลายพรรษา แต่ยังมี วัตรปฏิบัติไม่เหมาะสม หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายไว้ อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย

การบวชในพุทธศาสนา ใช่ว่าเป็นการบวชเพียง

ท่าทางกริยา กับบวชตามขนบธรรมเนียมเท่านั้น หากแต่เป็นการฝึกหัดขัดเกลตาตนเอง ให้มีความรู้ เท่าทัน ควบคุมตนเองได้ดี และยังบำเพ็ญประโยชน์ แก่สังคมเป็นอเนกประการ นอกจากนี้ยังเป็นการสืบ ต่ออายุพระศาสนาให้ยั่งยืนต่อไปด้วย การบวชจะ ให้ มีอานิสถ์นั้น ผู้บวชต้องมีความตั้งใจในการศึกษา และปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง และมีครูบาอาจารย์ คอยเป็นกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำสั่งสอนอย่าง ถูกต้องทุกขั้นตอนในแง่มุมของการบวช

ดังนั้นหนังสือคำสอนผู้บวชใหม่ (นวนกานุสาสน์) เล่มนี้ จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ จะเข้าไป บวชใหม่ ทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการ บวชการประพฤติพรหมจรรย์ และความหมาย คำที่ใช้เรียกภิกษุ ในพุทธศาสนาและกิจวัตรของ พระได้เป็นอย่างดี

ธรรมโย

จิตวิทยากับพุทธศาสตร์และจิตวิทยาในพุทธศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

อตัมมโย จัดพิมพ์ หนา ๗๐ หน้า ราคา ๒๐ บาท

หนังสือเล่มนี้ เป็นการรวบรวมธรรมบรรยาย ของท่านพุทธทาสภิกขุเรื่อง “จิตวิทยากับพุทธ ศาสตร์” ซึ่งท่านได้แสดงแก่คณาจารย์ผู้สอนวิชาจิต วิทยา ที่ได้เข้าร่วมการสัมมนาจิตวิทยาพุทธศาสตร์ ณ สวนโมกขพลาราม เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๓๑ การสัมมนาครั้งนั้นจัดขึ้นเนื่องจากปัจจุบัน มีการเห็น พ้องกันว่า “จิตวิทยา” มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของ คนในปัจจุบันมาก เนื่องด้วยมนุษย์เราขณะนี้ ทุก ๆ วันต้องเผชิญกับปัญหาเกินคณานับ เมื่อหาทางแก้ อื่น ๆ ไม่ได้ จึงหันมาพึ่งจิตวิทยาแบบตะวันตก ซึ่ง กำลังมีอิทธิพลต่อวงการการศึกษาของไทยมาก แต่เนื่อง จากสังคมไทยมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่ต่างจาก ตะวันตก การนำทฤษฎีตะวันตกมาใช้กับคนไทย

ทุกคน คงไม่ได้ผลแน่ สิ่งแน่แท้ที่จะแก้ปัญหาทางจิตของคนไทยได้ น่าจะเป็นพุทธศาสนาเสียมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากเป็นวิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องจิตใจอย่างละเอียด และเข้าถึงคนไทยได้มากที่สุด

ในเนื้อหาคำบรรยายช่วงแรกนั้น ท่านพุทธทาสได้อธิบายความหมายทางจิตวิทยาคือคำว่า จิตวิทยา, จิตศาสตร์ ตลอดจนอธิบายเรื่องของจิตในคำจำกัดความของท่าน หลังจากนั้นท่านได้อธิบายคำว่า พุทธวิทยา พุทธศาสตร์ พุทธธรรม และอีกหลาย ๆ คำเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาและพุทธศาสนา ทั้งนี้การอธิบายของพุทธทาสภิกขุ อาจจะแตกต่างไปจากนักวิชาการอยู่บ้าง แต่ก็เห็นว่าน่าสดับตรับฟังและนำศึกษาทีเดียว ตามทัศนะของท่านนั้น ท่านเห็นว่าการที่มีความเข้าใจไม่ตรงกันในทางจิตวิทยามาก เนื่องจากการเห็นแก่ตัว เห็นว่าตนแก่กล้าในวิชา ดังนั้นจึงบัญญัติศัพท์กันมาก ต่างคนต่างบัญญัติกันด้วยความเข้าใจต่างกันคนละแง่มุม จะเห็นได้ว่า แม้คำพูดคำเดียวกัน ยังมีความหมายที่ไม่ตรงกันตลอดเวลา การแก้ปัญหาดตรงจุดนี้ ก็โดยการหันมาปรึกษาหารือกันให้มากที่สุด

และสิ่งที่ทำให้คนเราทุกวันนี้เป็นทุกข์มาก เนื่องจากคนตกอยู่ภายในกองกิเลส มีกิเลสเข้าครอบงำจิต ทำให้คนมีตัวตน มีความอยากรุนแรง คิดยึดว่า ตัวกูของกู หนทางแก้คือการต้องบังคับจิต ท่านเสนอว่า “ขอให้เลิกโง่ว่าจิตเป็นตัวตน ให้จิตเป็นเพียงธาตุตามธรรมชาติ เป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน” การที่คนรู้เรื่องจิตดี รู้เรื่องจิตถูกต้องและครบถ้วนนั้น มันก็สามารถจะใช้ชีวิตให้ทำประโยชน์แก่มนุษย์สูงสุด และการที่เรารู้จักพุทธศาสตร์ ซึ่งมีอยู่ในสิ่งที่เรียกว่า “จิตตามธรรมชาติ” โดยสัญชาตญาณแห่งความรู้ ธาตุที่อาจจะจะเป็นพุทธะ เรารู้จักพุทธภาวะหรือ พุทธพีช ที่มีอยู่ในจิตแล้ว ของจงปลุกเพาะให้เหมือนกับปลูกต้นไม้ให้งอกงามขึ้นมาเป็นพุทธศาสตรา แล้วจึงเป็นพุทธลักษณะ เป็นพุทธะเต็มที จึงจะได้รับผลสูงสุดตามหลักพุทธศาสนา

ในภาคผนวกของหนังสือเล่มนี้คือ จิตวิทยาในพุทธศาสนานั้น เป็นคำบรรยายที่พุทธทาสภิกขุได้แสดงแก่คณะนิสิตปริญญาโทภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๑ เพื่อสรุปความและขยายคำบรรยายในเรื่องแรกบางส่วนให้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอธิบายถึงวิธีการมีชีวิตอยู่ โดยการไม่ต้องเป็นทุกข์ ทำงานโดยไม่ต้องเป็นทุกข์ ไว้ค่อนข้างละเอียดเข้าใจง่าย และท่านมักย้ำเสมอถึงทางดับทุกข์ ด้วยให้อบรมจิตเสียใหม่ อย่าไปหลงเรื่องบวกรื่องลบนี้คือจิตวิทยาแท้ ๆ ของพุทธศาสนา

วิวัฒน์ ทัศนพิทักษ์

ปริศนาธรรมไทยชุดกายนคร

พุทธทาสภิกขุ บรรยาย

ออตัมมโย จัดพิมพ์ ราคา ๕๐ บาท หน้า ๑๒๒ หน้า

อันภูมิปัญญาไทยโบราณนั้น ท่านย่อมแสดงให้ปรากฏออกมาในหลายรูปลักษณะ หลายประการ ที่สำคัญส่วนหนึ่งคือ สิ่งที่ปรากฏในรูปของลายลักษณ์อักษร จารึก ชิดเขียนบนสมุดข่อย ใบลานศิลา หรือวัสดุอื่นที่คงทนเสมอเหมือน โดยเป็นรูปแบบต่าง ๆ ทั้งแบบพรรณนาโวหารกวีตี แลกพยางลอน โคลง ฉันท์กวีตี แตกต่างหลากหลายไปตามแต่สมัยนิยม และเอตทัคคะของผู้รจนา ข้อที่ต่างอีกประการหนึ่งคือ สิ่งที่ปรากฏเป็น “รหัสย่นัย” อันมุ่งให้เกิดการตีความ เพื่อความเข้าใจในสารที่ผู้รจนาต้องการแสดงออกมา นัยหนึ่งก็จะได้เกิดการฝึกฝนในภูมิปัญญาปฏิภาณของผู้อ่าน ในการตีความสิ่งนั้น และอีกนัยหนึ่งก็เพื่อแสดงถึงความชาญฉลาดของผู้ที่ต้องการถ่ายทอดสารเหล่านั้น ออกมาในรูปแบบที่ชวนขบคิด น่าพิศวง และชวนติดตาม

ดังในหนังสือเรื่อง “ปริศนาธรรมไทย ชุดกาย

นคร” ซึ่งเป็นการรวบรวมภาพปริศนาธรรมเก่าแก่
มาไว้ ประกอบการพากย์บรรยายโดยท่านพุทธทาส-
ภิกขุ ซึ่งจำเดิมเป็นการบรรยายของท่านเมื่อวันที่
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๘ ต่อมาอาจารย์สุลักษณ์
ศิวิรักษ์ ซึ่งขณะนั้นเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์
ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย เล็งเห็น
คุณค่าและได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรก การจัดพิมพ์
ในครั้งนี้ จึงเป็นการพิมพ์ขึ้นใหม่ ดังเหตุผลที่ปรากฏ
ในคำนำของผู้จัดพิมพ์ที่ว่า “หนังสือดังกล่าวได้ขาด
คราวไปนานแล้ว และมีผู้ถามหาอยู่เสมอเมื่อมาชม
ภาพจิตรกรรมที่จำลองไว้ที่ฝาผนังโรงพยาบาล
วิญญาน ในสวนโมกขพลารามแล้วไม่เข้าใจความ-
หมาย”

โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้
สามารถสาธกโดยคำพูดตั้งกำปั้นทุบดินของผู้บรรยาย
ว่า “เป็นการช่วยให้เพื่อนพุทธบริษัทส่วนใหญ่ ได้
เห็นสิ่งที่ยังไม่เคยเห็น, และมีความฉลาดเพิ่มขึ้นกว่า
เดิมตามสมควร” และยิ่งกว่านั้นยังเป็นการทำให้
“ความฉลาดและเรี่ยวแรงของบรรพบุรุษในการทำ
ภาพประเภทนี้ขึ้นไว้ในโลก ไม่กลายเป็นหมันเปล่า”

ภายในเล่มแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือส่วนที่เป็น
ภาพและส่วนที่เป็นคำบรรยาย ซึ่งประกอบเป็นทั้ง
ภาพและคำบรรยายอย่างละ ๔๗ ภาพ/เรื่อง เรียง
ลำดับตั้งแต่ข้อธรรมชั้นหยาบ คือการกล่าวถึง “ธาตุ
ทั้งหก” และ “นามรูป” เป็นต้น ไปจนถึง ข้อธรรม
ชั้นละเอียด กล่าวคือ “วิภูสงสารและนิพพาน” ท้าย
ที่สุดยังมีพรรณนากเอา “สรุปเรื่องย่อ ๆ มีความสำคัญ
ที่ควรสำเหนียกไว้ เป็นข้อปฏิบัติ” ซึ่งเป็นการสรุป
รวมความทั้งหมดของสาระที่ปรากฏในรูปและคำ
บรรยายทั้งหลายเหล่านั้น แต่โดยที่เป็นการเน้นเพื่อ
การนำไปปฏิบัติ ดังที่ผู้เขียนจั่วหัวไว้

หากใครไม่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ จักเป็นที่น่า
เสียดายอย่างยิ่ง และแม้ได้อ่านแล้ว ย่อมไม่อาจวาง
ลงได้โดยง่าย เพราะมีวสันตฤกษ์เปลี่ยเปลี่ยกับอรรถรส
ทางธรรม เรียกว่าเป็น “ธรรมบันเทิง” ประการ

หนึ่ง ทั้งผู้ที่อ่านแล้ว ก็ยังอ่านได้อีกไม่รู้จักเบื่อ ตราบ
ที่ยังไม่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งทางตลอดในข้อธรรมนั้นๆ
“อรชุน”

คัมภีร์มรณศาสตร์แห่งทิเบต

เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเช เขียน
อนุสรณ์ ติปยานนท์ แปล
พระไพศาล วิสาโล บรรณาธิการ
กระดาษปอนด์ หนา ๑๗๑ หน้า
ราคา ๕๕ บาท

ข้อความเปิดเผยเรื่องเร้นลับเกี่ยวกับความตาย
ในหนังสือเล่มนี้ มิได้เขียนสำหรับผู้ที่ยังตายแล้ว เพราะ
ผู้ที่ยังตายแล้วย่อมไม่สามารถอ่านได้ หากแต่เป็น
หนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับคนที่มีชีวิตอยู่อย่างเรา ๆ
ท่าน ๆ ให้พึงตระหนักถึงความตายในทุกปัจจุบัน
ขณะ ความตายหาใช่สิ่งที่น่ากลัวไม่ มันเป็นสัจธรรม
ที่ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การดำรงชีวิตอยู่ต่างหาก
เป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะการที่จะดำรงชีวิตที่ดีได้ไม่ใช่
ของง่ายในปัจจุบัน หนังสือที่เกี่ยวกับความตายเล่มนี้
จึงสามารถบอกเราได้ว่าควรดำรงชีวิตอยู่อย่างไร
ในปัจจุบัน

อุดมคติของสามัญชน บททางเปลี่ยนแห่งยุคสมัย
 ปาฐกถามูลนิธิโกมลคีมทอง ประจำปี ๒๕๓๔
 (ครบรอบ ๒๐ ปี แห่งการเสียชีวิตของครูโกมล คีมทอง)
 โดย รสนา โตสิตระกูล
 กล่าวนำโดย ส. ศิวรักษ์
 บทกวีโดย อังคาร กัลยาณพงศ์
 หนา ๓๙ หน้า ราคา ๒๐ บาท

ในท่ามกลางยุคสมัยที่เปลี่ยนไป คนเรามีรูปแบบการบริโภคและการใช้ชีวิตที่เอาเปรียบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก จนเกิดเป็นภาวะวิกฤติในปัจจุบัน ดังนั้นทุกคนในสังคมจึงควรช่วยกันแก้ไข การแก้ไขจะได้ก็ต่อเมื่อมีการปฏิบัติในทางจิตสำนึก อุดมคติจึงไม่ใช่เรื่องของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอีกต่อไป แล้ว ควรจะเป็นเรื่องของสามัญชนคนส่วนใหญ่ในสังคม

สวนโมกข์ทำไม? ทำไม สวนโมกข์ : อ. รัญจวน อินทรกำแหง
 สำนักพิมพ์ อตัมมโย
 ราคา ๓๕ บาท ๑๑๑ หน้า

ความเรียง ๑๖ บทชุดนี้ เคยตีพิมพ์มาก่อนใน “มติชนรายสัปดาห์” เล่าถึงเหตุการณ์เข้ามาทดลองเรียนรัฐธรรมะจากสำนักสวนโมกข์ของผู้เขียน ซึ่งท่านอาจารย์พุทธทาสได้ใช้วิธีการสอนธรรมะอย่างลัดสั้น ดัดตรง ฟุ้งแรงเข้าสู่ใจกลางของการดับทุกข์ ด้วยการให้เฝ้าดูจิตของตนเองจนกระทั่งการต้องการมาอยู่อย่างเจียบๆ เพื่อความเห็นแก่ตัวเอง กลายมาเป็นผู้ร่วมทำงานเผยแผ่ธรรมะอย่างมีความสุขทุกขณะในการทำงานอย่างไม่มีตัวตน เพื่อส่วนรวม ในฐานะคนที่เคยมีประสบการณ์การเป็นครูมาก่อน เมื่อมาช่วยเผยแผ่ธรรมะจึงมีกลวิธีการสอนที่น่าฟังจับใจ ทั้งเป็นการฝึกฝนตนเองให้แจ่มแจ้งในธรรม โดยละการยึดมั่นถือมั่นในตัวกู ให้ดับไม่เหลือเข้าถึงความว่างจากตัวตน ผู้เขียนใช้ภาษาสละสลวยเล่าถึงเมื่อแรกที่มีทุกข์ แล้วเข้ามาอยู่สวนโมกข์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ฝึกปฏิบัติธรรมจนกระทั่งเข้ามามีส่วนร่วมสอนธรรมะแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่มาแสวงหาความสงบ แต่จิตใจเพื่อดับทุกข์ สำนักสวนโมกข์จะปล่อยให้มีการศึกษาปฏิบัติอย่างไร อิสระตามถนัดของแต่ละคน จนเป็นที่ทราบว่ามีผู้เข้ามาอาศัยอยู่เมื่อมาขออนุญาตอยู่อาศัยปฏิบัติธรรม ผู้นั้นต้องมีความเข้าใจดีแล้วว่า ควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร เช่น อาจเริ่มจากการเฝ้าดูจิตที่ควรทำให้ทุกท่านหายใจเข้า-ออก, อ่านหนังสือธรรมะ, ศึกษาธรรมชาติอันเขียวขจีและยิ่งใหญ่ ศึกษาธรรมะจากภาพที่โรงมหรสพทางวิญญาณหรือช่วยกวาดลานวัด เป็นต้น

เมื่ออ่านหนังสือกะทัดรัดเล่มนี้จบลงแล้ว ผู้อ่านจะเข้าใจได้ว่าทำไมผู้เขียนจึงเลือกมาอยู่สวนโมกข์ และอยู่มาจนเป็นบ้านแห่งสุดท้ายของชีวิต จนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญการสอนธรรมะที่มีความสุขกับการงานอันเบิกบาน จนตราบเท่าทุกวันนี้ ●

มหาสิปโป

ศากยธิดา : บุตรีแห่งพระพุทธเจ้า

(Sakyadhita : Daughters of the Buddha)

กัมมะ เล็คซี โสโม บรรณาธิการ

สำนักพิมพ์สโนว์โลออน, นิวยอร์ก, ๒๕๓๑

การประชุม ภิกษุณีนานาชาติที่ถูกจัดขึ้น ณ เมืองพุทธคยา, อินเดีย ในปี ๒๕๓๐ นับเป็นการรวมตัวกันของสตรีชาวพุทธทั่วโลกเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลก หนังสือเล่มนี้ซึ่งเป็นการรวบรวมคำรายงานที่ได้นำเสนอในที่ประชุม บ่งบอกถึงเรื่องราวของชีวิตและความปรารถนาของภิกษุณีและสตรีชาวพุทธจากทั่วโลก หนังสือเล่มนี้ได้รับการบรรณาธิการโดยภิกษุณีสายทิเบตชาวอเมริกัน มีเรื่องเกี่ยวกับศักยภาพของสตรีในพุทธศาสนา, ความยากลำบากที่พวกเขากำลังเผชิญ และความหวังต่อความปรารถนาที่จะรื้อฟื้นสายการอุปสมบทภิกษุณีขึ้นในประเทศที่หมดไปแล้ว

ถึงแม้ว่าพระพุทธองค์จะทรงสั่งสอนหนทางสู่การหลุดพ้นแก่สรรพสัตว์อย่างไม่มีเลือกจะแบ่งแยกมาแต่เดิม และให้น้ำหนักต่อความสำคัญขององค์ประกอบ ๔ ในสังคัมพุทธคือภิกษุ, ภิกษุณี, อุบาสก, อุบาสิกา วัฒนธรรมแบบปิดตายได้กีดขวางสตรี

จากการที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างสมบูรณ์ ปัจจุบันยกตัวอย่างในประเทศไทย สถานะของสตรีมากกว่าหนึ่งแสนคน ทั้งไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นนักบวชสตรี (เพื่อส่วนลดค่าโดยสสาร) และฆราวาส (เพื่อสิทธิในการออกเสียงลงคะแนน) พวกเขาถูกละทิ้งโดยไมโยติจากสังคม และปราศจากสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและปฏิบัติธรรม

ยังโชคดีที่ในส่วนอื่น ๆ ของโลก อย่างเช่นที่เกาหลีและไต้หวัน สถานการณ์ของสตรีชาวพุทธดีกว่าเป็นอันมาก ในประเทศเหล่านี้สตรีจะได้รับความสนับสนุนอย่างเต็มที่ และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเท่าเทียม รวมทั้งได้รับการอุปสมบทอย่างถูกต้อง ผลก็คือในประเทศเหล่านี้ภิกษุณีได้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญอย่างเต็มที่ ในการที่จะเผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนา และช่วยในการพัฒนาสังคม คุณค่าต่อสังคมเหล่านั้นประจักษ์ได้อย่างชัดเจน

เพื่อที่พุทธศาสนาจะได้เป็นกำลังอันสำคัญสำหรับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของมนุษยชาติ จะต้องมีการเพื่อแม่ความเอาใจใส่อย่างเท่าเทียมต่อทุก ๆ คนในโลก ทั้งสตรีและบุรุษ หนังสือเล่มนี้เป็นการบันทึกปัญหาและศักยภาพทั้งหมดของสตรีตามแนวทางพุทธ

หลักเกณฑ์ปฏิบัติสำหรับการใช้บริการตู้หนังสือเสขิยธรรม

๑. หากพระคุณเจ้ามีความต้องการหนังสือเล่มใดที่ทางกองสาราณียกรได้แนะนำผ่านทางตู้หนังสือแล้ว ขอได้ส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตรแจ้งความจำนง พร้อมระบุชื่อหนังสือที่ท่านต้องการมาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ ทั้งนี้โดยขอมาได้ครั้งละ ๑ เล่ม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

๒. การให้บริการตู้หนังสือเสขิยธรรมนี้เพื่อจุดประสงค์สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าของพระภิกษุสามเณรเป็นหลัก ดังนั้นภายหลังจากที่ผู้จัดทำได้ส่งหนังสือไปถวายแล้ว หากพระ

คุณเจ้ามีความสนใจหนังสือเล่มอื่นอีก ขอให้แสดงความจำนงพร้อมระบุชื่อหนังสือที่ต้องการมาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ และเขียนวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มก่อนมาด้วย

สำหรับท่านผู้อ่านที่เป็นฆราวาสนั้น หากท่านสนใจหนังสือที่เราแนะนำ ก็สามารถสั่งซื้อผ่านทาง ศพพ. ในราคาพิเศษ ๒๐% โดยส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการมาที่ ตู้หนังสือเสขิยธรรม ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน กทม. ๑๐๖๐๐ อณานิติสงฆาย นายพิภพ อุดมอิทธิพงษ์ ปณ.คลองสาน

“แต่...หลวงพ่อบา”

แต่ ศิษย์ตาคัดผู้	อริยสงฆ์
หลวง ใหญ่ปฏิบัติตรง	มรรคต้อง
พ่อ แห่งวัดป่าพง	ผู้บุกเบิกแอส
ซา ชื่อนี้นามช่อง	วิเศษเพียง โพธิญาณ
ความรู้ประถมหนึ่ง	แต่น่าทึ่งมีศิษย์หลาย
ทั้งไทยเทศมากมาย	มอบใจกายถวายตัว
กลสอนวิธีสั่ง	ส่วนน่าฟังครอบคลุมทั่ว
คมคิดขั้นระรัว	จับหัวใจให้เบิกบาน
ข้อวัตรกติกา	ภาวนากรรมฐาน
เพียรทำบำเพ็ญญาณ	ลิสืบสานสรรพธรรม
พาทำเป็นแบบอย่าง	“เลิก ละ วาง” ให้อู้งำ
เกลาจิตสงบคำ	ตื่นตัวตามแต่ภายใน
บัดนี้ท่านจากไป	เหมือนไม่ได้จากไปไหน
สังขารเสื่อมสิ้นไป	ธรรมนั้นไซ้ครองใจคน

ศิษย์รุ่นเยาว์, ปัญญาสาโรและสโตการี
ประพันธ์ถวาย ๕ มีนาคม ๓๕

ภูเขาน้ำร้อน
ตรงกลางโล่งว่างกว้างขวาง
ถ้าวอล์ยไต่ตามสันหินแกร่ง
สกุณา กระรอก ลิงเริงร้อง
เบื้องล่างมีธารน้ำแร่ร้อน ไหลผ่าน
ไกลโพ้นเห็นทิวมะพร้าวเป็นแนวยาว
อ่าวบ้านดอนเห็นอยู่ลิบ ๆ ...พาใจข้ากลับถิ่นเดิม

พิธีกรรม สำหรับ

พุทธศาสนิกกร่วมสมัย

ส. ศิวรักษ์

ปรับปรุงจาก Plum Village Chanting Book
ของท่านนัท ฮันท์

คำนำ

ข้าพเจ้าเห็นว่าประเพณีและพิธีกรรมของฝ่ายพุทธในบ้านเรา ปรับใหญ่ครั้งสุดท้ายโดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ แล้วก็ขาดตอนเรื่อยมา มีแต่แต่งเติมตัดต่อบ้างเล็กน้อยเท่านั้น ทางสวนโมกข์ก็เพียงเพิ่มคำแปลและเติมปาฐะที่ควรใช้เตือนใจในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมขึ้น หากคนรุ่นใหม่ที่ห่างวัดออกไปสื่อกับพิธีกรรมแทบไม่ได้ที่ สุดจนงานศพ งานมงคลสมรสก็ยากจะหาสาระในทางธรรมให้ได้ แม้จนพิธีปลงอาบัติและปวารณาของพระ ซึ่งควรมีความหมายยิ่ง ก็คงไว้แต่รูปแบบบออย่างขาดสาระที่เป็นแก่นไปอย่างน่าเสียดายนัก

ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงประเพณีและพิธีกรรมของเราอยู่เนื่องๆ โดยอาศัยท่าน นัท ฮันท์ เป็นแนวทาง ดังได้แปลและเรียบเรียงงานของท่านออกมาเล่มหนึ่งแล้ว คือ **ปัจจุบันเป็นเวลาประเสริฐสุด** ส่วนอีกเล่ม ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้น ชื่อ **ประยุกต์พิธีทำบุญ**

ทั้งสองนี้ เป็นความพยายามที่ใคร่เสนอให้คัดพิธีแบบพุทธเพื่อแผกออกไป โดยใช้เวลาลดลงปมาแล้ว หากยังได้ผลน้อยเต็มที่

ต่อไป ข้าพเจ้าเห็นว่าเราควรมีการประยุกต์พิธีให้มากขึ้น ให้เข้าถึงแก่นธรรมให้ได้มากขึ้นด้วย โดยทิ้งเปลือกกะพี้ และพิธีรีตองต่าง ๆ ทางไสยศาสตร์ยิ่ง ๆ ขึ้นด้วย

ที่แปลและปรับปรุงมานี้ อาศัยสมุดคู่มือ และบทสวดของอาศรมต้นบิวในประเทศฝรั่งเศสของท่านนัท ฮันท์ เป็นหลัก แม้ท่านจะอยู่ทางฝ่ายมหายาน แต่พวกเราทางเถรวาทก็น่าจะรับฟัง อะไรที่ยังรับไม่ได้ จะตัดออก หรือข้ามไป แม้จนเรียบเรียงขึ้นใหม่ ให้เหมาะกับของเราอย่างไทย ๆ ก็ได้ โดยเราต้องไม่ลืมว่าพิธีกรรมของเรา จนถึงสมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส มีบทสวดที่มีอิทธิพลมาจากมหายานเกี่ยวข้องอยู่ด้วยแทบทั้งสิ้น มากน้อยตามส่วน

ที่นำเสนอมานี้ ใครให้ทยอยลงพิมพ์ใน **เสขิยธรรม** เพื่อพระและฆราวาสในกลุ่มนี้จะนำไปทดลองใช้ แล้วปรับปรุงให้เหมาะสมกันต่อไป

อนึ่ง ใครให้ทดลองใช้ที่อาศรมวงศ์สนิทด้วย ซึ่งฆราวาสน่าจะประกอบพิธีกรรมได้โดยไม่ต้องมีปฎิภาหด้วยเข้าไปเป็นแต่ศฤง์ษณ์ชนนั้น ๆ ควรประพฤติตนให้สมควรแก่การเป็นอุบาสก อุบาสิกา จึงจะชอบ

อย่างงานมงคลสมรสนั้น ที่ทำกันอยู่ในเวลานี้เป็น

พรหมณ์มากกว่าพุทธ เป็นวังมากกว่าบ้าน ดังสังข์เป็นพยาน และมงคลแฝดนั้น พระธรรมนิเทศทวยหาญ (อยู่อุดมศิลป์) บรรารภว่าเหมือนที่เขาสวมนักโทษ แม้จะตั้งพระพุทธรูปก็ออกจะเก๋ ๆ เพราะธรรมเนียมของเรา ถ้าไม่มีพิธีสงฆ์ ไม่ตั้งพระพุทธรูป และเท่าที่ปรากฏมักให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวไหว้เท่านั้น คนอื่นที่มารดน้ำ ก็เดินผ่าน ๆ ไป อย่างดีก็ยกมือไหว้อย่างเสียไม่ได้ โดยการรดน้ำก็ปราศจากความหมายเสียแล้ว

ยังงานศพ ก็ไร้ความหมายในทางธรรมเอาเลย ยิ่งพิธีปวารณาด้วยแล้ว น่าที่พระราชาจะปรับเอามาใช้ให้ได้ผล ทั้งนี้รวมถึงกิจวัตรประจำวัน ประจำบัญชี ฯลฯ

แม้เล่มนี้ จะไม่ได้รวมพิธีกรรมทั้งหมด แต่ผู้ที่มีสติปัญญาก็น่าจะประยุกต์ใช้ได้ สำหรับงานวันเกิด สำหรับช่วยคนเจ็บ คนใกล้ตาย คนในคุก ฯลฯ

หวังใจว่า ที่เสนอมานี้ คงมีผู้รับไปคำริและประพจน์ปฏิบัติ เพื่อความเป็นพุทธมามกะอย่างสมภาคภูมิต่อไปเรื่อย ๆ ขอขอบพระคุณท่านนัท อันท์ ผู้กรุณาอนุญาตให้แปลข้อเขียนและความคิด คำสอนของท่านได้ตลอดมา ทั้งนี้โดยไม่นับบุญคุณอย่างอื่น ๆ ของท่าน ซึ่งมีอย่างมากมายรวมถึงการรับ องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม ไว้ในอุปถัมภ์ด้วย

ขอขอบคุณอาร์โนลด์ คอตเลอร์ เจ้าสำนักพิมพ์ Parallax Press ซึ่งให้หนังสือนี้มา ทั้งยังให้เล่มอื่น ๆ รวมทั้งจัดพิมพ์หนังสือเล่มใหม่ของข้าพเจ้า ในชื่อว่า Seeds of Peace : A Buddhist Vision for Renewing Society

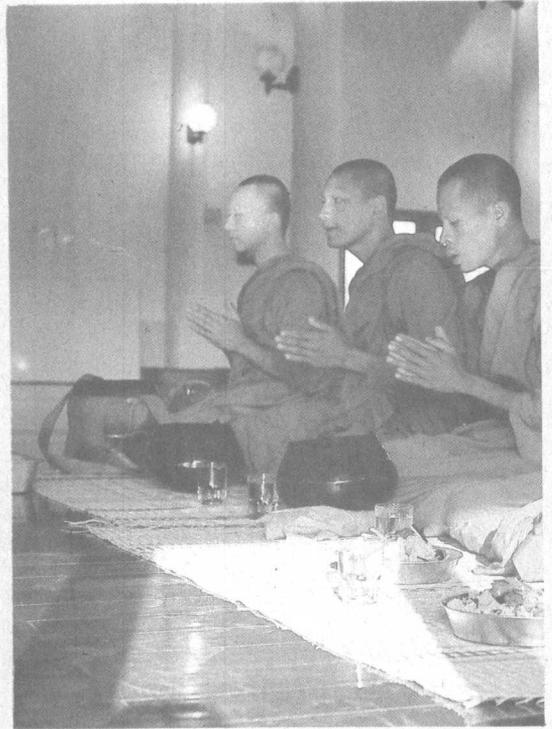
ขอขอบคุณพระไพศาล วิสาโล และขอขอบใจนายวิศิษฐ์ วัชรวิญญู นายสันติสุข โสภณสิริ นายนิพนธ์ แจ่มดวง นายอัครัง บัณฑิต นายเฉลิมชัย ทองสุข และโดยเฉพาะก็ นางสาวดารารภรณ์ สุคนธ์สิงห์ ที่ช่วยจัดแจงตีพิมพ์ ยิ่งคนอื่น ๆ ที่ช่วยในการจัดพิมพ์ กับขอตั้งความหวังไว้ว่า พระคุณเจ้าในกลุ่มเสขิยธรรมและนอกจากกลุ่มนั้นบางรูปจะให้การสนับสนุนหนังสือนี้ ยังมีทางนำเด็กและเยาวชนเข้าหาพุทธพิธีอย่างสง่า อย่างน่าประทับใจได้เพียงไร จักเป็นคุณแก่เขาและพระศาสนาเพียงนั้น

ส. ศิวรักษ์

๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๔

Buddhist Studies Program
University of Hawaii at Manou
Honolulu, HI 96822 U.S.A.

พิธีกรรมสำหรับกิจวัตรประจำวัน

ทำวัตรเช้า

ก่อนเริ่มพิธี จุดเทียนสองเล่ม และถ้ามีดอกไม้ไว้หน้าพระพุทธรูปด้วยก็ดี

๑) นั่งสมาธิภาวนา

อาจารย์ควรแนะนำหัวข้อธรรมสั้น ๆ ก่อน ให้รู้จักหายใจเข้าออก นั่งเพียง ๑๒ นาทีก็พอ

จบแล้วจึงจุดธูป ๓ ดอก พร้อมบทสวด

๒) ถวายธูป

- ข้าฯ ขอจุดธูปบูชาคุณพระพุทธเจ้า ผู้ทรงไว้ซึ่งพระมหาปัญญาและพระมหากรุณาตราบเทือนันตกาลฯ

- ขอให้เราได้ดำรงสติมั่น ด้วยความไม่ประมาท เจริญตามรอยพระพุทธบาทฯ

- ขอให้เราและสรรพสัตว์ตั้งตื่นขึ้นจากความหลง เพื่อเข้าถึงพุทธภาวะฯ (ตีระฆัง)

๓) กราบ

ครั้งที่หนึ่ง พร้อมบทสวด

- ข้าฯ ขอคารวะสักการ พระศากยมนีสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยเศียรเกล้า อย่างสำนึกในพระคุณ ที่ทรงสั่งสอน

สัตว์ให้พันทุกซึก (ตีระฆัง)

ครั้งที่สอง พร้อมบทสวด

- ข้าฯ ขอคารวะสักการ พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ ด้วยเศียรเกล้า อย่างสำนึกในพระคุณที่ทรงช่วยตัดอวิชชา ให้จิตใจและความคิดของเราได้ตื่นขึ้นฯ (ตีระฆัง)

ครั้งที่สาม พร้อมบทสวด

- ข้าฯ ขอคารวะสักการพระสมันตรภัทรโพธิสัตว์ ด้วยเศียรเกล้า อย่างสำนึกในพระคุณ ที่ทรงช่วยให้สรรพสัตว์ได้ประกอบกิจกรรมอย่างมีสติและอย่างมีสุขฯ (ตีระฆัง)

ครั้งที่สี่ พร้อมบทสวด

- ข้าฯ ขอคารวะสักการ พระอวโลกิตศวรรโพธิสัตว์ ผู้เปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยเศียรเกล้า อย่างสำนึกในพระคุณ ที่ทรงช่วยสรรพสัตว์ผู้ทุกข์ยากอย่างหาประมาณมิได้ฯ (ตีระฆัง)

ครั้งที่ห้า พร้อมบทสวด

- ข้าฯ ขอถวายคารวะสักการ พระศรีอารยเมตไตรย์ องค์อนาคตพุทธ ด้วยเศียรเกล้า อย่างสำนึกในพระคุณที่ทรงเป็นดั่งเมล็ดพันธุ์อันก่อให้เกิดความตื่นและความรักในบรรดาเด็ก ๆ ของเรา ให้เจริญงอกงาม อย่างบรรสานสอดคล้องไปจนตลอดทั่วทั้งสรรพสัตว์ฯ (ตีระฆัง)

- ข้าฯ ขอถวายคารวะสักการ พระสังฆเจ้า และพระอาจารย์เจ้า องค์อื่น ๆ ด้วยสำนึกในพระคุณ ที่ท่านสั่งสอน พระพุทธธรรมสืบ ๆ กันต่อมา อย่างปราศจากภยากติ และเปี่ยมไปด้วยการุณยธรรม ทั้งวิถีชีวิตทางพรหมจรรย์อันประเสริฐของท่าน ก็เป็นแบบอย่างให้พวกเราเกิดความศรัทธาปสาทะ ที่จะดำเนินรอยตามฯ (ตีระฆัง)

๔) ก่อนเชิญพระคัมภีร์ออกอ่าน ให้ใช้บทสวดนี้

- พระธรรมนั้นล้ำลึกและวิจิตรพิสดารนัก บัดนี้เราจักมีโอกาสได้แลเห็นพระธรรมเพื่อนำมาศึกษาและปฏิบัติ

ข้าฯ ขอตั้งปณิธานที่จะเข้าไปถึงสาระที่แท้ของพระธรรมฯ

๕) อ่านบทสวดสรรเสริญพระรัตนตรัย

- พระอวโลกิตศวรร โพธิสัตว์ ขณะแนบสนิทอยู่อย่างลึกซึ้งกับความรอบรู้อันประเสริฐสุด คือทรงพระปัญญาบารมีอันยิ่ง ได้ทรงแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ชั้นดีทั้งห้าอันคือความเป็นศูนัย เมื่อเข้าถึงขั้นนี้แล้ว ย่อมข้ามพ้นสภาวะทุกข์ทั้งปวงฯ (ตีระฆัง)

- สารีบุตร ฟังสดับตั้งนี้ว่า

ธรรมทั้งหลายย่อมไม่ก่อให้เกิดขึ้น และย่อมไม่ถูกทำลายลง ย่อมไม่เสโครกและไม่บริสุทธิ ย่อมไม่เพิ่มและ

ไม่ลดฯ ด้วยเหตุฉะนั้น ภายใตความเป็นศูนัย ย่อมไม่มีรูป (ร่าง) ไม่มีเวทนา (ความรู้สึก) ไม่มีสัญญา (ความจำได้หมายรู้) ไม่มีสังขาร (การรวมตัวกันของความคิด) ไม่มีวิญญาณ (ตัวกำหนดรู้) ไม่มีตา ไม่มีหู ไม่มีจมูก ไม่มีลิ้น ไม่มีกาย ไม่มีใจ ไม่มีรูป ไม่มีเสียง ไม่มีกลิ่น ไม่มีรส ไม่มีสัมผัส และไม่มีธรรมารมณ (คือการรับรู้ได้ด้วยใจ) ไม่มีอายตนะภายในภายนอกต่าง ๆ (การรับรู้จากตาจนถึงกำหนดรู้ทางใจ) ไม่มีการเกิดขึ้นอย่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน และไม่มีการดับไปโดยวิธีการดังกล่าว ไม่มีทุกข์ ไม่มีเหตุแห่งทุกข์ ไม่มีการดับทุกข์ และไม่มีการรู้ และไม่มี การตรัสรู้ฯ (ตีระฆัง)

- เหตุเพราะปราศจากการเข้าถึงการตรัสรู้ บรรดาพระโพธิสัตว์ ซึ่งแนบแน่นอยู่ในปัญญาบารมีอันยิ่ง ย่อมไม่พบอุปสรรคที่ขัดขวางจิต เมื่อปราศจากอุปสรรค ย่อมเอาชนะภยากติได้ ย่อมปลดตนให้พ้นจากมายากล เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระนฤพานอันอุดมฯ

- เพราะเข้าถึงปัญญาบารมีอันยิ่งเช่นนี้ พระพุทธเจ้าในอดีต ในปัจจุบัน และในอนาคต ย่อมเข้าถึงพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณฯ (ตีระฆัง)

- ด้วยเหตุฉะนั้น จึงควรรู้ถึงปัญญาบารมีอันยิ่ง ซึ่งเป็นอนุตรมนตร์ ไม่มีมนตร์อื่นใดจะเทียบเท่าได้ เป็นมนตร์อันทำลายความทุกข์ เป็นลัจจะอันไม่อาจทำให้แปดเปื้อนได้ มนตร์แห่งปัญญาบารมี จึงควรแก่การประกาศ ฟังประกาศ มนตร์นั้นว่า

คเต คเต ปรคเต

ปรส คเต

โพธิ สวาทะ ฯ

(ตีระฆัง ๓ ครั้ง)

๖) บทประณามคุณพระรัตนตรัย

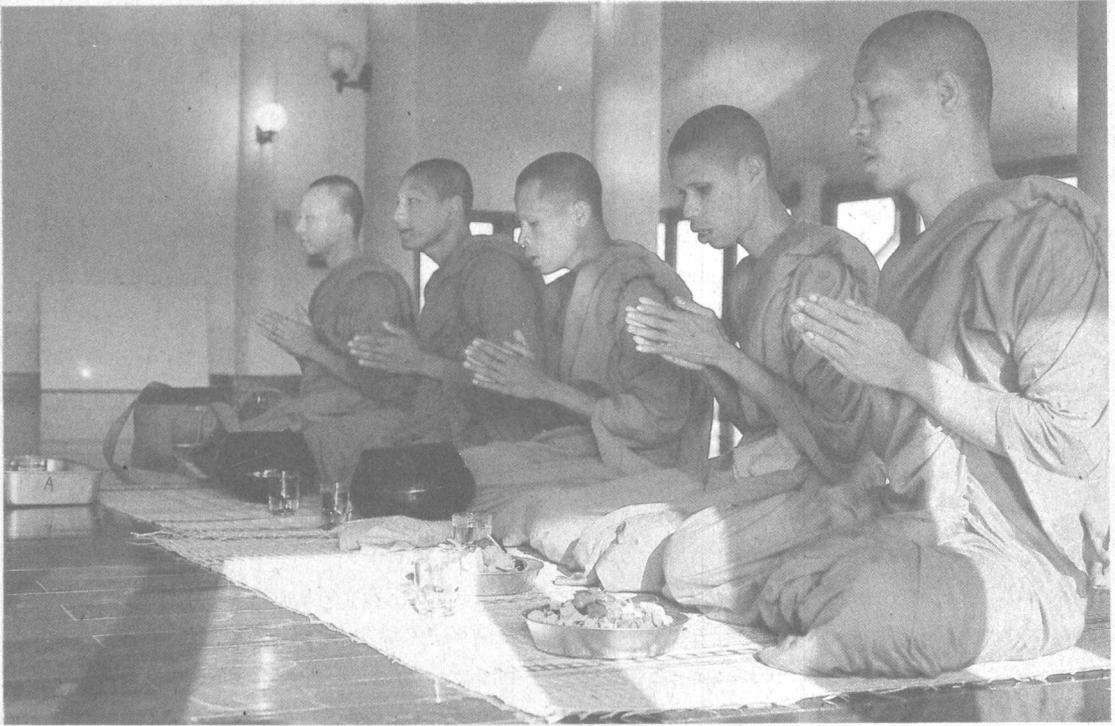
- พระผู้ซึ่งประทับ ณ โคนโพธิพฤกษ์ อย่างสงบอย่างดงาม พร้อมด้วยแยมพระสรวล ทรงเป็นต้นตอที่มาแห่งความรู้และความรัก

ข้าฯ ขอถือเอาพระพุทธรูปองค์เป็นที่พึ่งอย่างสูงสุดฯ (ตีระฆัง)

- มรรคาแห่งการดำรงชีวิตอย่างมีสติ ที่ช่วยนำสัตว์ให้พ้นทุกข์ ให้ประสบสุข และให้ได้ตรัสรู้ นับเป็นหนทางแห่งความสงบโดยแท้

ข้าฯ ขอถือเอาพระธรรมเป็นที่พึ่งอย่างสูงสุดฯ (ตีระฆัง)

- คณะบุคคลผู้ประพฤติธรรม ด้วยความรักอย่างปราศจากความเห็นแก่ตัว อุดหนุนจนเจือกันและกัน ให้เกิด

- ความบรรสานสอดคล้องกัน อย่างมีสติและอย่างหลุดพ้น
- ข้าฯ ขอถือเอาพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอย่างสูงสุด (ตฺระซัง)
- ข้าฯ รับรู้แล้วว่าแก้วทั้งสามอันประเสริฐอยู่ในดวงใจของข้าฯ แล้ว
  - ข้าฯ ขอตั้งปณิธานที่จะเข้าถึงพระไตรรัตน์นั้น
  - ข้าฯ ขอตั้งใจมั่นที่จะกำหนดลมหายใจเข้าออกอย่างมีสติและอย่างอึดอึดแน่นไส เพื่อเข้าใจในสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง
  - ข้าฯ ขอตั้งปณิธานที่จะเข้าใจสรรพสัตว์และความทุกข์ของสรรพสัตว์ เพื่อก่อให้เกิดความเมตตา ความกรุณา เพื่อปฏิบัติให้เกิดมุกตา และอุเบกขาด้วย (ตฺระซัง)
  - ข้าฯ ขอตั้งปณิธานที่จะให้ใครคนหนึ่งมีความสุขตอนเช้าวันนี้ และจักช่วยอีกคนให้พ้นจากความโศกเศร้าตอนบ่ายวันนี้
  - ข้าฯ ขอตั้งปณิธานที่จะดำรงชีพอยู่อย่างเรียบง่ายอย่างไม่ฟุ้งเฟ้อ หรือบ้าคลั่ง พอใจกับของกินของใช้ง่าย ๆ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยจะรักษาร่างกายให้มีสุขภาพดี
  - ข้าฯ ขอตั้งปณิธานที่จะปล่อยวางความวิตกกังวลอันร้อนรนต่าง ๆ เพื่อข้าฯ จะได้เบาบางและเป็นอิสระ (ตฺระซัง)
  - ข้าฯ รู้ดีว่าข้าฯ เป็นหนี้บุญคุณบิดา มารดา และ

- บรรพชน ตลอดจนครูอาจารย์ มิตรสหาย และสรรพสัตว์
- ข้าฯ ขอตั้งปณิธานที่จะปฏิบัติตนอย่างเต็มที่ ให้มีค่าสมกับที่เป็นการสนองคุณท่านนั้น ๆ เพื่อความรู้และความรักจักได้งอกงามขึ้นในตัวข้าฯ และข้าฯ จะได้ช่วยสรรพสัตว์ให้รอดพ้นจากความทุกข์
  - ขอพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ได้อภิบาลและเกื้อหนุนให้สมมโนรถปรารถนาด้วยเทอญ (ตฺระซัง ๓ ครั้ง)
- ๗) บทประกาศคุณพระโพธิสัตว์
- เราขอประกาศพระนาม พระอวโลกิตศวรฯ เราใคร่ขอเรียนวิธีที่พระองค์ทรงสดับเพื่อช่วยดับทุกข์ให้ในโลก พระองค์ทรงมีอุปายในการฟัง เพื่อให้เกิดความรู้ เราขอประกาศพระนามของพระองค์ เพื่อฝึกวิธีฟังอย่างตั้งใจเต็มที่ และอย่างเปิดใจเต็มที่ด้วย เราจะนั่งลงฟังอย่างปราศจากอคติ เราจะไม่นั่งฟังอย่างไม่ลงมติดัดสินหรือโต้ตอบ เราจะไม่นั่งฟังเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เราจะไม่นั่งฟังอย่างตั้งใจมั่น เพื่อจะได้รู้จักได้ยินว่าอีกคนพูดว่าอะไร แม้ที่เขาไม่ได้พูด ก็อาจช่วยให้เราเข้าใจได้ เรารู้ว่าเพียงการฟังอย่างลึกซึ้งก็ช่วยลดความทุกข์และความปวดร้าวในอีกคนได้มากแล้วด้วยข้าฯ (ตฺระซัง)
  - เราใคร่ขอรับรู้วิธีที่พระองค์ ทรงแน่วแน่และทอด

พระเนตรเข้าไปอย่างลึกซึ้ง ถึงหัวใจของมนุษย์ทั้งหลายและของสรรพสิ่งฯ เราจักษมองอย่างเต็มที่และอย่างเปิดหัวใจกว้างฯ เราจักษมองอย่างไม่ตัดสินและอย่างไม่ได้ตอบ เราจักษมองอย่างลึกซึ้ง เพื่อเราจะได้เห็นและเข้าใจถึงรากเง้าของความทุกข์ของความไม่เที่ยง และของความไม่มีตัวตน อันเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งฯ เราจักษปฏิบัติตามวิธีที่พระองค์ทรงใช้พระชวรค์แห่งปัญญาตัดความทุกข์ให้ขาดจนเรเองและสรรพสัตว์ได้เข้าถึงความหลุดพ้นฯ (ติระซัง)

- เราขอประกาศพระนาม พระสมันตรภักทรฯ เราขอตั้งปณิธานที่จะปฏิบัติดังที่ทรงปฏิบัติกร ด้วยพระเนตรและพระหฤทัยอันเปี่ยมไปด้วยการุณยธรรมฯ เราขอตั้งปณิธานที่จะช่วยให้ใครสักคนหนึ่งได้มีความสุขในเช้าวันนี้ และช่วยใครสักคนให้พ้นจากทุกขเวทนาในบ่ายวันนี้ฯ เรารู้ว่าความสุขของคนอื่นคือความสุขของเรา เราขอตั้งปณิธานที่จะปฏิบัติตนให้มีความสุขโดยวิธีการรับใช้ผู้อื่นฯ เราว่าทุกคำพูด ทุกอาการกิริยาที่มอง ทุกกิจกรรม และทุกขณะที่ยิ้ม ช่วยให้อื่นมีความสุขได้ฯ เราว่าถ้าเราปฏิบัติตนอย่างเต็มที่ เราเองย่อมกลายเป็นบ่อเกิดแห่งความสงบและความสุขได้อย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น เพื่อให้คนที่เรารักและคนที่รักเราได้รับความสงบและความสุขไปด้วย (ติระซัง ๓ ครั้ง)

๔) บทรับไตรสรณาคม

- ข้าฯ ขอถือเอาพระพุทเจ้าเป็นที่พึ่งอันสูงสุด เพราะทรงนำทางให้ข้าฯ ในชีวิตนี้ นโม พุทธายะ ฯ
- ข้าฯ ขอถือเอาพระธรรมเจ้า เป็นที่พึ่งอันสูงสุด

เพราะพระธรรมคือความรู้และความรัก นโม ธรรมายะ ฯ
- ข้าฯ ขอถือเอาพระสังฆเจ้าเป็นที่พึ่งสูงสุด เพราะหมู่สงฆ์ดำรงชีพอยู่อย่างบรรล่านสอดคล้องและอย่างรู้ตัวทั่วพร้อม นโม สังฆายะ ฯ

- ๑ พุทฺธํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๒ พุติยมปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๓ ตติยมปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๑ ธมฺมํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๒ พุติยมปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๓ ตติยมปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๑ สงฺฆํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๒ พุติยมปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺจนามิ
- ๓ ตติยมปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺจนามิ

๕) บทสวดสรุป

สวดบทจากพระสูตร หมายความว่าปฏิบัติตนอย่างมีสติ ก่อให้เกิดอานสงส์อย่างหาขอบเขตอันจำกัดมิได้ เราขออธิษฐานที่จะแบ่งผลบุญอันนี้แก่สรรพสัตว์ เราขออธิษฐานที่จะอุทิศส่วนกุศลนี้แก่บิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติมิตร และสรรพสัตว์ ผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเกื้อกูลให้เราได้ดำเนินตามครรลองของพระอริยมรรคได้ฯ

(อ่านต่อฉบับหน้า)

เหตุผลที่เด็กต้องตาย

พระราชอาพระองค์หนึ่งทรงสุบินว่า มีอมมนุษย์รูปร่างประหลาดตนหนึ่ง มาตะโกนใส่พระกรรณฟังไม่ได้ศัพท์เกรงว่าจะเป็นกลางพินาศแห่งราชสมบัติหรือรัชทายาทและกระทั้งต่อพระองค์เอง จึงได้ตรัสถามพวกพราหมณ์ปุโรหิต พราหมณ์เหล่านั้นมิดแปดด้าน ครั้นจะตอบว่าไม่ทราบก็เกรงจะเป็นการขัดลาภของพวกตน จึงกราบทูลว่า

“จะเป็นอันตรายต่อราชสมบัติจริง ๆ ต้องแก้ด้วยการบูชาญิวชีวิตสัตว์อย่างละ ๑๐๐ คือ ช้าง ม้า วัว ควายน พะ แกะ สุกรและไก่ พะยะคะ”

พอกราบทูลมาถึงตรงนี้ก็เกรงจะมีผู้รู้มาตีเตียนว่าพวกพราหมณ์ปุโรหิตเหล่านี้เห็นแต่จะกิน ให้บูชาญิวเฉพาะสิ่งที่พวกตนเองจะกินได้เท่านั้น จึงกราบทูลต่อไปว่า

“เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงอีกอย่างละ ๑๐๐ ด้วย พะยะคะ”

แขวงแขว

ดงขมิบ

● **“เสขยธรรม”** ฉบับที่ ๑๑ “พฤษภาคม-มิถุนายน” ขอต้อนรับสภฯ และรัฐบาลที่จะสถาปนาใหม่ เสียใจที่ไม่ทราบว่าเป็นฝ่ายไหน เพราะเขียนล่วงหน้าหนึ่งเดือน

● **พระไม่เกี่ยวกับการเมือง** แต่เกี่ยวกับความถูกต้อง ใครเป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้ แต่ใครคนนั้นจะต้องมีคุณสมบัติประการแรกคือ ได้ผ่านการคัดเลือกจากประชาชนว่า ให้เป็น ส.ส. มาแล้ว เพราะมันเป็นกฎขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตย

● **โปรดทราบ** พ.ร.บ. ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติไว้ว่า **“ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาต ต่อสมเด็จพระสังฆราช”** ต้องโทษจำคุก ๑ ปี ปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนการใส่ความ คณะสงฆ์ หรือทำให้สงฆ์แตกแยก ราคาก็เท่ากัน **ใครที่ยันออกใบปลิวบ่อย ๆ ควรจะสังวรไว้บ้าง เดียวหาว่า “ศีลพรต” ไม่เดือน** ขึ้นเกยจทอดผ้าป่าหาเงินประกันตัว

● **ท่านประธานกลุ่ม “เสขยธรรม” พระครูพิพิธประชานาถ**นั้น ไม่ใช่ธรรมดาเสียแล้ว เมื่อสภามหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีมติให้ถวายปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาสังคมศาสตร์ **ชาวว่าสีจิวก็เปลี่ยนด้วย** ใครพบเห็นก็อย่าแปลกใจเลยที่ไม่เปลี่ยนก็เห็นจะเป็นจิตใจที่แน่วแน่ในการช่วยเหลือชาวบ้านผู้ยากไร้ ให้พอลืมตาอ้าปากได้ **“มูลนิธิพิพิธประชานาถ”** ที่เปิดเมื่อ ๑๕ มีนาคม เป็นเครื่องย้ำเจตนา

● เป็นโครงการแปลก ใหม่ และมาแรง คือ **โครงการอบรม “ธรรมและอนามัยแก่สตรีผู้มีศรัทธา”** ของพระมหาเสรี จันทวโส วัดใหม่ศรีมากทอง สุรินทร์ สันโครงการ

แล้ว ประเมินผลให้เพื่อน ๆ ทราบด้วยนะครับ

● ส่วนโครงการ **“ปลูกป่า และอนุรักษ์สัตว์ป่า”** ของ **หลวงพ่อดิเรก ยโสธโร** ที่สุรินทร์ น่าสนใจเหมือนกัน แต่งบประมาณ ๔ หมื่นบาท ถ้าเสนอเรื่องไปที่ **พรรคสามัคคีธรรม** น่าจะสำเร็จ ก็เชื่อมั่นพ้อง ๆ กับ **“เสขยธรรม”** นะครับ

● **ร้อนแรง แดงพองพอกกับแสงอาทิตย์ สามเณร ผจญศรีมาวงศ์** (ชื่อ-นามสกุลเด็ดขาดจริง ๆ) จากวัดเขาพุทธรโคดม ชลบุรี ไปทำความดี มันส์ แปลก ใหม่ ให้กับเด็ก ๆ ที่ **ชุมชนเกื้อกูล-นครนายก** ได้อินเด็ก ๆ ร้องพร้อมกันว่า **“เอาอีก ๆ ๆ ๆ”** อัยากรู้ว่าพ่อเฒ่าทำอะไรทำไหน (หมายความว่าทำอย่างไร) เจอหน้าถามเอาเองเถิด

● **อาจารย์สุรพล จรรยากุล** จากวิทยาลัยครูจอมบุรีราชบุรี **“พี่หมูของน้อง ๆ ที่ ศ.พ.พ.”** พูดได้ เสียงดัง ฟังชัด แจ่มแจ้งและเปล็ดเปล็นดี **เมื่อเปรียบเทียบการทำโครงการกับการทำอาหาร** พระผู้เข้าร่วมสัมมนาโครงการ **“พระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”** ที่อาศรมวงศ์สนิท นครนายก ๒๔-๓๐ มีนาคม ว่ามาอย่างนั้นจริง ๆ **“ศีลพรต”** มาถึงบางอ้อก็เมื่อน้อง ๆ บอกว่า **“พี่หมู โท. คุยกับแฟนบ่อย”** เหตุนี้เองจึงพูดเรื่องการทำอาหารได้คล่อง **มันส์-ศัพท์จะเสียก็นับว่าคุ้ม**

● **พบ “พระครูสิริชัยนาถ”** ที่วัดกรวด สุราษฎร์ธานี เมื่อต้นเดือนมีนาคม ในงานสัมมนาที่ **มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย** จัดขึ้น พอมาปลายเดือนมีนาคม หนังสือพิมพ์ต่างประเทศออกข่าว (หนังสือพิมพ์ไทยไม่ออก) ว่า ท่านได้ทำ **พิธีสะเดาะเคราะห์ เพื่อป้องกันโครงการอพยพย้ายถิ่น** ณ บ้านนาจิว อ. สังคม จ. หนองคาย เห็นแผนป้ายในรูปถ่ายว่า **“หยุด ค.จ.ก.”** แปลความว่าอย่างไร ต้องรอดูใจรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

● **“ทำตามใบสั่งกับทำตามใจสั่ง”** โทนจะแนวกว้างกัน **พระอาจารย์ประจักษ์ คุตตจิตโต** สำนักสงฆ์ห้วยน้ำผุด-ปะคำ บุรีรัมย์ แจ้งไปว่า ยังมีการชักลากไม้ ออกจากป่าดงใหญ่อยู่ทุกวัน แถมยังชุกชุมคามากท่านไม่ได้หยุดหย่อน **ใครที่บอกว่ารักษาไว้เป็นต้นน้ำลำธาร ระวังโกหกนั้น**

ตายตกรก ๆ ๆ ๆ

● พังหลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ พุดเตือนแล้ว ได้แต่สะเทือนใจ “พวกเราต้องรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนกันอย่างจริงจัง เน้นการปฏิบัติ ช่วยเหลือกัน ผมมีบทเรียนจากโครงการ ค.จ.ก.”

● ไม่ให้ยุ่งก็ไม่ยุ่ง **เขื่อนปากมูล** ก็สร้างกันไป จะปรากฏผลอย่างไร เข็ญรับกรรมเอาเอง ใครใช้ให้เกิดมาเป็นลูกแม่มูล ว่าแล้ว (คิดพรตว่าเอง) **พระครูมงคลย จากอำนาจเจริญ** ร่วมขบวนเผยแผ่พุทธศาสนาในต่างประเทศของ**พระอาจารย์ไชยยศ ชยโยโส** แห่งศูนย์พุทธธรรมหนองฮ้อ-เชียงใหม่ **ทองแดงมั่งกรน้อย (ฮ่องกง)** เป็นเวลา 2 เดือน หมดโครงการเมษายนนี้ คงมีเรื่องดี ๆ มาเทศน์ให้ญาติโยมฟังบ้างเป็นแน่

● มหาตไทยระบุงแล้งหนัก ๕๓ **จังหวัดขาดแคลนน้ำดื่ม** หนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวต้นมีนาคมนี้ เหนือ-กลาง-ใต้ ประสบปัญหา **เว้นภาคอีสาน** เพราะมีโครงการต่าง ๆ ช่วยเหลืออยู่แล้ว ชาวเวียงจันทน์นี่ คนโชคดี จึงเป็นผู้อยู่ภาคอีสานกันบ้างละคราวนี้ แต่อย่าเข้าใจว่าคนโชคร้ายในภาคอื่น ๆ จะไม่ใช่คนที่มาจากภาคอีสาน (ก็พวกเขาเป็นลาวอพยพไปอยู่ทุกภาคแล้ว)

● เชื้อเลย ที่มีคนบางคนพูดว่า **ประเทศไทยจะพัฒนาทันตาเห็นถ้าเอาข้าราชการออกเสียครึ่งหนึ่ง** ก็ดูกรณีแม่น้ำเนาซี แม่น้ำชีเนาปลาตายเป็นเบือ ลำนน้ำพองเนา จากขอนแก่น ถึงยโสธรแล้ว ส่วนแม่น้ำป่าสัก-ลพบุรีก็เนาเห็น ๆ กันอยู่ โทษที่คนออกข่าวว่าเจ้าของโรงงานยอมรับว่ามีส่วน แต่ข้าราชการผู้มีส่วนรับผิดชอบต่างแถลงข่าวไม่เป็นขึ้นเป็นอัน เหมือนจะมองตากันว่า ใครจะลงมือแก้ก่อน

● **พระมหาเจิม สุวโจ** สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬายฯ ออกเดินสายให้ความรู้แก่เพื่อน ๆ ในแวดวงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปลายพฤษภาคมนี้ ขึ้นเหนือจัดสัมมนา ที่วัด

อรัญญาวาส-น่าน

● **พระปลัดสงวน จารุณฺโณ** เจ้าอาวาสวัดอรัญญาวาส-น่าน ความสามารถเกินตัว แม้ความรู้พื้นฐานเพียงแค่ ป.๔ แต่เป็นนักประสานงานชั้นยอด ที่สามารถรวมองค์กรเอกชนในจังหวัดน่าน รวมเป็น **“กลุ่มฮักเมืองน่าน”** ได้สำเร็จ พุดคล่อง แต่นั่นมนวล รูปหล่ออีกต่างหาก **อาจารย์ปรีดา เรื่องวิชาการ** ว่าฝากมานะ

● **เพื่อนพ้องอีกคนหายหน้าหายตาไปนาน** ถ้าไม่พบจดหมายส่งเงินสนับสนุนงานเสขิยธรรม ๑,๐๐๐ บาท ไปให้ ก็คงจะลืมไปแล้ว นะครับ **ท่านพระครูรัตนภาส** อุดรธานี

● และขอแสดงความยินดีกับ**พระครูเกษมธรรมรังษี พระดีศรีสุราษฎร์** ที่ได้รับแต่งตั้งเป็น**พระอุปชฌาย์** เรียบร้อยแล้ว หวังว่าคงจะเป็นส่วนส่งเสริมงานอนุรักษ์ให้ก้าวหน้ากว่าเดิม

● ปิดท้ายแขวงแขวด้วย**ข่าวผู้หญิง ๒ เรื่อง** เรื่องแรกทางอ. **ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ จัดพิธีบวช “พุทธ-สาวิกา”** ที่วัดทรงธรรมกัลยาณิ นัยว่าประสพผลสำเร็จงดงามมาก เมื่อวันหยุด ๔-๖ เมษายน ที่ผ่านมา และ**ข่าวการประชุมใหญ่ประจำปีของสถาบันแม่ชีไทย 7-9 เมษายน ณ วัดบวรนิเวศฯ** วุ่นกันพอสมควร เพราะมีการปรับปรุงวิธีดำเนินการประชุม โดยบรรจุเทคนิคการแบ่ง**กลุ่มย่อย**เข้าไปด้วย ถึงเวลานัดเข้าจริง เกิดโกลาหล ทุกคนต่างมองหน้ากันแล้วถามว่า **“เราจะแบ่งกลุ่มย่อยคุยเรื่องอะไรกันดี”** เพราะผู้ดำเนินการไม่ได้กำหนดหัวข้อที่จะประชุมกลุ่มย่อยไว้ก่อนเลย การแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไรติดตามเอาเอง **สวัสดี**

ศีลพรต

ขอเชิญรับหนังสือ
บันทึกการสนทนากับ

พระอาจารย์พงษ์ศักดิ์ เตชธมฺโม

เรื่อง

ชาวเขากับปัญหาการทำลายป่าต้นน้ำภาคเหนือ

ภาคผนวก : บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ จากกรณีพระประจักษ์

จัดพิมพ์โดย กลุ่มพิทักษ์ชีวิตมาตุภูมิ

กติกิา ส่งจดหมายพร้อมสออดสแตมปีเป็นค่าส่ง ๕ บาท มายัง

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ที่อยู่ดูปกหน้าด้านใน)

*** จำนวนจำกัด ***

ใบขอรับการเป็นสมาชิกจดหมายข่าว
เสขิยธรรม

ชื่อ _____ นามสกุล _____
ที่อยู่ (วัด/บ้าน) เลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ซอย _____
ถนน _____ ตำบล _____ อำเภอ _____
จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____

ขอรับเป็นสมาชิก ๑ ปี (๖ ฉบับ) ๑๐๐ บาท เริ่มต้นฉบับที่ _____ ถึงฉบับที่ _____
 ๒ ปี (๑๒ ฉบับ) ๒๐๐ บาท เริ่มต้นฉบับที่ _____ ถึงฉบับที่ _____
 ตามกำลังศรัทธา _____ บาท/ปี

ส่งจ่ายโดย ธนาณัติ ตัวแลกเงิน เช็ค เงินสด
ในนาม นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศ.พ.พ.)
๑๒๔ ซ.วัดทองนพคุณ ถ.สมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐
ธนาณัติ ส่งจ่าย ปณ.คลองสาน

ใบขอรับการเป็นสมาชิกอุปถัมภ์

โดย ถวายพระสงฆ์ที่ผู้จัดทำเห็นควรจะได้รับจดหมายข่าวเสขิยธรรมอ่านเป็นประจำ
 มอบให้อื่น ๆ ตามชื่อที่อยู่ข้างล่างนี้

ชื่อ _____ นามสกุล _____
ที่อยู่ (วัด) บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ซอย _____ ถนน _____
จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____

ขอรับเป็นสมาชิก ๑ ปี (๖ ฉบับ) ๑๐๐ บาท เริ่มต้นฉบับที่ _____ ถึงฉบับที่ _____
 ๒ ปี (๑๒ ฉบับ) ๒๐๐ บาท เริ่มต้นฉบับที่ _____ ถึงฉบับที่ _____
 ตามกำลังศรัทธา _____ บาท/ปี

ส่งจ่ายโดย ธนาณัติ ตัวแลกเงิน เช็ค เงินสด
ในนาม นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศ.พ.พ.)
๑๒๔ ซ.วัดทองนพคุณ ถ.สมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐
ธนาณัติ ส่งจ่าย ปณ. คลองสาน

“การอนุรักษ์ป่าไม้กับสัตว์ป่าเป็นการอนุรักษ์ชาติไว้ ดังนั้นเราในฐานะพระสงฆ์ จึงควรดำเนินรอยตามองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า”

พรรณพืชแห่งประเทศไทย จึงได้จัดงานสัมมนาพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ป่า กรณีภาคใต้ขึ้น ในระหว่างวันที่ ๗-๙ มีนาคม ๒๕๓๕ ณ วัดกรวดสันติวรรณม ต.กระแตอะ อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี

ทั้งนี้โดยมี**พระราชธรรมเมธี** เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กล่าวโอวาทเปิดการสัมมนาในครั้งนี้ เมื่อเช้าวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๓๕ ว่า “ประวัติของพระพุทธองค์เกี่ยวข้องกับป่าโดยตลอด ถึงแม้ในชาติกัมพูชาก็ยังเกี่ยวข้องกับป่าไม้มากที่พระองค์สละความสะดวกในพระนครก็เพื่อแสวงหาความวิเวก และเมื่อพระองค์ประทับอยู่ในป่า แม้แต่อาภักิริยาที่แสดงความเอื้ออาทรกับสัตว์” และ “การอนุรักษ์ป่าไม้กับสัตว์ป่าเป็นการอนุรักษ์ชาติไว้ ดังนั้นเราในฐานะพระสงฆ์ จึงควรดำเนินรอยตามองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า”

ถึงช่วงภาคบ่าย บรรยาการการสัมมนาเริ่มคึกคักขึ้นเนื่องจากมีการอภิปราย เรื่อง **ปัญหาและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภาคใต้** โดยวิทยากรจากหลายหน่วยงาน เริ่มแรก **คุณพิศิษฐ์ ชาญเสนาะ** นายกสมาคมหยาตผน จ.ตรัง ได้กล่าวถึงสภาพเดิมและการแปรเปลี่ยนไปของระบบนิเวศวิทยาในภาคใต้ ป่าหลายประเภท ทั้งป่าบกและป่าทะเลเริ่มหมดไป ดินในที่นา ก็มีคุณภาพที่เสื่อมไปมาก เนื่องจาก

การรुकืบหน้าของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนคุณอัมพร แก้วหนู จาก กป.อพช.ใต้ ก็กล่าวเสริมว่า “ป่าชายเลนอันเป็นตัวกันชนของลมทะเลและเป็นแหล่งเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของประชาชนเริ่มหมดไป ทั้งนี้เนื่องจากการทำนาทุ้งรุกป่าชายเลนมากขึ้นทุกที ปัจจุบันเด็กที่เป็นลูกหลานชาวประมงเริ่มมีการเป็นโรคขาดสารอาหาร ด้าน**คุณวีระศักดิ์ สุวรรณศักดิ์** จากชมรมอนุรักษ์ฯ สุราษฎร์ธานี ได้พูดจำกัดวงแคบลงมาถึง สภาพแวดล้อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ความว่า “สุราษฎร์ธานีก็มีปัญหาคล้าย ๆ กับจังหวัดอื่น ๆ ทางภาคใต้ อีกทั้งปัญหาที่เพิ่มขึ้นคือ จากเดิมที่ชาวนาทำนาได้ปีละสามครั้ง แต่ปัจจุบันชาวนาในจังหวัดนี้ เริ่มจะล้มสลายไปเสียแล้วเนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ที่เปรียบประดุจอ่างเก็บน้ำตามธรรมชาติได้ถูกโค่นไปมาก ทั้งนี้เพื่อตอบสนองการผลิตเพื่ออุตสาหกรรม ซึ่งถึงตอนนี้ มันก็แสดงผลมันออกมาแล้วว่า เป็นการผลิตที่ผิดพลาด ทางราชการคิดแก้ปัญหาการขาดน้ำโดยการสร้างเขื่อน หากแต่ผลลัพธ์ที่ได้ มันไม่คุ้มกับที่เสียไป และเมื่อความเจริญทางวัตถุเข้ามา ชาวบ้านเริ่มเห็นแก่ตัวมากขึ้น” ตรงจุดนี้คุณวีระศักดิ์เสนอว่า พระสงฆ์น่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ชาวบ้าน ได้มีการรวมกลุ่มกันช่วยเหลือกัน ดังเช่นกรณี**พระบุญณรงค์ อคฺคธมฺโม** วัดท่าสะท้อน ที่จัดตั้งกลุ่มกระจุต และกลุ่มอมมทรัพย์ ทั้งนี้

เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชาวบ้าน อันจะเป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านมุ่งเข้าหาวัดมากขึ้น หากปัญหาด้านนี้ทุเลาลง

กับช่วงหนึ่งของการอภิปราย **คุณโสภณ ทองสอน** ชาวบ้านจากอำเภอพระแสงได้กล่าวรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับโครงการ **คจก.** ว่า **“จังหวัดที่เป็นเป้าหมายแรกของโครงการ คจก. ในภาคใต้คือ ที่ชุมพรและสุราษฎร์ธานี”** ซึ่งพอพูดถึงโครงการ คจก. ขึ้นมา พระสงฆ์ก็ยิ่งแสดงความสนใจขึ้นมามาก เพราะถือได้ว่าเป็นโครงการใหม่ ที่จะก่อผลกระทบต่อคนจำนวนมาก และช่วงสุดท้ายของการสัมมนาวันนี้ วิทยากรทั้งหมดเห็นด้วยกันว่าทางหนึ่ง ในการแก้ปัญหาความยากจนของชาวดังในตอนนี้คือ **“เกษตรผสมผสาน”**

วันที่ ๘ มีนาคม เป็นวันที่สองของการสัมมนา ภาคเช้าเป็นการเปิดวงกว้างอภิปรายทั่วไปเรื่อง **“พระกับการอนุรักษ์ป่า กรณีภาคใต้”** ดำเนินรายการโดย **คุณสมเจตนา มุณีโมไน** จากชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตรัง

เนื้อหาช่วงนี้เป็นทำให้พระสงฆ์ที่เข้าร่วมสัมมนาทุกรูปได้บอกกล่าวถึงผลงานการทำงานอนุรักษ์เท่าที่ผ่านมาให้เพื่อนสหธรรมิกได้รับทราบ ซึ่งส่วนใหญ่ของพระที่มาร่วมสัมมนาในครั้งนี้ ซึ่งมีประมาณ ๒๐ รูป จัดได้ว่าเป็นพระที่

ทำงานอนุรักษ์มาโชกโชก และมีผลงานที่โดดเด่นมากทีเดียว การอนุรักษ์ป่าของพระบิณฑุได้เหล่านี้ ไม่ได้ทำตามศาสตร์ที่ได้เรียนมาจากตำราใด แต่ทำจากจิตใจที่เปี่ยมด้วยความรักธรรมชาติเป็นทุนเดิมอยู่ และเมื่อได้ศึกษาพุทธบัญญัติก็ยิ่งทำให้มีใจรักธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

ช่วงบ่ายของการสัมมนาวันที่สองนี้ มีการนำเสนอกรณีศึกษาตัวอย่างของพระสงฆ์ที่ทำงานอนุรักษ์ป่า ๒ กรณีคือ **พระอาจารย์วีรวัฒน์ วิธมโม** จากสำนักสงฆ์บ้านตาเปาะ อ. คำชะอี จ. มุกดาหาร ที่ทำการอนุรักษ์ป่า โดยรักษาและทำการสำรวจต้นไม้เพื่อขึ้นบัญชีไว้ และได้ทำพิธีผ้าป่าต้นไม้คู่ชีวิตขึ้นมา ทั้งยังมุ่งเน้นปูพื้นฐานให้เยาวชนมีความรักต้นไม้ขึ้นมา โดยต้นไม้ให้เหล่าเยาวชนในหมู่บ้าน ที่ท่านได้สอนหนังสืออยู่ รวมกลุ่มกัน และสำรวจชื่อต้นไม้ พร้อมกับสรรพคุณต่าง ๆ มาส่งท่าน

พระครูเกษมธรรมรังษี จากวัดสุทธาวาส ต. โนน่า อ. ไชยา จ. สุราษฎร์ธานี ก็เป็นอีกกรณีศึกษาหนึ่งที่น่าสนใจในผลงาน กล่าวคือ ผลงานอนุรักษ์ป่าของท่านรุกคืบหน้าไปทุกขณะ ถึงตอนนี้ท่านได้ส่งพระรูปหนึ่งให้ไปสอนหนังสือเด็ก กับให้อนุรักษ์ป่าต้นน้ำไชยาไปด้วยในตัว ส่วนตัวท่านก็ได้ขึ้นไปตรวจดูป่าอยู่เป็นระยะ ๆ

ต่อมาในตอนเย็น กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาได้มีโอกาส

“จังหวัดที่เป็นเป้าหมายแรกของ
โครงการ คจก. ในภาคใต้คือ ที่ชุมพร
และสุราษฎร์ธานี”

เดินทางไปกราบนมัสการ**พระอาจารย์สด วิชชาโร** ณ **วัดสวนเวฬุวัน** ที่ อ.ดอนสัก กับได้มีโอกาสเยี่ยมชมการรักษาระบบนิเวศในบริเวณป่าไผ่ของท่าน ซึ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนารู้สึกพึงพอใจกับธรรมชาติอันงดงามที่ยังดำรงอยู่ของวัดแห่งนี้มาก

วันที่ ๙ มีนาคม ผู้ดำเนินรายการคือ **พระมหาเจิม สุวโจ** ได้เปิดให้มีการอภิปรายทั่วไป แลกเปลี่ยนแนวความคิดและประสบการณ์ของพระภิกษุทุกรูป ประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์และการประสพภัยโครงการ คจก. มาแล้วของ **พระอาจารย์วีรวัฒน์ วีรธม** และ**พระครูสิริชัยนาถ** จากหนองคายที่ได้เดินทางจากแดนไกล เพื่อมาถ่ายทอดความ

เป็นจริงให้เพื่อนสหธรรมิกทางภาคใต้ได้รับทราบ ได้รับความสนใจฟังจากพระทางภาคใต้มาก และคงทำให้พระสงฆ์ภาคใต้ได้มีโอกาสตื่นตัว เพื่อเตรียมรับกับโครงการ คจก. ที่จะขยายผลมาถึงภาคใต้ ในอีกไม่ช้านี้

สุดท้ายของการสัมมนา **พระครูเกษมธรรมรังษี** ได้แสดงคำปรารภเชิญชวนให้มีการสร้างเครือข่ายพระภิกษุอนุรักษ์ภาคใต้ เพื่อจะได้ทำงานอนุรักษ์กันได้มากขึ้น อีกไม่นานนักคงจะได้เห็นผลในลักษณะรูปธรรมมากขึ้น และงานอนุรักษ์ก็จะมีความหนักแน่นมากขึ้น กลุ่มผู้จัดสัมมนาทุกคนหวังเช่นนั้น

บริการข้อมูล

นักเทศน์สมัยใหม่

รายชื่อบทความข้างล่างนี้ เป็นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ของสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดีหากพระคุณเจ้าหรือท่านผู้อ่านต้องการบทความใด กรุณาเขียนจดหมายสอจดแสดมปี ๒ บาทต่อหนึ่งบทความ ส่งมายัง ฝ่ายศูนย์ข้อมูลคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพ.พ.) เรวอินดีที่จะจัดส่งไปให้ท่านทันที

สุนทร ชาวาลศิลป์ “ขอป่าอิสานคืนมา อีกก้าวใหม่ของการอนุรักษ์” เดลินิวส์ ๒๓ ส.ค. ๓๕ น. ๒๐

เขาเหล่านั้นอยู่กันมาหลายชั่วอายุคน จู๋ ๆ ก็มีผู้ขีดเส้นบนเศษกระดาษว่าเป็นเขตป่าอนุรักษ์ให้โยกย้ายออกจากพื้นที่ ภายใต้งบเงินไซ โครงการ คจก. ทำให้เขาเหล่านั้นต้องอพยพย้ายที่อยู่ใหม่อีกครั้งหนึ่ง ความสะอวดสบาย ความหวงแหนในถิ่นกำเนิด หรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นมาภายใต้คำขวัญที่ว่า “รัฐได้ป่า ประชาได้ที่”

ดร. พระมหาจรรยา สุทธิธนาโน “จะทำอย่างไรกับเศรษฐกิจานวิชา” สยามรัฐ ๖ ส.ค. ๓๕ น. ๑๓

สถานการณ์ของวงการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ดูจะมีเรื่องมัวหมองมาเประอะเปื้อนอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข่าวสารข้อมูลของสื่อมวลชนในทางลบ การสะเดาะเคราะห์ การสอนธรรมะและพิธีกรรมทางศาสนาของพระสงฆ์ ที่นำมาเป็นเครื่องมือหากินของพระอยู่เนืองนิจในปัจจุบัน เรียกพฤติกรรมเหล่านี้ว่า เศรษฐกิจานวิชา หากพุทธจักรและอาณาจักรไม่จับเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณาอย่างจริงจัง ความสับสนและความมอยุติธรรมจะเกิดขึ้นไม่รู้จักจบสิ้น

วิหเลิศ งามขำ “คจก. บทสรุปที่ลงท้ายด้วยน้ำตา” ไทยรัฐ ๒๓ มี.ค. ๓๕ น. ๑๗

บทความได้สรุปเรื่องราวชาวอิสานนับแต่ประสบกับภัยธรรมชาติ ตลอดจนถูกกระทำจากภาครัฐที่ปฏิบัติต่อประชาชนชาวอิสานอย่างไร้มนุษยธรรม จนมีกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์พระพรชทานพระบรมราโชวาทแก่ข้าราชการ และพลกนิกรชาวไทยได้เก็บไปชบคิดกัน

“โลกรั่ว : ผลกระทบต่อคนไทย” ผู้จัดการรายวัน

๒๔ ส.ค. ๓๕ น. ๑๓

จากวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ของไอโซนในชั้นบรรยากาศโลกขณะนี้ ทำให้ปริมาณรังสีอูลตราไวโอเลตในแต่ละภูมิภาคของโลกเพิ่มขึ้นจากระดับปกติมาก โดยเฉพาะซีกโลกด้านเหนือและใต้ ถ้าดูสถิติระดับแสงอูลตราไวโอเลตบางประเทศแล้วนับว่าน่าวิตกมาก แต่โชคดีที่คนไทยยังไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงในเวลานี้แต่ในระยะยาวก็ไม่แน่

เรณู ไพศาลพาณิชย์กุล “นโยบายป่าไม้...ความไม่ชัดเจนของรัฐ” ผู้จัดการรายวัน ๖ ส.ค.๓๕ น. ๑๓

ป่าไม้เป็นบ่อเกิดแห่งสรรพสิ่ง แต่กำลังถูกทำลายลงไปเรื่อยจนไม่มีท่าทีจะหยุดยั้งได้ อนาคตเมืองไทยจะเป็นเช่นไรหากรัฐบาลยังไม่สามารถมองปรากฏการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นดีพอ ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันของป่ากับชุมชน และการจัดการที่ดินในประเทศ แล้วโครงการที่อ้างการพัฒนาประเทศและเกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่า ควรจะให้โครงการต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านความเห็นชอบของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้นในลักษณะของเวทีประชาชน

วัลลภ ปิยมโนธรรม “คนประกวดนางงามอยากดังทั้งนั้น” (คอลัมน์แซกรับเชิญ) มติชน ๒๓ มี.ค. ๓๕

น. ๑๔

บทสัมภาษณ์ของอาจารย์วัลลภ ปิยมโนธรรม นักจิตวิทยาชื่อดัง หัวหน้าศูนย์ให้คำปรึกษาสุขภาพจิต มศว. ประสานมิตร สวนทางการประกวดนางงาม ทั้งสาวไทยและนางงามจักรวาล โดยอาจารย์ได้ชี้ให้เห็นผลของการประกวดนางงามในแง่จิตวิทยา ดังบทสัมภาษณ์บทหนึ่งว่า

“ผมไม่เคยเห็นด้วยอยู่แล้วกับการประกวดนางงาม และที่ผมศึกษามานั้น คนที่เข้าประกวดนางงามเกือบครึ่งมีปัญหาทางสุขภาพจิต”

จุกา กฤษณามระ **“บทบาทสถาบันเอกชนในการพิทักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ”** สยามรัฐ ๘ ส.ค. ๓๔ น. ๕

ปัจจุบันสถาบันเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น รู้จักแสวงหาและนำมาซึ่งวิธีการที่ดีเหมาะสมต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการตัดสินใจและการเรียงลำดับความสำคัญของกิจกรรมที่จะดำเนินการประสานแผนงานและรวมขอมกันอย่างไร ในเรื่องใดถ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้งเหนือกว่าประโยชน์ของตนและคณะบุคคลแล้ว อนาคตก็คงจะเป็นที่หวังได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายของประเทศจะมีสภาพที่ดีขึ้นตามกาลเวลา

ชรวงศ์ ลิ้มปีปัทมปาณี **“มลพิษโรงงานวิกฤต คนงานนับแสนอันตราย”** ไทยรัฐ ๑๑ มี.ค. ๓๕ น. ๕

สิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมในยุคที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม เหตุการณ์การสูญเสียคนงานในโรงงานด้วยสารพิษและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นล้วนแต่สะท้อนให้เห็นสภาพอันน่าเป็นห่วงของสถานการณ์

ปัญหาชีวอนามัย หรือโรคที่เกี่ยวกับการทำงาน หากดูสถิติผลกระทบจากการทำงานในโรงงานและแรงงานที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมนับว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี

“วันสตรีสากลกับที่มาแห่งความตื่นตัว” สยามรัฐ ๑๑ มี.ค. ๓๕ น. ๕

เหตุการณ์ความเป็นมาของสตรีที่ต่อสู้เพื่อสิทธิและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ได้จารึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกในฝรั่งเศส เรื่อยมาจนถึงเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา ทำให้สตรีได้ผืนก้าพลังมุ่งหน้าต่อสู้เพื่อความเสมอภาคจนเกิดวันสตรีสากลขึ้นตราบนานทุกวันนี้

ชรวงศ์ ลิ้มปีปัทมปาณี **“พลิกตำนานหมู่บ้านอีสานคนกับป่าต้องอยู่ด้วยกัน”** ไทยรัฐ ๑๖ มี.ค. ๓๕ น. ๕

ป่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน การไปแย่งสิทธินี้มาจากชาวบ้าน จึงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่มีทางยอมได้ เมื่อถูกบังคับก็จะบุกรุกป่าต่อไป ดังนั้นถ้าหากรัฐบาลไม่ยอมรับในจุดที่ว่าคนกับป่าต้องอยู่ด้วยกันแล้ว ปัญหาที่จะมีอยู่ต่อไปไม่รู้จักจบสิ้น

ฝ่ายศูนย์ข้อมูลศาสนาเพื่อการศึกษาและพัฒนา

ถนนหนังสือ

ฉบับ

เสขิยธรรม

เป็นจดหมายข่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด
ความรู้ และประสบการณ์การประยุกต์หลักธรรมมาใช้กับชีวิต
และสังคมสมัยใหม่ ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

ผู้จัดทำ

กลุ่มเสขิยธรรมร่วมกับคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.)
การเป็นสมาชิก

เสขิยธรรม ออกเผยแพร่ปีละ ๖ ฉบับ ราคาฉบับละ ๒๐ บาท ค่า
สมัครสมาชิก ๑๐๐ บาท/๑ ปี ประสงค์จะบอกรับเป็นสมาชิก โดยส่งธนา
ณัติหรือตัวแลกเงินในนามนายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์ มายังเลขที่ ๑๒๔ ซอย
วัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

กลุ่มเสขิยธรรม

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพระภิกษุและฆราวาสผู้ห่วงใยในพระพุทธ
ศาสนาและสภาพของสังคมไทย มีความประสงค์จะประยุกต์ใช้ศาสนธรรมเพื่อ
การพัฒนาตนเองและสังคมอย่างสมสมัย นอกเหนือจากการประสานงานและเกื้อ
หนุนกำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อสังคมในด้านต่างๆ แล้ว ลักษณะ
เฉพาะอีกประการหนึ่งของกลุ่มฯก็คือการเพียรพยายามประยุกต์ธรรมะเพื่อเป็น
ข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง โดยมุ่งสู่ประโยชน์สุขของสังคมและเพื่อสมดุล
ของระบบนิเวศน์ อาทิ การลดและพยายามงดเว้นจากอบายมุขสมัยใหม่ เช่น
บุหรี่ เครื่องดื่มประเภทยาสูบกำลัง น้ำอัดลม ภาชนะพลาสติกและโฟม เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ฝ่ายประสานงานกลุ่ม
เสขิยธรรม ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา เขตคลองสาน
กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ โทร. ๔๓๗-๙๔๔๕๕, ๔๓๗-๙๔๕๕๐

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.)

ก่อตั้งเมื่อพ.ศ.๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
ศาสนาและการพัฒนาเพื่อดำเนินงานร่วมกัน
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนาและการพัฒนา
พร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางร่วมกันในการทำงาน
- ฝึกอบรมและสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมหน่วย
งานซึ่งต้องการการเกื้อหนุนดังกล่าว

ตราสัญลักษณ์ : ได้รับความบันดาลใจมาจากรัศมีวงรอบพระเศียรพระ (ยอดแหลม) ซึ่งมีลักษณะเป็นกลีบบัวหรือดอกบัว อันเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธศาสนา

: อักษร สขช. ที่บรรจุลงภายในเค้าโครง มีความหมายถึง แนวคิดหลักที่นำมาใช้ในการเผยแพร่ธรรม คือ ความคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการพัฒนาของกลุ่มเสขิยธรรม

: กนกประดิษฐ์ที่รองรับตัวอักษร เปรียบได้กับสิ่งที่มีารองรับการกระทำแห่งการอนุรักษ์และพัฒนา นั่น คือ บรรทัดฐานของสังคมนั่นเอง

: กนกประดิษฐ์ส่วนยอด หมายถึง เมื่อได้กระทำตามความคิด แนวทางที่ถูกต้องตามบรรทัดฐานของสังคมที่รองรับอยู่ ก็จะปราศจากอุปสรรคบรรลุสู่เป้าหมายสูงสุด